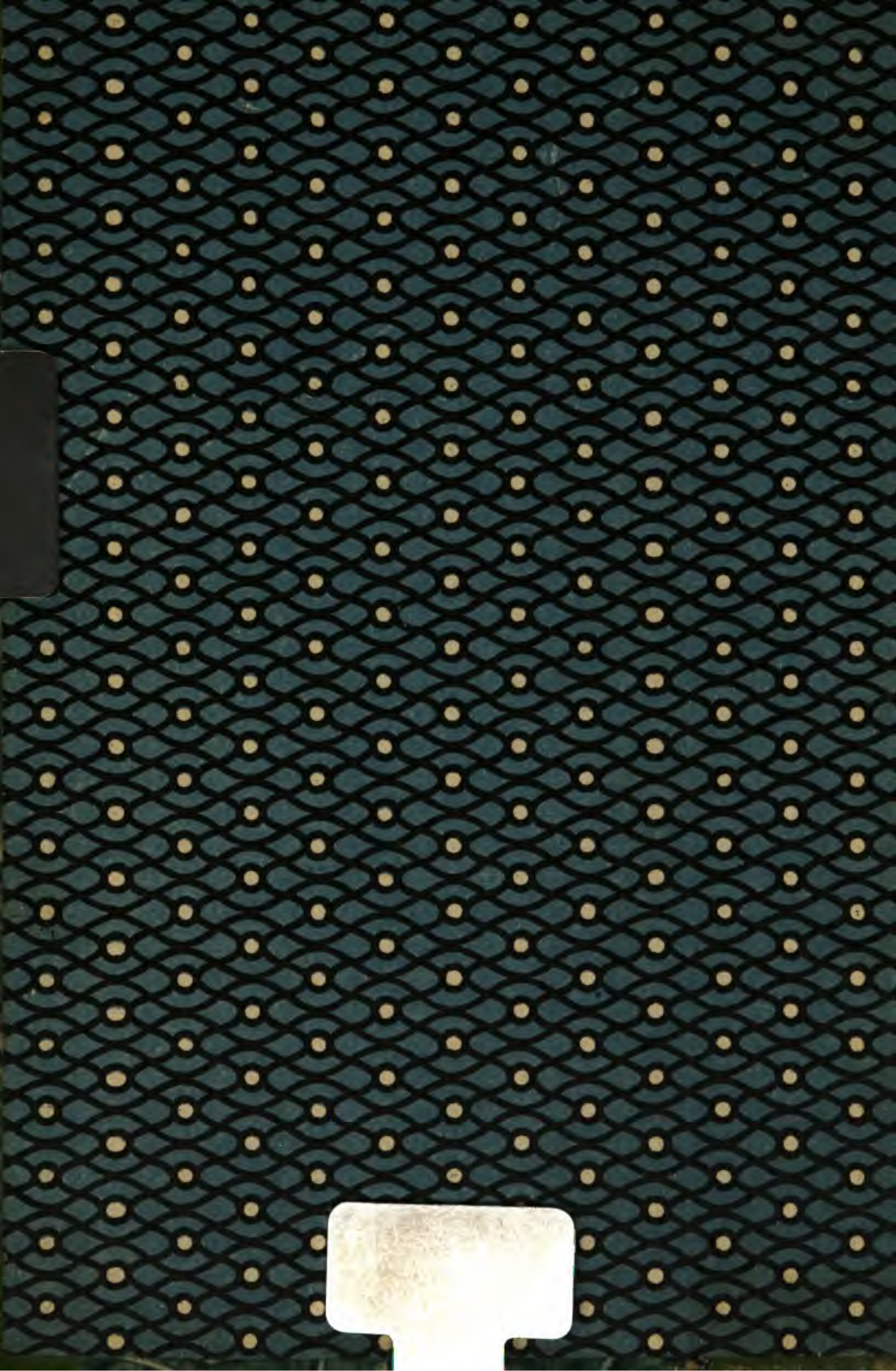

РАЗНЕ

СРПСКЕ НАРОДНЕ

ПЈЕСМЕ.

САКУПИО

ПО БОЦИ КОТОРСКОЈ И ОКОЛИНИ ДУБРОВАЧКОЈ

И ТУМАЧ ДОДАО

МИЛАН ОСВЕТНИК.

ИЗДАЊЕ СРПСКЕ КЊИЖАРЕ И ШТАМПАРИЈЕ

БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА

У НОВОМЕ САДУ

1888.

ШТАМПАРИЈА СРПСКЕ КЊИЖАРЕ БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА У НОВОМ САДУ.

РАЗНЕ

СРПСКЕ НАРОДНЕ ПЈЕСМЕ.

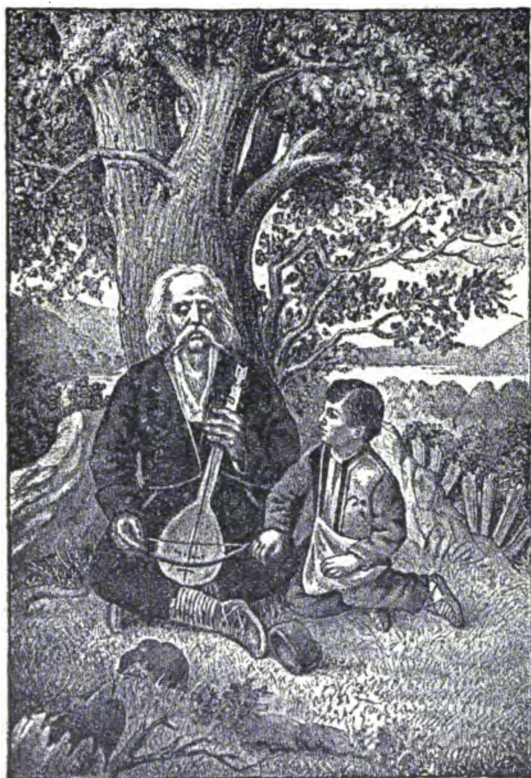

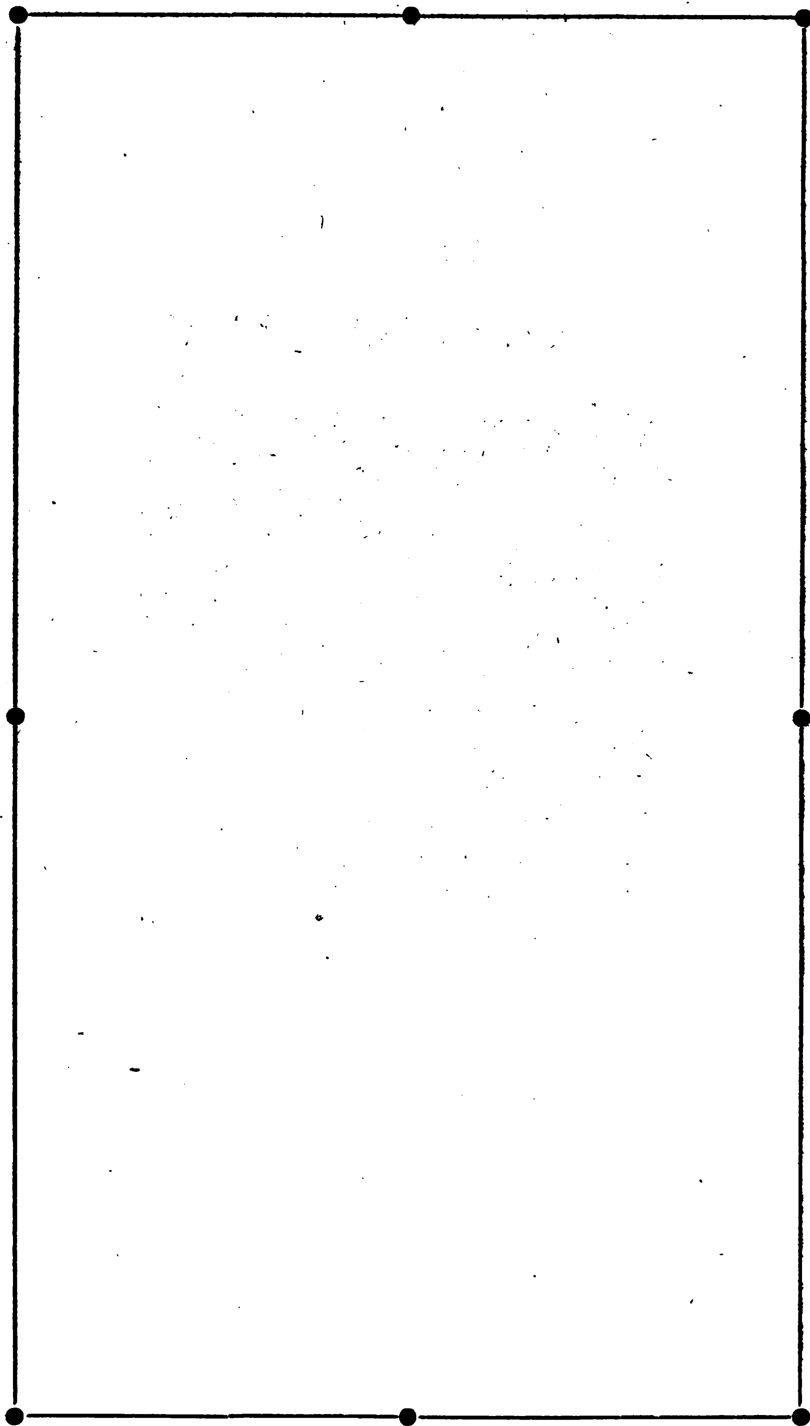

Мјеште предговора.

Народи индијско-европејски, којима је Славенин најмлађи брат, изјављује сваки на свој начин оно, што у себи скрива и што га одушевљава. Индијанац зградама великих храмова, Перзијанац светим књигама, Мисирац пирамидама, обелисцима и големим лавиринтима, Грк у прекрасним статуама, Римљани у бајном живопису, Нијемци у пријатној музици, а Славени излише душу своју у приповјеткама, пјесмама и дирљивим спјевима. Све, што тим народима живљаше у њиховим дјелима, то код Славена живи у пјесмама и спјевима. Гете је рекао, да су статуе окамењени тонови; у нас Славена дакле грађевине, статуе и живописи претходнога свијета растворише се у тонове, гласове и пјесме. Нема по површности славенске земље ни тесаних зграда индијских, ни мисирских грађевина; рука славенска нити је резала грчке статуе, нити је кичицом писала римске живописе: него је дух славенски прешао у пјесму и у њој се исказао. Све, што је душу славенску живље дирнуло, изразило се у пјесми и у ријечи тога народа, од којега нема разговорнијега. И зато се праведно и значајно наш народ назвао

славенским (словѣнским), то јест, народом рјечитим (словним), спјевним. Ријеч (слово) има у славенском животу и друго дубоко значење. Добру ријеч (добро слово) прима Славенин за свашта као накнаду са захвалношћу, и ријечју могу се код њега изванредне ствари учинити. Као год што се исказује, тако се и отвара срце и душа славенска ријечју и пјесмом; од те нема к њој поузданијег приступа.

(Људ. Штура „О нар. пјесмама и приповјеткама Славенским“. Превео с чешкога Јован Бошковић. Нови Сад. 1857. Стр. 1. и 2.)

*
* *

Бугарштице су хрватске, а десетерци искључиво српске народне пјесме. (Миклошић.)

*
* *

Рецимо по једну — за вријеме минути,
Бугаркињу средњу — и за труд не чути;
Да „српским“ начином — мој друже премили,
Као мед дружином — вазда смо чинили.

(Хекторовић.)

*
* *

И наше су утирали сузе
Вјешти звуци дивнијех гусала.

(П. П. Његош.)

Котор, у кршној Боки, 1887.

М. О.

1.

Нејаки Секул.

Вино пило тридесет срдара
У Котару, у влашкоме граду,
Међу њима нејаки Секуле.
Кад Срдари понапише вино,
У вину се они захвалише:
Неки братом, а неки сестрицом,
Неки мајком, а неки љубовцом;
Секул, јадан, не има никога.
Ал' срдари њему говорише:
„Болан био, нејаки Секуле!
Или немаш ни оца, ни мајке,
Или брата, ил' сестрице једне,
Да се, Секул', у дружини хвалиш?“
Стидно момче не говори ништа,
Јер се стиди од својих другова,
Него иде двору бијеломе,
Своје старе дозивао мајке,
Те овако њојзи бесјеђаше:
„Остарице, мила моја мајко,
Што ми н'јеси брата породила,
Или брата, ил' сестрице једне?“
Рони сузе Секулова мајка
И Секулу 'вако проговара:
„О, Секуле, мило д'јете моје!
Ја сам теби брата породила,
Брата мила и сестрице красне.
Али кад је Јанчанине Вуче,
Кад је Вуче Крајине робио,
Селе твоје у робље повео,
Твојега је брата погубио

И твојега баба рођенога.
Ти си нејак у бешици био,
Теб' у Вука измолила мајка,
Да т' остави у бешици мала,
Прем малена и сасвим нејака,
Да се с тобом разговара мајка."
Кад то чуо нејаки Секуле,
Кад то чуо мука га ухвати
И овако говорио мајци:
„Остарице, мила моја мајко!
Шећи, мајко, у подруме коњске,
Нареди ми коња за мегдана,
Ја ћу поћи на бијелу кулу,
Направит се хоћу од мегдана,
Хоћу мога осветити баба
И мојега брата рођенога,
Селе Анђе дома доводити."
Кад Секула разумјела мајка,
Сузе рони и Секула моли,
Те овако њему проговара:
„О, Секуле, мој једини сине!
Ти не хајде на мегдане Вуку,
Бољих Вуче погуби јунака
Нег' ти што си, мој премили сине."
Секул тада мајци проговара:
„Остарице, моја мила мајко!
Србин јесам и српскога рода,
Те се морам осветити за то,
Хоћу поћи, ако не ћу доћи."
Кад је њега разумјела мајка
И видјела шта јој синак хоће,
Не хтијаше, с мање не могаше,
Него шеће у подруме коњске,
Направила коња за мегдана;
А Секуле на бијеле куле,
Па с' нареси јунак за мегдана:
Британку ћорду о пас објесио,

Буздована у руке узимље,
Бојно копље баци на рамена.
Паде јунак пред бијелу кулу;
Сјаје јунак ка' на гори сунце.
За узду је коња ухватио,
Приведе га бињегу камену,
Окрочио, те га поклопио.
Прикрива га мрком мећедином,
Од кољена китом до копита.
Кад га види остарјела мајка,
Сузе рони и кроз плач говори:
„Хајде збогом, моје д'јете драго,
У путу ти Бог и срећа била,
Душмани ти под ногама стали,
Како коњу чавли и поткове!“
С тијем Секул горицом зеленом.
Кад је дош'о у гору зелену,
Ту је наш'о Дунав воду хладну,
А на њему тридест бјеларица,
Гдје но бјеле пребијело платно.
Кад се њима ближе приближио,
Бож'ју им је помоћ називао:
„Бог помог'о тридест бјеларица,
Чије ли је пребијело платно,
Чије ли сте младе бјеларице?“
Кад то чуле тридест бјеларица,
Свака гледа у водицу хладну,
Како тече Дунав вода хладна;
Ал не гледа бјелогрла Маре,
Већ овако млада говорила:
„Ми ти јесмо младе бјеларице,
Робињице Јанчанина Вука,
И његово ј'. пребијело платно.
Кад је Вуче Крајине робио,
Робио их и све попалио,
Нас је младе у робље повео,
С поред нама другарице наше

Анђелије, селе Секулове.
За њу се је оженио Вуче,
Шњоме има двоје дјеце младо,
Двоје дјеце, два малена сина.“
Кад то чуо нејаки Секуле,
Од милине разигра му срце,
Е ће своје он видити селе,
Те овако нејак проговара:
„По Богу вам, тридест бјеларица,
Каж'те право, тако биле здраво,
Гдје је кула Јанчанина Вука?“
Кад то чуле тридест бјеларица,
Свака гледа у водицу хладну,
Како тече Дунав вода хладна;
Ал не гледа бјелогрла Маре,
Већ овако млада говорила:
„Кад ме питаш, право да ти кажем.
Бога теби, незнана делијо,
Гони коња мало наприједа,
Гони коња, а гледај управо,
Ласно ћеш ти познавати куле,
Бјеле куле Јанчанина Вука:
Жута му је пред кулом наранча,
А на кули капија од гвожђа,
На капији сиви соко пјева
И весели господара свога,
Господара Јанчанина Вука.“
Кад то чуо нејаки Секуле,
Кад то чуо, весела му мајка,
Гони коња мало наприједа,
Гони коња, а гледа управо.
Мало било, много не стајало,
Ал' ми дође Секуле пред кулу,
Баш пред кулу Јанчанина Вука.
Пред-а-њ селе Анђе ишетала,
Коња хвата, за здравље га пита,
За Крајине и тамо и амо

И за здравље остарјеле мајке.
Секул тада секи проговара:
„Добро нам је наша стара мајка,
Добро нам је, али плаче ув'јек
За шћерицом, млађаном Анђицом
И за свога старијега сина;
Већ те молим, моја селе драга,
Кажи мени, ал' по Богу право,
Како ти је, драги господаре?“
Анђелија, од горице лија,
Своме брату слатко одговара:
„Добро јесте, боље бит' не може,
Добро јесте, али кући није,
Пош'о ми је у лов у планине,
Доћи не ће до нећеље дана.“
Кад то чуо нејаки Секуле,
Весели се, ал' не знаде, тужан,
Шта ли сека њему сада справља,
Весели се, жалосна му мајка,
Анђелији секи говорио:
„Анђелијо, драга селе моја,
Стери мени мекана душека,
Јер ти јесам трудан и уморан
Од дугога мојег путовања,
Већ да ми је санка боравити.
Чекат хоћу твога господара,
Господара Јанчанина Вука,
И за здравље упитат га мило.“
Кад је сека брата разумјела,
Води њега у одаје тамне
Поставља га за богату софру,
Дава њему пива и једива,
Мјеша њему вина и ракије,
Докле га је опјанила била,
Да не знаде више за живота,
Ни за свога, ни за селинога.
Заспа Секул кано јагње лудо.

Кад је Секул утврдио санка,
Сад да видиш селе кучке драге!
Својега је сковала брата:
На врат ставља синђир гвожђе тешко,
А на руке троје лисичине,
А на ноге троје букадије.
Кад се Секул пробудио јунак,
Иде, болан, да подигне главу,
Али главом макнути не може,
Јер му неда синђир гвожђе тешко;
Иде, јунак, да рукама крене,
Али, тужан, кренути не може,
Не даду му троје лисичине;
Иде, јунак, да с' на ноге дигне,
Ал' ногама макнути не може,
Не даду му троје букадије.
Својему се јаду досјетио,
Те је Секул селу дозивао:
„Анђелијо, селе моја драга,
Л'јепо ти си даровала брата,
Ка' најгорег крвника на св'јету,
Најбољијем даром господара.“
За то она и не хаје, кучка,
Него мирно чека господара,
Господара Јанчанина Вука,
Те ми шеће пред бијеле дворе,
Не би л' она угледала Вука.
У то доба Вуче са планине
И весело погледује љубу;
Коња хвата, своја љуби драга,
Коња хвата, за здравље га пита:
„Добар дош'о, драги господаре,
Јеси ли ми лова уловио;
Ја сам теби бољег уловила:
Брата мога, душманина твога,
Што си га се толико бојао“.
Вуче љуби вјароват' не хт'јаше:

„Хајд' отоле, јадна женска главо,
Не би твога брата ухватила,
Ухватила сва царева војска,
А камо ли, јадна женска главо,
Да Секула ти ухватиш жива".
Када Вука разумјела љуба,
Хвата њега за бијеле руке,
Па га води у одаје тамне,
Гдје но лежи нејаки Секуле.
Када види Јанчанине Вуче,
Када види нејаког Секула,
Живо му се промутило срце,
Те је љуби својој говорио:
„Анђелијо, моја вјерна љубо,
Кад си твога саковала брата,
Саковала, мени поклонила,
Шта ћеш сада чињети од њега?"
Проговара кучка Анђелија.
„О мој Вуче, драги господаре.
Води њега на дуга распућа,
Гдје су чет'ри закопана дрва.
Сјеци њега као јагње лудо,
У четверо, Вуче господаре,
Сваки комад, а на своје дрво,
Нека служи за знамење свето:
Да ће с' тако догодити сваком,
Ко се теби противити буде."
Кад разумје Јанчанине Вуче,
Кад разумје, ума не имао
Шта је њему говорила љуба;
Диже робу синђир гвожђе тешко,
И ноге му отпустио био.
Ал' не пушта пребијеле руке,
Јер се боји нејака Секула,
Да га не би руком усмртио,
Па га води на дуга распућа.
Кад је Вуче на распућа дош'о,

Махну ћордом и десницом руком
И Секулу да осјече главу,
Ал' Секуле тихо проговара:
„О мој зете, Јанчанине Вуче.
Опрости ми пребијеле руке,
Да ја свучем танане кошуље,
Да оставим мојему синовцу,
Нек' се, јунак, у дружини хвали,
Што је њему ујак оставио,
Кад' је њему погинуо био."
Мудар био Јанчанине Вуче,
Мудар био, превари се лудо,
Превари се, уједе га гуја.
И бијеле опрости му руке.
Кад се Секул добавно руку',
Он не свлачи танане кошуље.
Из потаје ћорду извадио,
Пак је Вуку главу откинуо,
У чет'ри га поле раставио,
Те га сјече као јагње лудо,
На чет'ри га поставио дрва,
Нека служи за знамење свето:
Да ће с' тако догодити сваком
Ко Секулу пркосити буде;
А главу му меће у торбицу
Да је носи мајци за јабуку.
Натраг ми се јунак повратио,
Те га види Анђелија села,
Далеко га селе опазила,
Мисли јадна да је господару,
Господару Јанчанине Вуче,
Па ј' овако говорила млада:
„О мој Вуче, драги господаре!
Је си ли га погубио добро?"
А Секуле проговара сестри:
„Јесам добро, моја селе драга,
Добро јесам боље мог'о н'јесам."

Кад то зачу Анђелија млада,
По ријечи разумјела брата,
Те се своме досјетила јаду,
Па побјеже у бијеле дворе.
Од двора је затворала врата,
Затвара их дрвљем и камењем.
Када дође Секуле пред дворе,
У врата је ногом ударио,
Како их је лако ударио,
Од једних је троје начинио.
Па ухвати своју селу драгу,
Обадва јој ископао ока,
Бијеле јој прорезао дојке
А кроз дојке руке прометао.
Жуте јој је расплетао косе,
Па је веже коњу при репини,
Па ми пође у бијеле дворе:
Ту он нађе двоје дјеце лудо.
Те овако собом говорио:
„Дјеца ова крива ништа н'јесу.
За што би их погубио луде?"
Мисли, мисли, ал' на једно смисли:
Да остави двоје дјеце младо,
Дјеца та би осветила баба
И Секула погубили њега.
Кад то смисли ухвати их чврсто
Те их баца небу под облаке,
На бритке их дочекива ћорде;
Он погуби двоје дјеце мало,
Те по кули благо покупио,
А у кулу ватру оборио,
За собом је затворио врата,
Да се не би учињела штета,
Да од врага не остане трага.
Те се врати дору поносноме,
Гдје му сеја лежи привезана,
Па ми пође горицом зеленом.

Кад је био горицом зеленом,
За собом се обртао јунак.
Је да л' гдјегод своје сестре види;
Али од ње нигдје ништа нема
Сву је тужну разносио коњиц,
Одрвије и окаменије.
Кад је био на погледу двору,
Тад је јунак угледао мајку,
Гдје но цвили пред бијелим двором.
Она цвили и сузе прољева
И спомиње нејака Секула.
У то доба Секуле пред дворе.
Кад га види, остарјела мајка,
Кад га види на ноге ми скаче,
Под Секулом коња ухватила
Те га пита, што је и како је?
Све јој Секул по истини каже,
По истини, што је и како је,
Гдје је био, шта је учинио.
Пошто га је разумјела стара,
Секули је говорила мајка:
„Добро ти си синко учинио;
Сваки проклет од матере јунак,
Који тако учинио не би.“

2.

Анђелија, сестра Филипа Маџарина.

Кулу гради Филип Маџарине.
Не гради је ч'јем се кула гради,
Него кошћу коњском и јуначком;
Не крије је ч'јем се крију куле,
Него велом и бијелим платном,
Срмом л'јепом и сухијем златом.
Не тавани ч'јем таване куле,
Нег' тавани печом и тал'јером.

На њој врата плећи од јунака,
Кључанице руке дјевојачке.
Кад је Филип кулу саградио,
Тад Филипу мала књига дође
Из Стамбола града бијелога,
Од онога цара од Стамбола,
У књизи га 'вако поздрављаше:
„О, Филипе, драги побратиме!
Јесам чуо, царе, од другога,
Да си јунак, да те бољег нема
У Турчина, ни у каурина.
Ево има годиница дана,
Да ја имам црног Арап' Мора,
Више ми је Моро додијао:
Колико је у години дана,
Толико је добио мегдана,
Јуначкијех осјекао глава,
Дјевојака младих обљубио,
Обљубио и обешчастио.
Сваки данак заоблицу меса
И барио вина црвенога,
Сваки данак печу круха б'јела,
Сваки данак љуби по дјевојку,
Љуби цуру, па је дома враћа.
Нег' те молим, Филип Маџарине,
Да изађеш Мору на мегдана.
Ако би ти Бог и срећа дала,
Те би Мору мегдан задобио,
За пашу би тебе поставио,
Поставио за девет година,
Да пашујеш по Стамболу граду,
По Стамболу, по мојему двору.
Кад изиђе девет годиница,
Даћу теби девет коња блага
И сувише девет пратиђија,
Да те прате до бијеле куле.“
Кад видио Филип Мађарине,

Кад видио, шта му књига каже,
Он ми цвили и сузе проњева,
Јер се боји изаћ' на мегдана,
Чува добро своју русу главу,
Бијелом се кулом разговара:
„Л'јепа ти си, б'јела куло моја,
Залуду ти сва љепота твоја,
Кад се јадна поносит не може
Са Филипом јадним Маџарином."
Тако јунак кули проговара.
Мисли, јадан, да не чује нико;
Ал га слуша Анђелија селе,
Филипа је брата дозивала:
„О, Филипе, мој рођени брате!
Што ти цвилиш и сузе проњеваш,
Која ти је у Бога невоља?"
Кад је Филип селу разумио
Од јада јој казат не умио,
Него јој је књигу поклонио.
Када виђе китна Анђелија,
Када виђе, шта јој књига каже,
Филипа је брата дозивала:
„О, Филипе, мој рођени брате,
Дај ти мени бритву од бијура
И твојега сјајног огледала,
Ја ћу кидат косе на јуначку,
Остави ћу перћин на делинску;
Дај ми твога од сандука кључа,
Да ја узмем твоје рухо сјајно,
Да ја, млада, на мегдана идем,
На мегдана црном Арап' Мору."
Кад то чуо Филип Маџарине,
Од јада се јесте насмијао,
Анђелији сели говорио:
„А не лудуј, драга селе моја,
Кад мегдана ни видјела н'јеси,
А некмо ли да ћеш на мегдане.

Бољијех је Арапине Моро
И од мене погубио људи,
А нек'мо ли, драга селе моја,
Ти ћеш Мору на мегдана поћи."
Анђелија брату проговара:
„Дај, Филипе, мој рођени брате!
Хоћу поћи, ако не ћу доћи."
Кад то чуо Филип Маџарине,
Не хтијаше, с мање не могаше:
Дава Анђи бритве од бијура
И његовог сјајног огледала,
Дава њоме од сандука кључе,
Да се цура за мегдана реди;
А Филипе у коњске подруме,
Да нареди коња за мегдана.
Док је Филип коња наредио,
У то доба китна Анђелија
Стаде, млада, пред бијелу кулу.
Сјаје јунак ка' на гори сунце,
Све би реко, не би се заклео,
Да иј' оно селе Филипова,
Веће да је Филип Маџарине.
Прихватила коња од мегдана,
Па се њему на рамена баци.
Сад да видиш Филип Маџарина,
Он је л'јепо селу свјетовао:
„Анђелијо, моја селе драга,
Кад ти дођеш у Стамбола града,
У дворове цара од Стамбола,
Тад се цару поклони лијепо,
Љуби њега у скут и у руке,
Црну земљу, где му стоје ноге."
Како брате селе свјетовао,
Боље му је савјете примала.
Кад је дошла у Стамбола града,
У дворове цара од Стамбола,
Лијепо се цару поклонила,

Љуби њега у скут и у руке,
Црну земљу, гдје му ноге стоје.
Љ'епо ми га царе дочекао,
Ставио га царе уз кољено,
Уз кољено, као сина свога,
А млађи му кафу донијеше,
Бојани је чибук запалио,
За невољу ни грехота није.
Ту ми стоји три бијела дана.
Кад је треће освануло јутро,
На ноге је Анђа устајала,
Љуби цара у скут и у руке,
Црну земљу, гдје му ноге стоје,
Те ми иде Мору на мегдана,
Под Стамболом градом бијелијем.
Ту ми нађе Арапина Мора,
Разапео свилена чадора,
Под чадором рујно винце пије.
А да видиш Филип Мацарина!
На чадора коња нагонио.
Ал' му вели Арапине Моро:
„Стан', полако, Филип Мацарине!
Ход' под чадор, да пијемо вино!
Исто ћеш ми данас погинути
Под Стамболом бијелијем градом."
А говори Филип Мацарине:
„Спомени се, Арапине Моро,
Да је у ме ђогат од мегдана,
У тебе је бедевија вита,
Да у женску проспериштa није,"
Кад то чуо Арапине Моро,
Грохотом се јесте насмијао,
Те се скаче на ноге лагане,
Па се хвата вите бедевије,
Окрочио, те је поклопио,
Па завиче, да се развлијеже:
„Ево ти ме, Филип Мацарине,

Ево ти ме пику на биљегу!“
Ал’ говори Филип Мацарине:
„Твоје звање, твоје позивање!
Ево ти ме пику на биљегу,
Гађи први, да ти жао није.“
Кад то чуо Арапине Моро:
Бојно ми је копље узимао,
Јуначки је копље положио,
Коња добра гледа по ушима,
А јунака по свилену пасу.
Истом Моро копља испустио, —
Ал’ је коњиц био од мегдана,
Он тад клече на све четир’ ноге.
Прек’ јунака копље прелећело.
Још га Филип у руке примио,
Изломи га у двоје, у троје,
Па га баца у траву зелену.
Кад то виђе Арапине Моро,
Тад Филипу јунак проговара:
„Дану чекај, Филип Мацарине!
Нека узмем друго копље бојно,
Оно копље није од мегдана,
Да ја узмем друго копље бојно!“
Мудра била млада Анђелија.
Неда, млада, себе преварити,
Већ говори Арапину Мору:
„Стани мени, Арапине Моро,
Стани мени пику на биљегу,
Стани мени, као и ја теби!
Није мене два пут породила мајка,
Него једном јадно и жалосно!“
Кад то чуо Арапине Моро.
Плећи даде и бјежати стаде
Сад да видиш Филип Мацарине!
Из корица сабљу извукао,
С голом сабљом у десници руци,
Како виче Арапина Мора:

„Чекај мене, Арапине Моро!
Чекај мене, женска страшивице,
Да си мени јучер побјегнуо,
Данас би те, јунак, достигнуо!“
Још је јунак у ријечи био,
Ал достиже Арапина Мора,
Махну ћордом и десницом руком,
Па му пасју осијече главу,
Те је носи цару за јабуку.
Кад то виђе од Стамбола царе,
За пашу је њега поставио,
Да пашује у Стамболу граду,
По Стамболу, по цареву двору,
Да пашује за девет година.
Кад је љети прамалеће било,
Слуге царе на купање шаље,
А са њима Филип Маџарина.
Кад су били на водици хладној,
Сад да видиш Анђелије младе;
Њоме врази мироват не даду:
На њедарца дојке изметала,
Хладном их је водом умивала.
Кад видјеле дв’је цареве слуге,
Господару, стамболском султану,
Господару цару повиђеле:
„О, наш царе, драги господаре!
Оно није Филип Маџарине,
Нег’ је оно сестра Филипова,
Филипова китна Анђелија.“
Кад је царе слуге разумио,
Он узимље спенце небројене,
Те их шаље на нове пазаре,
Овако је слугам’ говорио:
„По Богу вам, двије слуге моје!
Узмите ми ножа позлаћена;
Ако буде Филип Маџарине,
И он ће га, јунак, узимати;

Ако буде селе Филипова,
Она на то ни гледати не ће,
Нег' ће узет свиле за везиво.
Ја имадем сина јединога
И хоћу га оженити њоме."
Кад то чуле две цареве слуге,
Узимљу му небројено благо;
Они иду на нове пазаре:
Узимљу ми позлаћене ноже,
Анђелија свијетло оружје.
Кад су дошли двору бијеломе,
Све ми цару по истини кажу:
„Оно није Филип Маџарине,
Нег' је оно сестра Филипова,
Филипова китна Анђелија."
Кад то чуо царе од Стамбола,
Своје слуге довивао опет
И овако њима говорио:
„По Богу вам, двије слуге моје!
Ударите прахом из пушака.
Ако буде сестра Филипова,
На то, млада, ни гледати не ће;
Ако буде Филип Маџарине,
Он ће, јунак, остат понајзади,
Свију ће вас, јунак, преметнути."
Кад то чуле две цареве слуге,
Ударају прахом из пушака.
Но да видиш секе Филипове,
Но да видиш китне Анђелије!
Он им јунак понајзадњи оста.
Свију их је, јунак, преметнуо,
Могла би га укопати мајка,
Крајем њега и коња својега.
Но да видиш две цареве слуге,
Све ми цару по истини кажу,
Кажу право, што је и како је.
Царе слугам' својим говорио:

„По Богу вам, двије слуге моје,
Ви тад друге заметните игре:
Меđи те се каменом с рамена.
Ако буде Филип Мацарине,
Он ће, јунак, остат понајзадњи,
Свију ће вас, јунак. преметнути;
Ако буде сестра Филипова.
На то, млада, ни гледати не ће.“
Кад то чуле две цареве слуге,
Друге игре они заметнуше,
Те се мећу каменом с рамена.
Ал' да видиш Филип Мацарина!
Он ми, јунак, оста понајзадњи,
Те се меће каменом с рамена:
Свију их је, јунак, преметнуо.
Колико их мало преметнуо,
Могла би га покопати мајка,
Крајем њега и коња својега.
Кад видјеше две цареве слуге,
Кад видјеше, што је и како је,
Све ми цару по истини кажу:
„О, наш царе. драги господаре!
Ми смо друге заметнули игре,
Мећали се каменом с рамена,
Он је, јунак, ост'о понајзадњи,
Свију нас је, јунак, преметнуо.
Колико нас мало преметнуо;
Могла би га покопати мајка,
Крајем њега и коња својега.
Оно није Филип Мацарине,
Нег' је оно селе Филипова.“
Кад је царе слуге разумио,
Тад је слугам' царе говорио:
„По Богу вам, двије моје слуге!
Ви још једне игре заметните:
Скачите ми скока јуначкога.
Ако буде Филип Мацарине,

Он ће, јунак, остат' понајзадњи;
Ако буде сестра Филипова,
На то, млада, ни гледати не ће.“
Сад да видиш две цареве слуге!
Они скачу скока јуначкога;
Ал да видиш Филип Маџарина!
Он ти, јунак, оста понајзадњи:
Свију их је јунак преметнуо,
Преметнуо и њих прескочио,
Колико их мало прескочио
Могла би га покопати мајка,
Покрај њега и коња својега.
Кад видјеше две цареве слуге,
Кад видјеше, што је и како је,
Господару цару повиђеле:
„О, наш царе, драги господаре!
Ми ти јесмо игре заметали,
Скакали смо скока јуначкога,
Понајзадња Анђелија млада,
Свију нас је, млада, прескочила.
Колико нас мало прескочила,
Могла би је покопати мајка
А покрај ње и коња својега.
Оно није Филип Маџарине,
Оно није, вјеруј, господару,
Већ је оно сестра Филипова.“
Кад је царе слуге разумио,
Он их меће у тамнице мркле,
А Филипа у бијелу кулу.
За пашу је њега поставио,
Да пашује у Стамболу граду,
Да пашује за девет година.
Кад изашло девет годиница,
Тад га враћа двору бијеломе,
И дава му девет коња блага
А сувише девет пратиђија,
Да га прате до бијела двора.

Ал да видиш Анђелије младе!
Кад' ми пође двору бијеломе,
Она нађе брата рођенога,
Гдје се више јунак оженио,
Он имаде двоје дјеце лудо.
Сад да видиш Анђелије младе!
Она стаде па ми књигу пише,
А на руке цару од Стамбола,
У књизи га 'вако поздрављаше:
„Господаре, царе од Стамбола,
Оно није Филип Мацарине,
Он ти није Мора погубио,
Нити био Мору на мегдана;
Нег' је оно сестра Филипова,
Мила сеја, Анђелија млада."
Кад се царе књиге дохватио,
Књигу штије и на њу се смије.
Он ми пусти из тамнице слуге
И овако њима проговара:
„Опростите, двије моје слуге,
Што вас данас uврједих тамницом."
Па он купи кићене сватове:
Сила свата, ни броја се не зна.
Он имаде једног младог сина,
Ожени га Анђелијом младом,
Анђелијом, сестром Филиповом,
Сестром драгом Филип Мацарина.
Лијеп њему пород породише:
Двије кћери и четири сина,
Млађе кћери, старије синове.
За младости кћери поудаше,
А под старост синове женише.
Лијеп живот учињеше оба,
Умријеше, не прекорише се.

3.

Љубовца Краљевића Марка.

Коња јаше Краљевићу Марко
Испод Шевер, града бијелога.
Видјела га Шеверска дјевојка,
Видјела га, па му говорила:
„Лијеп ти си, Краљевићу Марко,
Лијеп ти си, весела ти мајка,
А са мајком сва родбина друга,
Још је љепша Јеле, љуби твоја.
Залуду јој дика и љепота,
Када нема од срца порода.
Јали сина, јали шћери драге,
Да јој буде у старости дика;
Нит га има, нити ће имати.
Узми мене, Краљевићу Марко,
Узми мене за вјерну љубовцу,
Л'јепо ћу ти чедо породити,
Л'јепо чедо, бит' ће мушка глава,
На бедрим' му ћорда улентрана,
Низ плећи му двије шипке златне,
А на глави капа самурлија.
Знак ће бити, да ће јунак бити."
Кад то чуо Краљевићу Марко,
На то му се срце ражалило,
С руке смиче прстен дијаманат,
Па га дава Шевери девојци:
„На ти, цуро, обиљежја мога,
Те ме чекај за петнаест дана,
Док сакупим киту и сватове,
Да те водим моме двору б'јелом."
Кад то рече, потера он шарца,
Те он иде двору бијеломе,
Пред-а-њ брате Андро ипшетао,
Својему је брату говорио:
„О, мој брате, Краљевићу Марко!

Гдје је теби прстен дијаманат?
Или си га у вину попио,
Или си га у оклад ставио?“
Ал’ говори Краљевићу Марко:
„О, мој брате, Краљевић Андрија!
Кад ме питаш, да ти кажем право:
Ја га н’јесам у вину попио,
Нити сам га у оклад ставио,
Нег’ сам јах’о добра коња мога,
Испод Шевер, града бијелога,
Видјела ме Шеверкиња млада,
Видјела ме, па ми говорила:
„„Лијеп ти си, Краљевићу Марко,
Лијеп ти си, весела ти мајка,
А са мајком сва родбина друга,
Још је љепша Јеле, љуби твоја.
Залуду јој дика и љепота.
Када нема од срца порода,
Јали сина, јали шћери драге,
Да јој буде у старости дика;
Нит’ га има, нити ће имати.
Узми мене, Краљевићу Марко,
Узми мене за вјерну љубовцу,
Л’јепо ћу ти чедо породити,
Л’јепо чедо, бит’ ће мушка глава,
На бедрим’ му ћорда улентрана,
На плећи му двије шипке златне,
А на глави капа самурлија,
Знак ће бити, да ће јунак бити.““
На то ми се срце ражалило,
С руке смакох прстен дијаманат
Те га дадох Шевери девојци:
„„На ти, цуро, обиљежја мога,
Те ме чекај за петнаест дана,
Док сакупим киту и сватове,
Да те водим моме двору бјелом.““
Нег’ те молим, мој рођени брате,

Ти ми хајде двору бијеломе,
Ти превари моје љуби драге,
Да имаде сваке трговине,
А највише сјајних огледалâ,
И оне јој за везива свиле,
Нек' се, млада, лијепо нареси,
Да идете куповат на море.
Кад дођете у крај воде ладне,
Ти погуби моје љуби драге.
А ја идем купити сватове,
И довести Шеверкиње младе.“
Кад Андрија брата разумио,
Не хтијаше, е мање не могаше,
Нег' ми иде у бијеле дворе,
Те дозива своје неве драге:
„Неве моја, злаћена јабуко!
Ти се, млада, лијепо нареси,
Да идемо у крај мора сиња,
Ту имаде сваке трговине
А највише сјајних огледалâ
И од оне свиле за везиво.“
Ал' да видиш Маркове љубовце!
Она стаде па се реси л'јепо,
Све у рухо што имаде боље,
Узимље ми новац небројени.
Па ми иде у крај мора сиња.
На крај мора нема трговине.
Над воду се надзирала, млада,
И сама је собом говорила:
„Мили боже, чуда великога!
Што је моје потамњело лице,
Ко да ће га вода радовати?“
Кад то чуо Краљевић Андрија,
Он је својој неви говорио.
„Неве моја, злаћена јабуко!
Та шта ће га, нег' радоват' вода.“
Све јој, јунак, по истини каже,

По истини што је и како је.
Кад то чула Маркова љубовца,
Дјеверу је, млада, говорила:
„О, дјевере, Краљевић Андрија!
Мој дјевере, злаћени прстене,
Руса ме је забољела глава,
Пуштај мене у горе зелене,
Док приболи руса мени глава.“
Андро јесте срца милостива,
Пуштава је у горе зелене.
То времена за мало стајало,
У гори се чедо заплакало:
Чедо рађа Маркова љубовца.
Кад то виђе Краљевић Андрија,
Да му неве чедо породила,
Њему Бог и срећа добра даде,
Да је им'о три свилена паса.
С једнијем је чедо повијао,
А с другије неву опасао,
Треће га је себи оставио,
Па их узме на плећи јуначке,
Знаменито чедо у наручје,
Пак ми иде двору бијеломе.
У то доба Краљевићу Марко,
Сватовима и Шеверком младом.
У двору се чедо расплакало.
Ал' говори Краљевићу Марко:
„О, мој брате, Краљевић Андрија!
Чије чедо у двору мојему?“
Андрија му по истини каже:
„О, мој Марко, мој рођени брате!
Чедо твоје и љубовце твоје.“
Кад то чуо Краљевићу Марко,
Он ми трчи у бијелу кулу,
А Андру је брату говорио:
„О, Андрија, мој рођени брате!
Ти дочекај Шеверкиње младе,

Па је врни натраг у матере.
Немој младу ни с коња дизати,
Нег' дај њоме до три пратиђије,
Да је прате до бијела двора,
Да не реку, да је обљубљена.“

4.

Нејаки Стјепан и Стојан Јанковић.

Шетњу шеће бјелогрла Ката,
А за њоме Стојан Јанковићу.
Осврте се бјелогрла Ката
И говори Јанковић Стојану:
„Грли мене, Стојан Јанковићу,
Љуби мене, Стојан Јанковићу,
Љуби мене колико ти драго.“
Ал' говори Стојан Јанковићу:
„Душо моја, бјелогрла Като!
Ја бих теби обљубио лишце,
Ал' не смијем од сина твојега,
Твога сина, нејака Стјепана;
Јер је мени запр'јетио тешко,
Да ће моју осијећи главу.“
Говори му бјелогрла Ката:
„Не бој ми се, Јанковић Стојане!
Ти ћеш мени обљубити лишце.
Мој је Стјепо срца милостива.
Разбољет се хоћу без болести,
Па ће Стјепо к мени доходити,
Питаће ме мој нејаки Стјепо:
Шта је теби, мила моја мајко,
Шта т' се чини на срдашцу твоме,
Да би мени ошта оздравила.
Ја ћу њему говорити, млада,
Да м' се напит' воде иза горе,
Да би тада оздравила бона.
А ти хајде у горе зелене,

Те се сакри у јелове гране,
А кад Стјепо на водицу дође,
Жежи ватру сјајног џефрдара
И погуби нејаког Стјепана.“
Ал’ да видиш Стојан Јанковића!
Он ми иде у горе зелене
И узимље сјајна џефрдара,
Те се крије у јелове гране,
Да ту чека нејаког Стјепана,
Да га бије из потаје клето,
Само, јунак, да обљубит може,
Б’јело лице бјелогрле Кате. —
Кате пође двору бијеломе,
Па се баца на душека мека.
А да видиш нејака Стјепана!
Било д’јете срца милостива
И својој је говорио мајци:
„Што је теби, мила мајко моја?
Шта т’ се чини на срцу твојему?
Би ли мени ошта оздравила?“
Млада Кате сину одговара:
„О, мој Стјепо, моје д’јете драго!
Чини ми се на срцу мојему,
Да м’ се напит’ воде иза горе,
Да бих тада оздравила. јадна.“
Кад Стјепане разумио мајке,
Било дјете срца милостива,
Те узимље злаћена кондира,
Иде мајци за горе на воду,
Да би тада оздравила, јадна.
Кад је дош’о у горе зелене,
Ту је наш’о Мару, селу своју,
Гдје бијеле узбија му овце.
Када Маре брата угледала,
Своједу је брату говорила:
„Куд ми идеш, мој рођени брате?“
Све јој Стјепо по истини каже,

По истини што је и како је:
„А ти Маре, селе моја драга,
Наша нам се разбољела мајка,
И њу руса тешко боли глава,
Нити може живјет, ни умријет.
Њој се чини на њежноме срцу,
Да имаде воде иза горе,
Да би она оздравила, јадна.“
Селе Мара брату проговара:
„О, Стјепане, мој рођени брате,
Знадеш, да је удовица мајка,
Да то није каква пријевара?
Кад је нама бабо умирао,
На смрти је теби оставио,
Да не идеш без његов’ одјела,
Ни без њег’ва свијетла оружја,
Ни без оног сјајног џефердара,
Ни без пан’џјер, његове кошуље.
Нег’ те молим, мој рођени брате,
Ти остани у гори зеленој,
Ти ми чувај б’јеле моје овце.
А ја идем двору бијеломе:
Ја ћ’ се вити мајци око врата,
Као змија око сухог дрва,
Украст ћу јој кључе од сандука,
Да јој крадем бабово одјело,
Да донесем у гору зелену.
Кад се, јунак, лијепо опремиш,
Тад ћеш поћи на воду студену.“
Кад је Стјепо селу разумио,
Он остаде у горе зелене,
Он бијеле да узбија овце.
Маре пође двору бијеломе,
Па се вије мајци око врата,
Док украде од сандука кључе
И украде бабово одјело.
Па ми пође у горе зелене,

Па ми реси брата рођенога,
Облачи му панцијер кошуљу,
Па је селе брата свјетовала:
„О, Стјепане, мој рођени брате,
Када будеш горицом зеленом,
Обрћи се тамо и овамо,
Не би л' кога гдејгод угледао,
А највише кад на воду дођеш.
Када дођеш на водицу хладну,
Ти погледај у јелове гране.“
Л'јепо селе брата свјетовала,
Још боље је братац послушао.
Па он иде горицом зеленом,
Обрће се тамо и овамо,
А највише кад на воду дође,
Он ми гледа у јелове гране.
Никога он угледао није,
Те се пригне да захвати воде.
Пуче пушка сјајног џефрдара,
Пуче пушка из јелових грана,
Ал Стјепану наудило није,
Јер имаде панцијер кошуљу.
Тад се њему погледати дало,
Погледати у јелове гране,
Те угледа Стојан Јанковића.
Жеже ватру сјајна џефрдара
И убије Стојан Јанковића.
Мртав паде Стојан Јанковићу,
Мртав паде под зелену јелу.
А да видиш нејаког Стјепана!
Он прискочи, па му главу сјече,
Те је носи двору бијеломе,
Да дарива своју милу мајку.
Када био на погледу двора,
Пред двором му до два кола дивна:
У једноме своја селе драга,
У другоме остарјела мајка.

Коло игра шено и весело.
Тад говори бјелогрла Ката:
„Ево мени Стојан Јанковића,
Носи главу нејаког Стјепана.“
Али Маре тихо проговара:
„Ево мени брата рођенога,
Носи главу Стојан Јанковића.“
Кад видјела бјелогрла Ката,
Кад видјела што је и како је,
Она леже у душеке меке.
Она лежи три бијела дана,
А трећи је данак преминула
Од жалости за Стојаном јадним,
Што га, јадна, љубити не може.
Лијепо је дјеца жаловаше,
Жаловаше и укопаше ју.

5.

Јелица, сестра Стјепанова.

Кад премину краљу Матијашу,
Остале му нејаке сироте:
Кћерца Јела од седам година,
Син Стјепане од три годинице.
Сву су дјецу на бабицу дали
И ранили седам годин’ дана,
Врати ли их двору бијеломе,
Дали њима своју бабовину.
Кад се дјеца тога добавише,
Међу собом гријех учинише:
Брате сестри обљубио лишце.
То вријеме за мало постало,
Дође Стјепу књига из Млетака,
Да он иде у Млетке за краља,
И њега ће краљем окрунити,
На бабово мјесто поставити.

То вријеме за мало не стало,
Ни за, веле. за девет мјесеца,
И Јелици подуљише скуци,
А предњи јој покраћаше скуци;
Закуца јој чедо под појасом,
Под појасом, пасом свиленијем.
Кад то види Јелица сестрица,
Малену је књигу накитила,
А на руке брату рођеноме:
„О, мој брате, млађани Стјепане,
О, мој брате, змија те ујела!
Как' и мене из тебе ујела.
Мени чедо под појасом расте,
Под појасом, пасом свиленијем.
Када чедо на свијет изађе,
Шта ћу, јадна, од живота мога,
Од живота и од чеда мога?“
Кад је Стјепо књиге прочитао,
Кад видио, шта му књига каже,
Ону чита, а другу ми кити:
„О, Јелице, рођена сестрице!
Немој мене повиђет никоме,
Нег' те молим, драга селе моја,
Када чедо на свијет изађе.
Ти имадеш кутију од злата,
Што је теби остала од мајке,
Ти имадеш прстен дијаманат,
Што је теби остао од бабе:
Чедо мало стављај у кутију,
Прстен стави на десницу руку,
А на руку чеду маленоме,
Те затвори злаћену кутију,
Па је носи украј мора сиња,
Те у море утопи кутију.
Слушај мене, Јелице сестрице!
Када дођеш украј сиња мора,
Бит ће море као вода мирно;

Кад у море ти пушташ кутију,
Узавреће море на валове.
Ти се чувај, Јелице сестрице,
Да те не би море понијело.“
Чедо рађа краљева сестрица,
Па га ставља злаћену кутију
И узимље прстен дијамант,
Колика је у чеду ли рука,
На чет'ри та прста натицала,
Па затвара злаћене кутије,
Те је носи украј мора сиња.
Море ј' мирно као вода хладна.
Истом пусти у море кутију,
Узаврело море на валове,
Једва Јеле мору побјегнула.
Ал' кутију море изметнуло,
Изметнуло украј мора сиња.
Туда прође оче калуђере,
Иде оче ка Ружици цркви,
Иде оче служит литургију;
Он ми нађе злаћене кутије,
Нашао је и проломио је.
У кутији чедо находио,
Па га носи ка Ружици цркви,
Носио га, па га покрстио,
Лијепо му име износио,
Л'јепо име нађени Шимуне.
Ставио га оче на бабице,
Дорани га до три годинице.
Кад изашло до три годинице,
Узе њега двору бијеломе.
Хранио га дванаест година.
Ал' да видиш млађаног Шимуна!
Кад наврши дванаест година,
Он дозива оца калуђера:
„По Богу ти оче калуђере!
Ко ми отац, ко ли ми је мајка,

Којега сам рода и племена.
Којег града и које крајине?“
Но да видиш оца калуђера!
Све му оче по истини каже,
По истини што је и како је.
Сад да видиш млађаног Шимуна,
Гдје говори оцу калуђеру:
„По Богу ти, оче калуђере!
Ја ти, јунак, идем по свијету,
Како пчела по медену цв'јету,
Идем, па ћу потражити мога
Родитеља. који ме породи,
Ко ми отац, ко ли ми је мајка,
Од којег сам рода и племена,
Којег града и које крајине.“
Кад то чуо оче калуђере,
Лијепе му благосове дава.
Но да видиш млађаног Шимуна!
Он ми пође. горицом зеленом,
Кад је био горицом зеленом.
Ту он нађе водицу студену,
Ту он нађе младу бјеларицу,
Гдје но, млада, бијели ми платно.
Ал' му враже мироват не даде.
Он задјева младе бјеларице.
Ал' му вели млада бјеларица:
„К себи руке, незнани јуначе,
К себи руке, не остале пусте,
Ако с', јунак, оженити хоћеш,
И ја, млада, за удадбу јесам.“
Сад да видиш Млађаног Шимуна!
Ту ми они вјеру утврдише,
Па ми иду двору бијеломе,
Ту су нојцу једну преноћили.
Кад свануло и грануло сунце,
Да ти видиш млађане Јелице,
Нечему се, млада, досјетила,

Па ми пита нејаког Шимуна:
„По Богу ти, незнани јуначе!
Којега си рода и племена,
Којег града, од које крајине,
Ко ти отац, ко ли ти је мајка?“
Но да видиш млађаног Шимуна!
Све јој, јунак, по истини каже,
По истини што је и како је.
Кад то чула млађана Јелица,
Својему се јаду домислила,
И овако ј' млада говорила:
„По Богу ти, незнана делијо,
Кажи мени прстен дијаманат.“
Кад то чуо млађани Шимуне,
Лудо дјете, па ништа не слути,
Те он меће у џепове руке,
Па извади прстен дијаманат.
Кад то виђе краљева сестрица,
Кад видјела прстен дијаманат,
Па повикну из грла танана:
„Ајме мени, жалосна ми мајка,
Кога јесам, јадна, породила,
Ноћас ми је лишце обљубио.“
Ал' да видиш млађаног Шимуна,
Било д'јете срца милостива,
Како мирно говори он мајци:
„Фала Богу, мила мајко моја,
До сад била драга љуби моја,
А од сада мила мајка моја.“
Ал' да видиш млађане Јелице,
Ох, Јелице, краљеве сестрице!
Срцу своме одољет не може,
Живо јој се срце растворило
Од жалости и срамоте веље,

Мртва паде Шимуну на руке,
Мртва паде, не устаде више.
Негда било, сад се спомињало!
Нама, браћо, дуго здравље било!

6.

Мегдан Бојчић Алије.

Књигу пише Бојчићу Алија,
Књигу пише, књигу накитио,
А на руке од Јајнока Вуку,
У књизи га 'вако поздрављаше:
„Побратиме од Јајнока Вуче!
Пошљи мени до три добра твоја:
Прво добро, добра коња твога,
Што ти га је сестра узгојила;
Друго добро, диван-кабаницу,
Што је теби бабо оставио;
Треће добро, бритку твоју ћорду,
Што но си је скоро саковао,
Од Млетака, за старић дуката,
Од старине за годину дана,
Која сијече оклоп и мазију,
Под оклопом големе јунаке.
Ако ли ми тога послат не ћеш,
Теби пењем три дуга мегдана:
Један мегдан под Удбином равном,
Други мегдан под Јајноком градом,
Трећи мегдан на пољу Косову,
Да и ми ту мегдан подјелимо,
Као Србин са Турчином некад."
Када Вуку мала књига дође,
Књигу штије од Јајнока Вуче,
Књигу штије, грозне сузе лије.
Мисли, јадан, не види га нико,
Ал' га гледа остарјела мајка,

Па је Вуку сину говорила:
„О, мој сине, од Јајнока Вуче,
Која ти је голема невоља,
Те ти читаш листак књиге мале,
Књиге читаш и пролеваш сузе?“
Све јој јунак по истини каже,
По истини што је и како је:
„Нег' те молим, мила моја мајко!
Свјетуј мене, послушат ћу тебе:
Што ћу чињет од мојег живота?
Да ја пођем Алиј' на мегдана,
Да ја пођем, погубит ме хоће;
Да му пошљем до три добра моја,
Да их пошљем, од Бога ј' грехота,
Грехота је, од Бога срамота.“
Али Вуку мајка проговара:
„Д'јете моје од Јајнока Вуче,
Немој шиљат до три добра своја,
Нег ти пођи Алиј' на мегдане:
Боље ти је часно погинути,
Нег' срамотно у Јаноке стати.
Сјећаш ли се Косовскога боја,
Гдје погибе српски цар-Лазаре,
И онаква сва господа српска.
Боље, синко, погинути часно,
Нег' срамотно остат у животу.“
Кад је Вуче разумио мајку,
Јунак се је мало постидио,
Што га жена соколити мора.
Љуби стару у бијелу руку,
Те с' нареси, јунак, за мегдана,
А мајка му наредила коња.
Кад се јунак био опремио,
Сиђе, млађан, низ танану кулу.
Красан јунак на овоме св'јету!
Сабља му се по калдрми вуче,
Свилен калпак, оковано перје,

На јунаку коласта аздија,
Око врата свилена марама.
А на руци бурма позлаћена.
Када дође пред бијелу кулу,
Својега је коња поклонио,
И дозивље своју стару мајку:
„Збогом, моја слатка, мила мајко!“
А мајка му благосове дава.
Тада Вуче окренуо коња,
Куд год иде, под Удбину дође.
У л’јепо је доба долазио,
Кад је ноћи половица била.
Ту је коња свога осједнуо,
И попео свилена чадара,
А за чадор коња привезао.
Под чадором рујно вино пије.
Рујно вино, жежене ракије.
Како, јунак, рујно вино пије,
Вино му се види кроз грлашце,
А ракија кроз бијело лишце.
Но да видиш Бојчића Алије,
Гдје дозивље драге љуби своје:
„Ој, Јелице, драга љуби моја!
Ти ми шећи на прозор од двора,
Ти погледај к ведру небу, млада,
Је л’ даница звијезда изашла,
Јесу л’ влашић небо препјешили,
Је л’ зорица данка забјељела.“
Ал’ да видиш Јелице љубовце!
Он’ изађе на прозор од двора,
К ведру небу и не гледа, млада,
Него гледа пред бијеле дворе.
Угледала свилена чадора,
Под чадором голема јунака,
Гдјено рујно испија ми вино.
Како, јунак, лако вино пије,
Вино му се види кроз грлашце,

А ракија кроз бијело лишце.
Сјаје јунак ка' на гори сунце.
Кад се јунак подиже на ноге,
Красан јунак на овоме св'јету,
Сабља му се по калдрми вуче,
Свилен калпак, оковано перје,
На јунаку коласта аздија,
Око врата свилена марама.
Но да видиш љуби Бојчићеве!
У дворе се, млада, повратила,
Господару своме говорила:
„Господаре, Бојчићу Алија,
Од како је кула сагра̄ђена,
И ја, млада, у њу доведена,
Није љепши јунак долазио,
Долазио у Удбину равну,
И пред нашу пребијелу кулу,
Што је ноћас, драги господаре,
Сјаје јунак ка' на гори сунце!
Да га видиш, драги господаре,
Гдје ми рујно испија он вино,
Рујно вино, жежене ракије.
Како јунак лако вино пије,
Вино му се види кроз грлашце,
А ракија кроз бијело лишце.
Кад се јунак подиже на ноге,
Красан јунак на овоме свјету,
Сабља му се по калдрми вуче,
Свилен калпак, оковано перје,
На јунаку коласта аздија,
Око врата свилена марама.“
Али Бојчић љуби одговара:
„Мучи, љубо, замукнула муком!
То је јунак од Јајнока Вуче,
Он је дош'о мени на мегдане.
Лудо ти ће данас погинути,
Под Удбином главу оставити.“

Но да видиш Бојчићеве љубе!
Господару говорила своме:
„Грехота је, драги господаре,
Погубити онаквог јунака,
Јес грехота од Бога великог,
А од људи зазор и срамота,
Нег' га узми кући за дјетића.“
Кад је Бојчић љубу разумио,
Удари је лаком заушницом.
Како ли је лако ударио,
Два јој здрава зуба извадио,
А четири с мјеста помакнуо,
Два јој млаза крви ударише.
Свије с', јадна, до земљице црне,
Сузе рони, а броји године.
А да видиш Бојчића Алије!
Он се, јунак, на ноге скочио,
Па ми иде пред бијелу кулу,
Он ми иде на мегдане Вуку.
На чадора коња нагонио,
Од чадора гајтан покидао,
Био чадор поклопио Вука.
Ал' да видиш од Јајнока Вука,
Да га видиш, весела му мајка!
Он се скаче на ноге лагане,
Па се коњу на рамена баци,
Те дозивље Бојчића Алије:
„Ево ти ме, Бојчићу Алија,
Ево ти ме пику на биљегу!“
Ал' да видиш Бојчића Алију!
Бојно ми је копље узимао,
Добро, јунак, копљем положио,
Он ми гледа коња по ушима,
А јунака по свилену пасу.
Ал је Вуку Бог и срећа била,
Има Вуче коња од мегдана;
Истом Бојчић копље испустио,

Клече коњиц на све чет'ри ноге,
Прек' јунака копље прелећело,
Још га, јунак, у руке примио,
Изломи га у двоје у троје.
Кад то види Бојчићу Алија,
Плећи даде и бјежати стаде.
А да видиш од Јајнока Вука,
Како Вуче соколи Алију:
„Чекај мене, Бојчићу Алија,
Чекај мене, не бјежи ми, курво,
Јер да си ми јучер побјегао,
Данас би те, јунак, достигнуо!“
Истом Вуче у ријечи био,
Ману ћордом и десницом руком,
И Алији главу откинуо,
Па је меће у торбу струњеву,
Па је носи мајци за јабуку.
Кад се, јунак, л'јепо опремио,
Здраво иде ка Јајноку граду.
Мртв'јем душам' било на спасење,
Нама, браћо, здравље и весеље!

7.

Бег Копчић и царе од Стамбола.

Шта је жамор у Копчића двору?
Ил' је радост, ил' велика жалост?
Није радост, нег' велика жалост,
Веља жалост, да ли веће нема:
Копчић-бегу љуба преминула,
Остала му нејака сирота,
Кћерца Диле од дванаест година,
Тажи Дилу мало и велико,
Никако је утажит не могу.
Сви скочили око Диле младе,
А напокон од двора робиње:

„Ти не цвили, госпођице наша!
Ако ти је преминула мајка,
Доста ти је руха оставила,
Три сандука редом наложена:
У једноме рухо не кројено,
У другоме свила не ношена,
У трећем ти дару за сватове.
Ако мени тога не вјерујеш,
Ти се вији бабу око врата,
Укради му од сандука кључе,
Те пребери танко рухо твоје.“
Кад то чула узвијена цура,
Она с' вије бабу око врата,
Украде му кључе од сандука.
Три сандука редом отварала,
Три је дана рухо прибирала,
А четири у сандук слагала.
То се чудо на далеко чуло,
То зачуо у Цариград' царе;
Књигу пише Јанкопчићу бегу,
У књизи га царе поздрављаше
И овако њему говораше:
„Копчић беже, стари пријатељу!
Поврзимо старо пријатељство,
Поновимо ново пријатељство.
Твоја Диле за мојега сина,
За мојега сина и везира.“
Кад Копчићу мала књига дође,
Књигу чита и на њу се смије,
Ону чита, другу накитио,
А на руке цару честитоме
У Стамболу граду бијеломе,
У књизи га беже поздрављаше:
„Честит царе, драги господаре!
Није Диле ни за мога двора,
А некмо ли за двора твојега,
Диле моја луда и нејака.“

Када цару мала књига дође,
Мала књига, али језгровита,
Књигу чита сам честити царе,
Ону чита, другу накитио,
А на руке Јакопчићу бегу,
У књизи га царе поздрављаше
И овако њему говораше:
„Копчић беже, стари пријатељу!
Поврзимо старо пријатељство,
Поновимо ново пријатељство.
Твоја Диле за мојега сина,
За мојега сина и везира.
Што је Диле луда и нејака,
У мене је љуба милостива,
Хоће Дилу миловати драго.“
Кад Копчићу мала књига дође,
Књигу чита и на њу се смије,
Ону чита, другу накитио,
А на руке цару честитоме
У Стамболу граду бијеломе,
У књизи га беже поздрављаше:
„Честит царе, драги господаре!
Није Диле ни за двора мога;
А некмо ли за двора твојега,
У лицу је као наранчица,
А у струку као шибичица.“
Када цару мала књига дође,
Мала књига, али језгровита,
Књигу чита сам честити царе,
Ону чита, другу накитио,
А на руке Јакопчићу бегу,
У књизи га царе поздрављаше
И овако њему говораше:
„Копчић беже, стари пријатељу!
Поврзимо старо пријатељство,
Поновимо ново пријатељство.
Твоја Диле за моје га сина,

За мојега сина и везира.
Шта ј' лицу као наранчица,
Убили је јади за матером;
Шта ј' у струку као шибичица,
То је цура рода господскога."
Када бегу мала књига дође,
Књигу чита и на њу се смеје,
Ону чита, другу накитио,
А на руке цару честитоме
У Стамболу граду бијеломе.
У књизи га беже поздрављаше:
„Честит царе, драги господаре!
Диле моје ни за мога двора,
А некмо ли за твојега двора.
Дили н'јесу прсти за прстење,
Нити су јој ноге за пашмаге."
Када цару мала књига дође,
Мала књига, али језгровита,
Књигу чита сам честити царе,
Ону чита, другу накитио,
А на руке Јакопчићу бегу,
У књизи га царе поздрављаше,
И овако њему говораше:
„Копчић беже, стари пријатељу!
Поврзимо старо пријатељство,
Поновимо ново пријатељство.
Диле твоја за мојега сина,
За мојега сина и везира.
Што јој н'јесу прсти за прстење,
Уже ћемо саковат прстење;
Што јој н'јесу ноге за пашмаге,
Краће ћемо направит пашмаге."
Кад Копчићу мала књига дође,
Књигу чита и на њу се смије.
Ону чита, другу накитио,
А на руке цару честитоме
У Стамболу граду бијеломе,

У књизи га беже поздрављаше:
„Честит царе, драги господаре!
Диле моја за твојега двора,
За твојега сина и везира.
Купи свата колико ти драго,
Ову свадбу за мало времена,
Не за, веле, за петнаест дана,
Док дјевојка искити дарове,
А ти, царе, сакупи сватове,
Дан по данак, петнаест данака.“
Добро беже ни свршио није,
Ал' допаде царе с' сватовима
А до двора Јакопчића бега.
Ту су л'јепо свате прихватили
И још су их боље отправили,
С даровима и л'јепом дјевојком.
Сваком свату, што је за којега,
Ђувегији лијепу дјевојку.
Кад су били на поглед Стамбола,
А од двора цара честитога,
Гледа царе кроз златне oћале,
А царице кроз бисера гране.
Царица је цару говорила:
„О, мој царе, драги господаре,
Од како је Стамбол постануо,
Од како је наша кула саграђена,
Није љепша неве доходила,
Што данаске у дворове наше,
За нашега сина и везира.“

8.

Омер и Фатима.

Млада Фата дућан продавала,
У Омера рухо куповала,
Једа би се оженио за њу

И узео за вјерну љубовцу.
Би Омере, ал му не да мајка:
Омера је дозивала стара:
„О, Омере, мило д'јете моје,
Хоћеш ли ти послушати мајку,
Да те данас оженимо млада.“
Ал' Омере проговара мајци:
„Жени, мајко, и мени је драго,
Ал' се другом оженити не ћу,
Нег' Фатимом, лијепом дјевојком.“
Ал Омеру проговара мајка:
„Не лудуј ми, дијете Омере,
Шта ће теби простакиња гола;
Ја сам теби бољу испросила,
Испросила и прстен носила,
Три пут бољу, нег' Фатиму твоју.“
Кад то чуо дијете Омере,
Он ми иде Фатими дјевојци,
Све јој, јунак, по истини каже.
Ал' Фатима њему проговара:
„О, Омере, моје мило драго,
Срце моје из њедарца мојих,
Несуђено, колик и суђено,
Хајд', Омере, двору бијеломе,
Да те с мене не б' карала мајка;
Ти причекај мило драго твоје,
Заборави Фатиму дјевојку.“
Ал' Омер јој тихо проговара:
„О, Фатимо, лијепа дјевојко,
Прије мене земља обљубила,
Нег' ја, јунак, друге ти дјевојке
Преко Фате, вјеренице моје!“
Опет вели Фатима дјевојка:
„Хајд', Омере, мило драго моје,
Хајд', Омере, мајчина ти мљека,
Хајд', Омере, двору бијеломе,
Да те с мене не срамоти мајка.“

Пуче пушка у гору зелену,
Свати воде лијепу дјевојку,
Вјереницу нејаког Омера.
Омер пође двору бијеломе,
Омер у двор, сватови пред дворе.
Сваког свата, гдје је за којега,
А Омере у бијеле собе
Својом мла̂дом, вјенчаном дјевојком.
Ал' да видиш дијете Омере!
Дјевојци ми тихо проговара:
„Богу теби, лијепа дјевојко,
Дану дигни мараме са лица.
Је ли лице ка' у Фате моје?“
Дјевојка га послушала одмах,
Дјевојка је срца милостива,
Она диже мараму са лица:
Сјаје лице ка' на гори сунце!
Проговара дијете Омере:
„Ах, какво је б'јело лице твоје,
Три пут боље, нег' Фатиме моје,
Али друге обљубити нећу,
Преко Фате, вјеренице моје.
Прије мене земља обљубила.
Нег' те молим, лијепо дјевојко,
С ножем ћу се срце ударити,
Сам ћу себи ја смрт задавати,
Већ те молим, лијепа дјевојко,
Да ти, млада, не говориш ништа,
Док не сване и не гране сунце.
Мајка моја нек' чини весеље,
Сестре моје нек' играју коло;
Па кад сване и огране сунце,
Ти дозивљи миле мајке моје,
Ти дозивљи сестре моје младе,
Да ме оне лијепо наресе
Све у рухо, што боље имају,
Нек' ме ставе на мала носиља,

Нек' ме носе пред бијеле дворе,
Пред дворове Фатиме дјевојке.
Кад ме с' није жива нагледала,
Да би ме се мртва наљубила."
Јадна цура била од послуха,
Она мучи, не говори ништа,
Док свануло и грануло сунце,
Тад повикну лијепа дјевојка:
„Бог т' убио, Омерова мајка!
Што не жени дијете Омере,
Што не жени окле њему драго,
И с дјевојком окле њему драго.
Ноћас ти је Омер преминуо,
А на смрти Омер оставио,
Да ви њега наресите л'јепо
У све рухо, што имате боље;
Да га став'те на мала носиља,
Да га нос'те пред Фатиме дворе;
Кад га с' није жива нагледала,
Не би л' га се мртва наљубила."
Кад то чула Омерова мајка,
Она, стара, у камаре шеће,
Скочише му из кола сестрице
И Омера л'јепо наресише
Све у рухо, што имаше љепше,
Па га ставе на мала носиља,
Те га носе пред Фатиме дворе.
Кад виђела Фатима дјевојка
Са прозора из бијеле куле,
Гдје је, млада, ситан везак везла,
Кад виђела малена носиља,
И сама је собом говорила:
„Мили Боже, чуда великога!
Свак је синоћ здраво омркнуо;
Ко је јутрос рано преминуо?"
Кад су дошли пред дворе Фатиме,
Кад виђела Фатима дјевојка,

Кад видјела дијете Омере,
С веском ми је о тле ударила,
Б'јела јој се свила замрсила,
Сребрне се игле изломиле.
Она грли Омере дијете,
Кад' га с' није нагледала жива,
Не би ли га изљубила мртва.
Пољуби га и два и три пута,
Док премину Фатима дјевојка.
Мртва паде Фатима дјевојка
Крај Омера, мила свога злата.
Ту су мало гробље ископали.
Гдје су они укопани били,
Ту се језер вода отворила,
И узрасла румена јабука,
Процвјетала ружа и виола,
Све се ружа око виоле вије.
Није оно ружа и виола,
Нег' је оно Фата и Омере;
Шта би с' они љубили на свјету,
То се љубе на ономе свјету.
Ко је жедан, нека воде пије,
Ко је гладан, нек' јабуке једе.
А ко младић, нека цв'јеће бере.
Фала Богу, фала великоме!
Прије било сад се спомињало.
А сад, браћо, да се веселимо,
Веселимо и Богу молимо!

9.

Удадба кћери Будимскога краља.

Шетњу шеће од Будима краљу,
А са њиме Бановић Стјепане.
Говори му од Будима краље:
„Моја слуго, Бановић Стјепане,

Што се више не ожениш мени?“
Говори му Бановић Стјепане:
„Господару, од Будима краљу!
Давно бих се био оженио;
Ја обиђох земље и градове,
Ал’ за мене не нађох дјевојке.
Гдје би наш’о за мене дјевојку,
Ту у кући пријатеља нема;
Гдје би наш’о кући пријетеља,
Ту за мене не има дјевојке,
Те се тако оженио н’јесам.“
Говори му од Будима краљу:
„Слуго моја, Бановић Стјепане!
Да ја знадем да си вјере тврде
И да н’јеси вјере преврт.ъиве,
Да ја знадем, да си вјере тврде,
Да ти н’јеси вјерен ни ожењен,
Ни дјевојци тврде вјере дао,
Дао бих ти моје кћери драге,
Кћери моје за љубовце твоје.“
Постиђе се Бановићу Бане,
Што му краљу вјерават не хоће,
Да он није вјерен ни ожењен,
Постиђе се и говори краљу:
„Господаре од Будима краљу!
Ја ти, јунак, јесам вјере тврде,
Ја ти н’јесам вјере превртљиве,
Ја нијесам вјерен, ни ожењен,
Ни дјевојци тврду вјеру дао.“
Кад то чуо од Будима краљу,
Па говори Бановић Стјепану:
„Слуго моја, Бановић Стјепане!
Ти ми хајде двору бијеломе,
Купи свата колико ти драго,
Ова свадба за мало времена,
За мало ти, за петнаест дана,
Док, Стјепане, искупиш сватове,

А дјевојка искити дарове.“
Кад то чуо Бановић Стјепане,
Од радости полудио бјеше,
Те ми љуби у десницу краља,
У десницу и у скут свилени.
Отале се оба растадоше:
Пође Стјепо двору бијеломе,
А он крају ка Будиму граду,
Баш до своје пребијеле куле,
Па краљицу љубу дозивао:
„О, краљице, мила љубо моја!
Ти ми справљај господске вечере,
Све ћу звати на вечеру моју,
Јер је ово данак од весеља.“
Тад краљица краља разумјела,
Она справља господске вечере.
Краљу пође и скупи другове,
Све по избор побратиме старе,
Побратиме и другове своје.
Кад ли вечер на вечеру било,
Кад су сјели за свијетле софре,
Сви пријани на вечеру дошли,
Само није Забрђанин Але.
Ал’ краљица краљу проговара:
„О, ти краљу, драги господару!
Све си прије сазв’о на вечеру,
Само н’јеси Забрђанин Ала.
Ко је тебе с Алом омрзнуо.
Он омрзо Богу и свијету,
А најпосл’је Богу великоме!“
А краљици краљу одговара:
„О, краљице, вјерна љуби моја!
Када жалиш Забрђанин Алу,
Ти имадеш двије слуге твоје,
И накити листак књиге мале,
Па је пошљи Забрђанин Алу,
Да ти Але на вечеру дође.“

Кад то чула краљева љубовца,
Тад узимље перо и хартију,
Лако перо од орлова крила,
Па накити листак књиге мале,
Те је шаље Забрђанин Али,
И шаље му двије слуге своје,
Да јој Але на вечеру дође.
Ту су слуге од послуха биле:
Они иду Забрђу бијелом,
Баш под кулу Забрђанин Ала,
Закуцаше алком на вратима.
Разљути се Забрђанин Але,
Ко му куца алком на вратима,
Те завиче, што му грло даје:
„Ко ми куца алком на вратима,
Алка му се разбила о главу!
Ко што хоће ноћас ако Бог да?“
Ал’ говоре две краљеве слуге:
„А не куни, Забрђанин Але,
Ми смо слуге од Будима краља,
Ево теби листак књиге мале.“
Кад то чуо Забрђанин Але,
Од куле је отворио врата,
Па ми прими листак књиге мале.
Кад видио шта му књига каже,
Слугама је Але говорио:
„Чекајте ме, две цареве слуге,
Док се, Але, лијепо опремим.“
Кад се Але наресио био,
Тад ми иде ка Будиму граду.
Кад је дош’о у Будима града,
Б’јелој кули краља Будимскога,
Све се Але око софре шеће,
Ма уз софру не ће да ми сједе.
Говори му Будимска краљица:
„Сјед’ уз софру, Забрђанин Але.“
Ал’ се Але око софре шеће,

Погледује тамо и овамо,
Ма уз софру не ће да ми сједе.
То ту нико опазио није,
Него опет краљица Будимска,
И говори Забрђанин Алу:
„Сјед' уз софру, Забрђанин Але.“
Али Але не ће ни да чује.
Погледује тамо и овамо,
Од љутине подигну бркове.
И то нико опазио није,
Него сама Будимска краљица,
Те се боји, да не буде кавге,
И овако, млада, говорила:
„Сјед' уз софру, Забрђанин Але,
Даћу теби моје кћери драге,
Кћери моје за љубовце твоје.“
Кад то чуо Забрђанин Але,
Тад ми Але сједе уза софру.
Кад је вечер по вечери било,
Свак ми пође свому двору б'јелом
А Алија у Забрђе б'јело.
Тад краљици краљу говорио:
„О, краљице, вјерна љуби моја!
Справи рухо нашој кћери драгој,
Јер сам ти је обећао ларго
Слуги нашој, Бановић Стјепану.“
Кад краљица краља разумјела,
Краљица је краљу говорила:
„О, ти краљу, драги господару!
Ја сам кћери рухо покројила,
Покројила и већ сам справила.“
Пак да видиш Будимске краљице,
Да ти видиш проклетничке кучке,
Гдје узимље перо и хартију,
Лако перо од орлова крила,
Па ми кити листак књиге мале
А на руке Забрђанин Алу,

У књизи га л'јепо поздрављаше:
„О, мој зете, Забрђанин Але!
Други ти је цуру препросио;
Да би ко год, не би ни жалио,
Него слуга, Бановић Стјепане,
Којега сам крухом одранила,
Одранила, од зла обранила.
Бит ће свадба до петнаест дана.
Нег' те молим, Забрђанин Але,
Ти сакупи триста Забрђана,
Све јунака млада, нежењена,
Кому није жао погинути,
Којему је кућа кабаница,
Мач и пушка и отац и мајка,
А чесице рођене сестрице,
А фишеци браћа и рођаци,
Кому није жао погинути.
Ти ми хајде на воду ћуприју,
'Ге дочекај Бановић Стјепана,
Погуби му кума и ђевера,
И остале свате свеколике,
И поведи лијепе дјевојке."
Када Али мала књига дође,
Кад видио Забрђанин Але,
Кад видио, шта му књига каже,
Стаде купит младе Забрђане,
Све јунака млада нежењена,
Кому није жао погинути,
Којему је кућа кабаница,
Мач и пушка и отац и мајка,
А чесице рођене сестрице,
А фишеци браћа и рођаци.
Он ми иде на воду ћуприју.
Дан по данак петнаест данака.
Но да видиш Бановић Стјепана!
Он ми дође у Будима б'јела
Са његовим кићеним сватов'ма.

Ту их јесу л'јепо дочекали,
С даровима и л'јепом дјевојком.
Сваком свату што је за којега,
Ђувегији лијепу дјевојку.
Далеко их краљу попратио.
Кад се краљу у двор поврнуо,
Он ми нађе госпођу краљицу,
Гдје ми цвили и сузе пролива.
Говори јој од Будима краљу:
„Што ти цвилиш, моја љуби драга?
Али жалиш наше кћери драге,
Гдје смо ти је удомили ларго?"
Ал' говори Будимска краљица:
„Господару од Будима краљу!
Ја не жалим наше кћери драге,
Гдје смо ми њу удомили ларго,
Већ ја жалим Бановић Стјепана,
Гдје ће данас погинути лудо,
Погинути на води ћуприји,
Убит ће га Забрђанин Але
Са његових триста Забрђана."
Кад то чуо од Будима краљу,
Своју љубу лако ударио,
Ударио лаком заушницом,
А како је лако ударио,
Два јој здрава зуба полећела
А четири с мјеста помакнула
Свије с', јадна, до земљице црне,
Сузе рони а године броји.
Краљу пође у подруме коњске,
Нема каде оседлати коња,
Нег' се коњу на рамена баци,
Па ми иде за сватов'ма својим
И дозивље Бановић Стјепана:
„О, мој зете, Бановић Стјепане!
Чекај мене у гори зеленој,
Јер ћеш данас погинути лудо."

По ријечи краља разумјеше,
Сви сватови коње устегоше
И чекају краља будимскога,
Чекају га у гори зеленој.
Када дође од Будима краљу,
Он дозивље Бановић Стјепана:
„О, мој зете, Бановић Стјепане!
Ако немаш у дружини твојој,
Ако немаш ти добра јунака,
Кој' ће проћи про воде ћуприје
И пресвести лијепе дјевојке,
Нит ћеш проћи, нит пронијет главе,
Нит провести лијепе дјевојке,
Погубит ће т' Забрђанин Але
Са његових триста Забрђана.“
Ал' да видиш Бановић Стјепана!
Све ми, јунак, по дружини гледа;
Сва дружина земљи погледала:
Неки гледа како трава расте,
Неки броји пуца низ њедарца,
Неки црне засукује брке.
Кад то види Бановић Стјепане,
Љуто се је, јунак, ражалио,
Што не има у дружини друга,
Кој' ће проћи про воде ћуприје,
И провести лијепе дјевојке.
Кад видио Бановић Стјепане,
Он је свога брата дозивао:
„О, мој брате, Бановић Андрија!
Ево теби злаћене јабуке,
Ти ми хајде на воду ћуприју
До онога Забрђанин Ала,
Дај ти њему злаћену јабуку,
Да ме пушта данаске у миру.“
Кад то чуо Бановић Андрија,
Својега је брата послушао,
Он узимље злаћену јабуку,

Он отиде до воде ћуприје,
До онога Забрђанин Ала.
Кад је дош'о Забрђанин Али,
Турски њему Божју помоћ виче.
Боље му је Але прихватио:
„Добар дош'о, Бановић Андрија!
Које ли ми добро ти сад носиш?“
Ал' му вели Бановић Андрија:
„Богу теби, Забрђанин Але!
Мој Стјепане, мој рођени брате
Послао ти злаћене јабуке,
Послао је и поздравио те,
Да га пустиш данаске у миру.“
Ал' да видиш Забрђанин Ала!
Он не прима злаћане јабуке,
Нег' је 'вако њему говорио:
„Богу теби, Бановић Андрија!
Ти поздрави брата рођенога,
И ти њему с моје стране реци:
Нек' остави лијепе дјевојке
На сред пута друма зеленога,
Ја ћу њега пуштати у миру.
Ако ли је оставити не ће,
Нит ће проћи, нит пронијет главе,
Нит провести лијепе дјевојке.“
Тиме с' Андро ка дружини врати,
Све им, јунак, по истини каже.
Тад Стјепане по дружини гледа;
Сва дружина к земљи погледала:
Неки гледа како трава расте,
Неки црне засукује брке,
Неки броји пуца низ њедарца.
Ма не гледа лијепа дјевојка,
Нег Стјепана међу очи црне,
Па овако њему говорила:
„Хајд' отоле, Бановић Стјепане!
О, Стјепане, женска страшивице,

Ако имаш мушко одијело,
Ако имаш, ти га мени дади.
Да ми се је наресити л'јепо,
Сама хоћу про водице проћи,
Још ћу с Алом пити рујна вина,
Цити вина и сркат духана.“
Кад то чуо Бановић Стјепане,
Ту је њему добра срећа била,
Те је им'о друго одијело,
Па га дава својој љуби драгој.
Тад се стане, па се реси л'јепо,
Нареси се млада од јунака.
Кад с' нареси млада од јунака,
Под собом је коња ударила,
За собом је свате оставила.
Када дође на воду ћуприју,
Ту је свога коња осједала,
Божју Али помоћ називала,
А боље јој Але прихватио:
„Добар дош'о, незнани јуначе!
Окле јеси, од града којег си?
Јеси ли ми са далека пута,
Јес' видио Бановић Стјепана
Са његовим кићеним сватов'ма?“
А да видиш лијепе дјевојке,
Гдје Алији лагати умије
И овако њему проговара:
„Одавле сам, из далека н'јесам,
Ја ти јесам од Будима града,
Идући ти од Будима града,
На сред друма пута зеленога,
Ја сам наш'о кићене сватове,
Ту сам наш'о лијепе дјевојке,
А одовуд замном су сватови,
Међу њима Бановић Стјепане,
Он ми цвили и сузе проњева,
Јер се боји Забрђанин Ала,

Занаго је његова дјевојка.“
С Алом пије вина и духана,
Бојани је чибук запалила,
За невољу ни грехота није.
Па ми меће руке у џепове,
Да му плати вино и духана.
Але неће паре за духана,
За духана, ни за винџа рујна.
Але неви пуно захваљује.
Тада прође лијепа дјевојка,
Цура прође, а сватови дођу.
Туд сватови здраво пролазише,
Све до куле Бановић Стјапана.
Ал да видиш лијепе невјесте!
Прва ми је у двор долазила,
С’ себе свлачи мушко одијело,
А облачи рухо од невјесте,
Па ишета пред бијеле дворе
И причека кићене сватове.
Под сватима вране коње прима,
Коње води у подруме коњске,
А сватове на бијелу кулу,
Ставише их за свијетле софре.
Даје њима пива и једива,
Те ту стоје и два и три дана,
Кад је трећи данак осванудо,
Сватови се бјеху разметнули,
Свако иде двору бијеломе,
А остаде Бановић Стјепане
У Бановцу, граду бијеломе,
И са својом вјенчаном љубовцом,
Кћерцом драгом краља будимскога.
Лијеп родак они породише:
Двије кћери и четири сина.
За младости кћери поудаше,
А под старост сине оженише,
У младости да им буде дика,

А под старост од синова храна.
Лијеп живот они спроведоше,
Умријеше, не прекорише се.

10.

Смрт Вука Бранковића.

Разболе се Бранковићу Вуче
Од грознице, бола жестокога.
Нит' умире, нит му боље бива:
Од кости му месо отпадало,
Кроз кости му ударила трава,
Удара га трава дјетелина.
Кад то види остарјела мајка,
Рони сузе биједна старина,
Рони сузе и запита сина:
„О ти Вуче, моје дј'ете драго,
Тежак ти си гријех учинио,
Јер болујеш, да ти боље није."
Али Вуче мајци проговара:
„Тежак јесам, мила моја мајко,
Тежак јесам, тежи мог'о н'јесам,
Нег' те молим, мила моја мајко,
Да ми зовеш оца калуђера,
Да ми оче даје опроштење,
Опроштење, одрјешење гр'јеха,
И покору за грјехове моје."
Кад је Вука разумјела мајка,
Она иде оцу калуђеру,
И куца му алком на вратима.
Ал' завиче оче калуђере:
„Ко ми куца алком на вратима,
Алка му се разбила о главу,
Как' и хоће данас, ако Бог да."
Проговара млада Вука мајка:
„Ти не куни, оче калуђере,

Ја сам мајка Бранковића Вука.
Вуче тебе л'јепо поздравио,
Поздравио, теби поручио,
Да му дођеш дати одрјешење
И покору за гријехе своје,
Јер се Вуче оболио тешко,
Оболио, оздравити не ће.“
Кад то чуо оче калуђере,
Отоле се на ноге скочио,
Па ми иде кули низ скалине,
Баш до двора Бранковића Вука.
Када оче у дворе му дође,
Стаде Вуче исповједат гр'јехе:
„Први гријех, оче калуђере:
Ја сам им'о седам мојих кума,
Све сам седам, Вуче, обљубио,
А кад сам их, Вуче, обљубио,
Све сам седам кума погубио,
Три крштене, чет'ри не крштене.
Други гријех, оче калуђере:
Ја сам чету у планини има',
Ја четова са дружином мојом,
Четовао и хајдуковао;
Ту пунуо сјевер са планине,
Озебо сам и ја и дружина.
Ту у гори никог нигђе није,
Него један манастирац црква,
Гдје у њима стотин' калуђера;
Сто попова и сто калуђера
И стотину веленијех ђака,
Ту нам живу ватру наложише,
И наше нам рухо осушише
И моје ми друштво огријаше.
Ал' кад наше рухо осушисмо,
И дружина моја огрија се,
Мени врази мироват не дали,
Ја ти јесам боја заметнуо:

Погубио стотину попова,
Сто попова и зелених ђака
И стотину младих калуђера.
Погубисмо, нико не побјеже,
Сам побјеже Ођаће Мојаче,
Сам побјеже, весела му мајка!
Још већи сам гријех учинио:
Похарао манастирац цркву,
Поломио криже и олтаре
И понио сребрне калеже.“
Кад то чуо оче калуђере,
Од рјечи се јесте престрашио,
Те говори Бранковићу Вуку:
„Тежак ли си гријех учинио,
Тежак јеси, тежи мого н'јеси!
Шта си седам ти имао кума,
Све си седам кума обљубио,
Пак све седам кума погубио,
Три крштене, чет'ри не крштене:
За то теби давам одрјешење.
Што пороби мамастира цркве,
И поломи крсте и олтаре,
За то теби не дам одрјешење,
Ни земља ти кости не примала,
Нег' метала мору у пучину;
Ни море ти кости не примало,
Нег' метало море у стијене.“
То времена за мало постало,
Премину ми Бранковићу Вуче.
У црну га земљу закопаше,
Земљица му кости не примала,
Нег' метала мору у пучину;
Ни море му кости не примало,
Нег' метало море у стијене.
То је било, Бог зна, је ли било!
Нама, браћо, дуго здравље било!

11.

Љубовца Сењанине Ива.

Вино пију до два побратима
У планини под зеленом јелом,
Једно побре од Сења Иване,
Друго побре од Сибиња Јанко.
Кад се побри понапише вина,
У вину се они захвалише.
Тад говори Сењанине Иво:
„Побратиме, Сибињанин Јанко!
Какве има Маре љуби моје,
Да је видиш, разбољео би се,
Да је љубиш, би ти боље било.“
Кад то чуо Сибињанин Јанко.
То је Јанку тешко жао било,
Па се силом грохотом насмеја’,
Побратиму говорио своме:
„Побратиме, од Сења Иване!
Не хвали ми Маре љуби твоје,
Ја је видјех и изљубих младу
До три пута, док била у мајке,
Четвртијем, кад је дошла за те.“
Кад то чуо од Сења Иване,
То је њему тешко жао било,
Скочио се на ноге лагане,
Па се коњу на рамена баци,
Те ми иде двору бијеломе.
Весели се Сибињанин Јанко
Е ће добит Иванову љубу,
Па овако Ивану говори:
„Побратиме, од Сења Иване!
Не погуби Маре љуби твоје,
Нег’ је врати натраг у матере.“
С тијем Иво б’јелу двору дође,
Пред-а-њ Маре љуби ишетала,
Коња хвата и за здравље пита.

Не да Иво ни гледати на се.
А некмо ли говорити с њиме,
Па је Мари љуби говорио:
„Кучко Маре, невјернице моја,
Невјеру си мени учинила
И ти љубиш потајно јунаке,
Све у двору и около двора,
А највише побратима мога,
Побратима од Сибиња Јанка.“
Ал' се Мара тешко заклињала,
Да га није нигда ни видјела,
А некмо ли да-га је љубила.
Иво љутит ништа не вјерује.
Већ је Мари љуби говорио:
„Хајде, Маро, те се реси л'јепо,
Све у рухо, што имадеш љепше,
И покупи б'јело благо твоје,
Што си, Маре, дон'јела од мајке,
Те ти хајде натраг у матере.“
Али Иву Маре одговара:
„О, мој Иво, драги господаре!
Нека благо у дворима стоји,
Јер ја имам Ане кћери моје,
Чиме ће се удомити, млада.“
Иде Мара натраг у матере,
Све плачући и јадикујући.
Кад је била горицом зеленом,
Она цмили и сузе прољева;
Ал' то нико од никуд не чуо,
Него чуо Сењанине Иво,
Па је старе дозивао мајке:
„Остарице, моја мила мајко!
Дану шећи кули низ скалине,
Да ти чујеш у горици виле,
Како виле у горици цмиле.“
Кад је мајка разумјела Ива,
Вели њему остарјела мајка:

„О, ти Иво, драго д'јете моје,
Н'јесу оно у горици виле,
Нег' је оно Маре љуби твоја.
Синко Иво, тешко души твојој,
Те си Мару праву потворио.“
С тијем Мара у мајке пред дворе.
Кад је виђе остарјела мајка,
Мари кћери тихо говорила:
„О, ти Маро, моја кћери драга!
Што ти цмилиш и сузе прол'јеваш,
Која ти је голема невоља,
Те преврћеш као ластавица
И завијаш као кукавица?“
Све јој Мара по истини каже,
По истини што је и како је.
Ту ми стоји за годину дана.
Кад изашла годиница дана,
Тада Мари мала књига дође
Од онога од Сибиња Јанка,
Хоће ли се удавати Маре,
Да ћ' се Јанко оженити за њу.
Кад је Мари мала књига дошла,
Ону чита, другу је китила,
А на руке од Сибиња Јанку.
У књизи га л'јепо поздрављаше:
„Срце моје, од Сибиња Јанко!
Купи, Јанко, кићене сватове,
И ти хајде у прве нељеље.“
Када Јанку мала књига дође,
Кад видио, шта му књига каже,
За то Јанко Бога и молио,
Купи Јанко кићене сватове,
Те ми иде по невјесту своју.
Кад су свати на одлазу били,
Сватовима Маре говорила:
„О, сватови, мила браћо моја!
Не хајдете друмом зеленијем,

Него хајте пољем широкијем,
Испред б'јела Иванова двора,
Јер ја имам у Ивове дворе,
Ја имадем Ане кћери моје,
Да ја видим драге кћери моје,
Је ли ми се удомила Ане."
Сватови су од послуха били,
Те не иду друмом зеленијем,
Него иду пољем широкијем.
Испред б'јела Иванова двора.
На прозору од Сења Иване,
Па дозивље Ане кћери своје:
„О, ти Ане, моја кћери драга!
Све бих реко, заклео се не бих,
Да је оно мила мајка твоја."
Али Ане бабу говорила:
„О, мој бабо, мило добро моје,
Ал не видиш, шњима не видио,
Да је оно мила мајка моја."
У то свати испред б'јела двора.
Кад видио од Сења Иване,
Кад видио драге љуби своје,
Он се баци низ прозор од двора.
Жив ми паде, ал мртав остаде.
Кад то види Ивова љубовца,
Мртва паде са коњица свога.
Кад то види Јанко с' сватовима,
Нове куке они узимаше,
Укопаше Ива и љубовцу;
У бијеле дворе улазише,
И по двору благо покупише,
И поведе од Сибиња Јанко,
Он поведе младе Анђелије,
Милу шћерцу Сењанина Ива,
Поведе је себи за љубовцу.

12.

Царевића Мујо и нејаки Секул.

Синоћ паша паде под Грахово,
Пашалије около Грахова,
И остале пашине делије
У Николе, кнеза од Грахова.
Кад је вечер по вечери било,
Турци ладне воде запиташе.
Нико с Турцим' зборит не умије,
Нег' Драгома, кћери Николина.
Драгома је дозивала мајку:
„Остарице, мила моја мајко,
Дај ти Турц'ма пити воде хладне.“
Кад је стара разумјела мајка,
Турцима је воде додавала.
Сви се Турци понапили редом,
Ал' не пије Царевића Мујо,
Нег' бесједи љуби Николиној:
„О, госпођо, љуби Николина,
Шта те питам, да ми право кажеш:
Шта у двору поред тебе расте,
Или ти је робиња од двора,
Ил' заова, сестра Николина,
Ил' Драгома, кћери Николина?“
Проговара љуби Николина:
„Кад ме питаш, Царевића Мујо,
Кад ме питаш, право да ти кажем:
Што у двору поред мене расте,
Није оно од двора робиња,
Ни заова, сестра Николина,
Нег' Драгома, кћери Николина.“
Кад то чуо Царевића Мујо,
Тада, јунак, стидно проговара:
„О, госпођо, љуби Николина,
Да је питам у Николе твога,
Да је питам, дао би ли ми је?“

Ал' говори љуби Николина:
„Не проси је, Царевића Мујо,
Није проси, дати ти је не ће.
Драгома је моја обећана,
Обећана у Сибиње доње
За Секула, Јанкова непута.
Обиљежје на њу поставио,
Обиљежје девет прстенова,
А сувише три свилен каваза:
Један црвен до земљице црне,
Други зелен до траве зелене,
Трећи мален до свилена паса,
Трећи мали, ко јунаке мами.“
Кад то чуо Царевића Мујо,
Он се баца на душеке меке,
Од јада га забољела глава,
Једва ми је ноћцу причекао,
Да му прође, да му данак дође.
Кад свануло и грануло сунце,
Он ми паши под чадоре шеће,
И он паши тихо проговара:
„О, мој пашо, драги господаре,
Ја просио за тебе дјевојку,
Ја просио, други приграбио;
Да би когод, не би ни жалио,
Него они од Сибиња Јанко
За Секула, својега непута.“
Кад то чуо под чадором паша,
На ноге је бјесан устануо,
Заповједи Царевића Муји:
„Слуго моја, Царевића Мујо,
Ако мени задобиш дјевојке,
Л'јепим ћу те даривати даром:
Пашом тебе ја ћу поставити.
Да ми будеш десна рука моја;
Даћу теби шест лијепих цура,
Кауркиња, као мљеко б'јелих.“

Љуби руку Царевића Мујо.
Љуби руку паши господару,
Те овако њему проговара:
„Честит пашо, мили господару,
Дај ми рока за петнаест дана,
Па ћу теби добавити цуре,
Да је љубиш колико ти драго;
Дај ми, пашо, три товара блага,
Да ја могу сакупити чету.
Чету љуту јаничара добрих.“
Мудар био под чадором паша,
Мудар био, ма се преварио.
Даде Муји рок за петна'јст дана,
Даде Муји три товара блага,
Мисли, јадан, имаће дјевојку,
Да је љуби колико му драго.
Превари се под чадором паша.
Мисли, јадан, дон'јет ће му Мујо
Најљепшега на свијету дара,
Али не зна, не знали га вуци,
Да је Мујо стара лисичина,
Те да не ће довести дјевојке,
Већ да ће је за се уграбити.
У то Мујо пред чадора шеће,
Хвата свога за узду коњица,
Те се њему на рамена баци,
Оде пољем б'јелој кули својој.
Мало било, много не стајало,
Мало било, за петнаест дана,
Ударише бубњи и свирале,
Развише се свилени барјаци
Испод куле Царевића Мујa.
Чудом се је зачудио Мујо,
Те ми шета на бијелу кулу,
Да он види, што је и како је.
„Боже мили, на свему ти хвала!
Ала су ти узорни јунаци!

Ја бих рeко и бих се заклео,
Да је војска цара честитога."
Превари се Царевића Мујо,
Превари се, уједе га гуја:
Оно н'јесу цареве делије,
Нити иду цару честитоме;
Већ су оно свати Секулови:
Иде Секул по л'јепу дјевојку,
По дјевојку, Драгому поносну.
Кад то види Царевића Мујо,
Стострука га мука ухватила,
Те се, јунак, страшно налијути
На Секула, млађана јунака.
С прозора је Мујо оскочио,
Те ми лети главом без обзира.
Лети Мујо у коњске подруме
И извуче хата виловита.
Кад се Мујо опремио био,
Скочи коњу на широко раме,
Те се пусти про широко поље.
Како трчи на коњицу добром,
Чини ти се да је вила лака.
Лети Мујо љетњи дан до подна,
Али свате достићи не може,
Јер су свати одавна приспјели
У Николе, кнеза од Грахова.
Кад се, јунак, видио на муци,
Врати коња љутит и уморан. —
Л'јепо цура примила сватове,
Сваком дава што је за којега,
А ђеверу себе и ђогина.
Да је води до бијеле куле,
Б'јеле куле нејека Секула.
Сваком свату дарак приправила:
Коме капу, коме ли челенку,
Коме рухо, коме ли кошуљу.
Кад се свати л'јепо накитили,

Накитили, понапили вина,
Тад се они кренуше из куле
Пјевајући и попјевајући.
Кад су били под Мујову кулу,
Мујо не смје од стра погледати,
Погледати кроз пенџер од куле,
Јер се боји нејака Секула,
Знаде Мујо, да је Секул јунак.
Здраво свати под кулу прођоше,
И здраво се горе дохватише;
Ал' у гори нешто процмиљело,
Процмиљело и јаукну тужно,
Да би камен проплакао био,
А камо ли срце у човјеку.
Али срећа поможе сватов'ма,
Те ни један од њих не зачује,
Шта у гори процмиљело бјеше;
Али зачу Царевића Мујо,
Па се своме јаду досјетио,
Да ће данас погинути лудо.
Мисли, јадан, шта ће и како ће,
Те он хвата дивит и хартију
И овако писмо накитио,
А на руке нејака Секула:
„О, Секуле, дико од Србаља!
Дико Срба, али моја муко,
Чуј ме добро и промозгај л'јепо:
Изађи ми на мегдан јуначки,
Да јуначки мегдан дијелимо.
И да мегдан одлучи мед нама,
Чија ли ће Драгомана бити.
Ако мени не ћеш на мегдана,
Да си одмах са невјестом твојом,
Нељубљеном и незагрљеном,
Да си одмах пред дворове моје,
Да ја љубим миле љуби твоје,
А ти мени кућељу да предеш,

Када н'јеси јунак од мегдана."
Књига дође нејаком Секулу.
Књига дође и на њу се смије,
Те оставља неву и сватове.
Неву дава млађаном ђеверу,
А сватове око софре веље,
Те овако њима проговара:
„О, сватови, мила браћо моја,
Не будите шено невесело,
Веће пите рујно моје вино,
Док се, јунак, к вама не повратим
И донесем лијепога дара
Од Турчина, од душмана мога."
Кад то рече, весело оскочи,
Од дружине и од цуре младе,
Па ми пође коњу у подруме,
Оседла га позлаћеним седлом,
Зауздa га позлаћеном уздом,
Те се њему на рамена баци,
Узме перни буздован у руке
И одлети преко поља равна.
До ноћи је тумарао Секул,
Нигдје наћи Мују не могаше.
Свуд се скита и за Мују пита,
Ал' му нико ништа не говори,
Јербо не зна ни сам за Турчина.
Види Секул што је и како је,
Те осједе у пјану механу.
Вино пије нејаки Секуле,
Пола пије, пола коњу даје;
Кад се оба понапише вина,
Пољегаше на земљицу тврду.
Јоште зора ни забијелила,
Ни даница помолила лица,
Ал' устаде нејаки Секуле,
Те одвеже коња од јасала,
Оседла га позлаћеним седлом,

Заузда га позлаћеном уздом,
Те се њему на рамена баци,
Хвата перна буздован' у руке
И одлети преко поља равна.
Баш Секуле из пјане механе,
А Царевић Мујо на дорату.
Прекрстио ноге на дорату,
Пред њим јесте мала тамбурица.
Уз табуру Туре попјеваше
И овако, млађан, говораше:
„Чарна горо, л'јепа ти си мени,
Ведро небо, ведро ли си мени,
Сјајне зв'језде, златне ли сте мени,
Тамбурицо, драга ли си мени,
А још би ми и дража ти била,
Да имадем Драгому код себе,
Да је љубим, док ми се додије,
Да је грлим, док се не изгрлим.
Ако мени Бог и срећа даде,
Да погубим нејака Секула,
Л'јепо ћу је прихватити, младу,
Ранићу је медом и шећером,
А одјеват' свилом и кадифом."
Јоште Туре у ријечи било,
Ал' опази нејака Секула.
Тамбурицу на земљу пустио
И хвата се бритке своје ћорде.
Ао да видиш нејака Секула,
Како Секул хоће на лијепо:
„Немој, брате, Царевића Мујо,
Немој, брате, погинути лудо,
Већ' ми хајде двору бијеломе,
Да пијемо, да се веселимо."
Љутит Мујо не да ни говорит:
„Шути, курво, нејаки Секуле,
Дед изађи мени на биљегу,
Да јуначки мегдан подјелимо,

Да мегданом једном одлучимо,
Чија ли ће Драгомана бити,
Јали моја, јали твоја, курво.“
Разљути се нејаки Секуле,
Те ми пушта своје бојно копље,
Своме коњу између ушију,
Дели-Мuји у прси јуначке,
На топуз га Мујо дочекао,
Преко себе копље претурио,
Пак потеже своје бојно копље,
Да удара нејака Секула.
У руке га Секул дочекао,
Пребија га на двоје, на троје,
И баци га у зелену траву.
Потегоше сабље оковане,
Да јуначки мејдан подијеле.
Но да видиш, нејака Секуле,
Да га видиш весела му мајка!
Кажу, има сақовану сабљу,
Саковану од тврдога гвожђа.
Од тврдога гвожђа и челика;
Ковала су сабљу три ковача,
Три ковача и шест помогача,
Од суботе, друге до суботе.
Од челика сабљу претопили.
Мујо ману и дочека Секул,
На сабљу му сабљу дочекао.
По поли му сабљу пресјекао.
Виђе Секул па се разрадова,
Љуто сави и отуд и отуд,
Е да би му главу осјекао,
Јал’ Турчину руке обранио.
Удари се јунак на јунака,
Не да Турчин главу окинути,
Не да своје руке обранити,
Но се брани с оном половином:
Половину на врат натураше,

И својега врата заклањаше
Те банову оштетива сабљу,
Све откида по комад и комад.
Обадвије сабље исјекоше,
До балчака сабље догонише,
Побацише њине одломчине.
Док сатрше саковане сабље,
Потегоше перне буздоване.
Кад удара Царевића Мујо,
Кад удара нејака Секула,
Из седла га коњу изгоњаше.
А на уши коњу нагањаше.
Бог поможе нејаком Секулу,
Има ђога коња од мегдана,
Што га данас у Србина нема,
У Србина, ни у Каурина,
Узмахује и главом и снагом,
Те у седло баца господара;
Кад удара нејаки Секуле,
Кад удара Царевића Мују,
Из седла га маћи не могаше,
Тону вранцу коњу до кољена
У земљицу предње двије ноге.
Буздоване перне поломише,
Поломише и пера просуше,
Од својијех коња оскочише,
За бјела се грла дохватише.
Али Бог и срећа сада даде,
Да је Секул хитар момак био,
Те преврће и обрће Мују,
Док га, јунак, не укиде с ногу.
Кад видио Царевића Мујо,
Да ће данас лудо погинути,
Погинути, ништа не добити,
Стаде молит нејака Секула:
„О, Секуле, мили побратиме,
Прости мени данаске за вазда,

Прости мени, на мегдану твоме,
На част теби мила љуби твоја;
Даћу теби три товара блага,
Само мене не убијај сада.“
Секул бјеше милостива срца,
Те га пушта из својијех руку.
Кад се Мујо виђе на слободу,
Руке шире, у лица се љубе,
И братиме свијем на свијету.
Докле су се нагрлили доста,
Отидоше у пјану механу,
Пију вино до пред ноћи црне.
Кад се сити понапише вина,
У б'јела се лица пољубише.
Оде Секул двору бијеломе,
А Мујо ми на високу кулу.
Негда било, сад се помињало,
Нама, браћо, дуго здравље било!

13.

Бошковић Саво и Турци.

Вино пију до два побратима
У Слатину, у брда камена,
Једно Туре а друго Кауре.
Кад се ладна напојише вина,
Једно Туре Гринчевић Османе
И Кауре Поповића Драшко,
Од доброга Чева крвавога,
Нешто им се даде погледати:
Угледаше мрку Црногорку;
То родица Поповића Драшка.
Кад је к њима долазила, млада,
Виче млада Божју помоћ свима,
А они јој здравље прихватише:
„Добро дошла, лијепа дјевојко!“

Но да видиш Гринчевић Османа,
На цуру се јашик учинио,
Па је чашу напунио вина,
Те је даде мркој Црногорци.
Но да видиш, гуја је шинула,
Гдје је златну чашу прихватила
И Турчину руку пољубила.
Вино попи а чашу поврати.
Кад то види Гринчевић Османе,
Побратиму тако бесједио:
„Побратиме, Поповића Драшко,
Подај мени мрку Црногорку,
На част нојцу мену за љубовцу,
Добрим ћу те даром даровати:
Даћу теби двије леденице.“
Но да видиш Поповића Драшка,
Зар се јунак од укора нађе,
Те је њему много жао било,
Па Турчину тако бесједио:
„По Богу ти, драги побратиме,
У што су ти очи упануле,
А да би ти оба испанула;
Подај мени твоје сестре драге,
Ја ћу тебе добро даровати:
Даћу теби чет'ри леденице.“
Но да видиш злосретна Турчина!
Баци руку на појасу своме,
Па извади једну кубурлију,
Па кубури живу ватру дава,
Те удара побратима свога;
На зло га је мјесто ударио,
Десну му је ногу саломио.
Паде Драшко на зелену траву,
Баци руку на појасу своме,
Па је, рањен, пушку дохватио,
Те удара побратима свога
Посред паса, прекиде га с гласа.

Мртав паде на зелену траву,
Мртав паде Гринчевић Османе,
Ни земља га жива не дочека.
То видио Бошковића Саво,
То видио, жао му је било,
Крајем Дрине гдје чуваше овце,
Па остави овце и јагањце,
Па потрча на крај воде ладне,
Па прихвати рањеника Драшка,
Те шњим бјежи главом без обзира.
Мало било, много не трајало,
Зорно се је Туре припустило,
Пи ми тако из грьоца виче:
„По Богу ти, незнана делијо!
Остави ми крвника мојега,
Да осветим брата рођенога.“
Но да видиш Бошковића Сава!
Хоће Саво, весела му мајка!
Па попушти рањенога Драшка,
Те прихвати бистра џефрдара,
Џефрдару ватру наложио,
Дивно гађе, а љепше пегађе,
Те погоди онога Турчина
У повије, међу очи двије,
Ни жива га земља не причека;
Па прихвати рањенога Драшка,
Те шњим бјежи главом без обзира.
Но се друго припустило Туре,
Па му тако гласом проговара:
„По Богу ти, Бошковића Саво!
Остави ми душманина мога,
Да осветим брата и рођака.“
Но да видиш Бошковога Сава!
Хоће Саво, весела му мајка!
Па попушти рањенога Драшка,
Па прихвати бистра џефрдара;
Намјести га оку и образу,

Те погоди онога Турчина
Посред паса, прекиде га с гласа,
Ни жива га земља не дочека;
Па прихвати рањенога Драшка,
Те шњим бјежи главом без обзира.
Мало било, много не трајало,
Па се треће припустило Туре,
Те му гласом тако проговара:
„Да ти ли си Бошковића Саво,
Такви јунак јеси настануо,
Да стријељаш под оклопом Турке,
Да уносиш рањене јунаке;
Причекај ме, да се обидемо.“
Но да видиш Бошковога Сава!
Хоће Саво, весела му мајка!
Па попушти рањенога Драшка,
Те прихвати бистра џефрдара,
Дим и ватру њему наложио,
Још је љепше Туре погодио,
Међу токе у прси широке.
Но да видиш Бошковога Сава,
Јер се био мало препануо,
Док је своје очи отворио,
Кад се Турчин по пољани ваља,
— А нека га, Богу да је хвала, —
Па прихвати рањенога Драшка,
А шњим бјежи Чеву крвавоме.
Када дође на бијелу кулу,
На бијелу Перковића кулу,
Ту остави рањенога Драшка.
Саво пође опет код оваца.
Набавише од мора медиге,
Па лијече Поповића Драшка,
А за мало, по године дана.
Сад да видиш Бошковића Сава!
Нешто му се даде промислити,
Па ми пође Чеву крвавоме,

Те дозивље Богом побратима:
„Бог на помоћ, Поповића Драшко!“
Кад је Драшко био разумио,
Тад је њему божју прихватио,
У б’јела се лица пољубише,
Питају се за мир и за здравље.
Ту рекоше, да су здраво били.
Покорно му Саво говорио:
„Златни куме, Поповића Драшко,
А ја знадем све како је било,
Да сам твога погубио баба,
Твога баба и брата твојега;
Ја те Богом од невоље кумим,
Оли мени штогод опростити?“
Драшко био срца болећега,
Те говори Бошковића Саву:
„Просто да је, да мој мили куме!
Јер си мене добро избавио,
Из проклете од Турчина руке.“
То је било, Бог зна је ли било,
Нама исто дуго здравље било!

14.

Кћерка краља од Леђана.

Пили вино до три побратима:
Једно Марко, а друго је Јанко,
Треће јунак Обилић Милоше.
Кад се ладна понапише вина,
Тад говори Краљевићу Марко:
„О, тако ви, оба побратима!
Ајмо даље до Леђана града,
До дворова краља од Леђана,
У њега је лијепа ђевојка,
Да је љепше на свијету нема,
Веле, да је ка’ анђео л’јепа,

По имену Росанда дјевојка.“
Како рекли, тако учинили,
На лагане ноге устадоше,
Па пођоше гором и планином
Док дођоше усред поља равна.
То краљеве слуге опазише
И краљу су тако говориле:
„По Богу ти, драги господаре!
Ево иду три српске делије,
Од како си кулу саградио,
Да нијесу такви долазили:
Ево теби Краљевића Марка,
Ево теби Милош Обилића
И ево ти Јанковић Стојана.“
Када царе р'јечи разумио,
На млађе је вику учинио:
„Ви скочите, коње прихватите,
Прихватите коње и оружје!“
У млађега поговора нема:
Изидоше на то поље равно.
Не да Марко коња ни оружје,
Но је бојно копље побијао,
А при копљу шарца привезао;
И његова оба побратима.
Шетају се у бијелу кулу,
Ту их краљу дочекива дивно,
Досто пива и јестива дава.
Не ће Марко пива ни јестива,
Него пита поноситу Росу.
Тад говори од Леђана краљу:
„Сестра моја, дуго јадна била,
Колико је у години дана,
Толико је просило просаца,
Свијема је забавила, млада. —
Удаји се, с јадом се удала,
Кога хоћеш више причекати,
Ето теби три српске делије,

Да их такве у свој земљи није:
Ето теби Краљевића Марка,
Од лијепе земље Бугарије;
А ево ти Јанковић Стојана,
Од Котара, високе планине;
А ево ти Обилић Милоша,
Од Крушева, поља широкога,
Па ти бирај којега ти драго."
Но да видиш Росанде дјевојке:
„Остави се, брате, од матере!
Не чудим се теби, брате драги,
Но се чудим свему граду твоме,
Што те таква зову господаром.
Што ми хвалиш Краљевића Марка?
У што су му очи упануле,
Да бише му оба испанула!
Марко ти је турска дворбиница,
Што ми Марко двори у Турака,
За печицу круха бијелога
И за оку вина црвенога.
Што ми хвалиш Обилић Милоша?
Кобила је њега породила,
У Крушевцу сура бедевија.
Што ми хвалиш Јанковић Стојана?
Нијесам га никад ни видјела,
Ни њега ти узимати не ћу."
Кад то чуо Краљевићу Марко.
На лагане ноге устануо,
Па дјевојци тако бесједио:
„По Богу ти, поносита Росе,
Дед' ти 'зађи, да те види Марко!
Имам на двор сестру Анђелију,
Када пођем на бијелу кулу,
Пита ће ме мила секе моја:
Ја видјели поноситу Росу?"
Но да видиш лијепе дјевојке,
Мудра била, ма се преварила,

Превари се, гуја је шинула,
Изиде му пред бијело лице.
А да видиш Краљевића Марка!
За десну је прихвитио руку,
А десницом сабљу извадио,
Осјече јој од рамена руку:
„Остан' збогом, поносита Росо!
Сада бирај којега ти драго.“

15.

Ивановић Марко.

Свака земља хвали господара:
Сењ бијели Сењанина Ива,
Бугарија Краљевића Марка,
Унгарија Сибињанин Јанка,
Србијанци Милош Обилића,
А сва Бока два Ивановића,
Два од Боке кнеза и витеза,
Који јесу мегдан задобили
И српску су славу прославили
Под Атеном, градом бијелијем.
Хвала Богу, хвала великоме!
То зачуо од Трипуле Бане,
Стаде градит велико знамење,
Стаде градит шамбег страховити.
Градио га три године дана,
Три године и три мијесеца.
Кад шамбега био саградио,
Живим га је огњем напунио:
Четрдесет зелених лумбарда,
И сувише јуначка оружја;
На крми му алај-барјак вије,
А на прови царево знамење,
Уписан је светац Мухамеде.
Смалише се Турци као вуци.

Капетан је Ађим Ибраиме.
Заједрише испод Арбаније,
Мало било, много не трајало,
Ту нађоше маленог тртана,
На коју је Ивановић Марко:
Но да видиш Ађим Ибраима,
Гдје му враже мироват не дава,
Па дозива Ивановић Марка,
Дозива га, овако говори:
„Предаји се, Ивановић Марко!
Предаји се е си погинуо."
Одговара Ивановић Марко:
„Остави се, Ађим Ибраиме!
Имам ферман од вашега цара,
Да мирујем и с миром тргујем."
Но говори Ађим Ибраиме:
„Предаји се, Ивановић Марко!
Предаји се е си погинуо.
Ну погледај мојега шамбега.
Не бојим се цара ни везира,
Или каква на св'јету јунака;
Предаји се е си погинуо."
Но да видиш Ивановић Марка,
Понизно је њему говорио:
„Бре не лудуј, Ађим Ибраиме!
И соко је тица премалена,
Па добива орла великога.
Ја ћу тебе данас, ако Бог да."
Но да видиш Ађим Ибраима,
Гдје обрну страну од шамбега,
Те опали двадест лумбарада.
Да ти видиш Ивановић Марка,
Гдје је њему Бог и срећа дала,
Гдје је шамбег дрво превелико,
Те тртану огањ преметнуо.
Не штети јој дрва ни конопа.
Другу страну обрћати шћаше,

Ма не даде Ивановић Марко,
Е је соко, весела му мајка!
Но обрну страну од тртане,
Па прижиже девет лумбарада.
Хвала Богу да је великоме,
Гдје је шамбег погодио дивно,
Направио деветоро врата,
Те је шамбег вода облокала.
Но да видиш Ивановић Марка,
Гдје му враже мироват не дава,
Но прихвати мача пламенога,
У шамбег је јунак поскочио.
Неколико глава осјекао.
Куд је среће, туд је и несреће,
Од прове је пушка запуцала,
Те погоди Ивановић Марка.
На зло га је мјесто ударила,
Посред паса, прекиде га с гласа.
Свиленијем притегне се пасом,
Па је, рањен, тако говорио:
„О, нека га, милу Богу хвала,
Код погубих Аџим Ибраиму.“
Те дозива свога брата Мата;
Не може се њему одзивати,
Но је многе сузе оборио,
А рањен му Марко говорио:
„Немој тако, мио брате Мато,
Немој бити тако танке ћуди,
Пази себе, а не плачи мене.
Сјеци Турке, невјерне хајдуке.
Када пођеш Боци, земљи српској,
Ти поздрави стрица Рада мога,
Стрица Рада и све Доброћане.
И ево ти алајна барјака,
Те га носи у светога Мата,
Па га гледај мјесто брата Марка.“
Још ми Марко говорити шћаше,

Но га смртна чаша пристизаше,
Из јунака испанула душа,
Хвала Богу, покојна му била,
Е за собом спомена остави,
Јуначки је мејдан задобио. —
То је било, Бог зна је ли било,
Но сам чуо гдје се спомenује.
Бог му браћу Србе споменуо,
Од сваке их муке отклонио,
Тешке муке и душманске руке!

16.

Бој Црногораца с Мамут пашом.

Мамут паша савјет учинио,
На савјету Турке сакупио,
У бијелу на Крајину Спужу.
Међу њима ријеч говорио:
„Имам једну књигу накитити,
Да је шаљем на Цетиње равно.“
Ријеч рече, књигу направио,
У књизи је тако говорио:
„Свети Петре, црногорски књаже!
Књигу пишем, на знање ти дајем,
Да ми купиш харач по Брдима,
По брдима и Бјелопавлићима,
Мали харач од седам година.
Ако ли га мени скупити не ћеш,
И уз њега до три Црногорца,
Јер их хоћу даром даровати,
Ако ли их мени послат не ћеш,
Од Бога ти божју вјеру дајем,
Кунем ти се дином и аманом
И турскијем постом рамазаном,
Хоћу моју силу сакупити,
Ударити ломној Гори Црној,

Црну Гору огњем попалити,
Тебе, Петре, жива ухватити,
На муке ти душу изгонити
И отоле коња проиграти,
Па ћу сиђи низ Крстац планину,
Те ћу дођи Српској Боци равној,
На Солила коња напојити,
У Нови ћу сина запашити,
И Омера, унука мојега.
Жа' ће бити папи латинскоме,
Ни Мошкову мило бити не ће,
Ал' за то ћу ласно учинити.“
Ма не рече Турчин: ако Бог да!
Ка' му Бог, зна, ни помоћи не ће.
Ријеч рече, књигу оправио;
Ето књига на Цетиње дође
У биљарду Петровић владике.
Кад владику књига допанула,
Књигу штије, купи Црногорце:
„Црногорци, моји соколови!
Ево ме је књига допанула
Од Мамута паше, господара,
Да му купим харач по Брдима,
По Брдима и Бјелопавлиће,
Мали харач од седам година,
И уз харач до три Црногорца,
Шта велите, моји соколови?
Велите ли харач да му дамо,
Ал' велите, да му га не дамо?“
Добра ријеч једна испанула,
Добра ријеч добра Црногорца,
Од веселе Перковића куле,
Од онога Чева крвавога,
И овакву ријеч бесједио:
„Чуј, владика, драги господару!
А ја велим, ками да му дамо,
Него да се шњиме ударимо,

Све с помоћи Бога великога,
Голим ножем убијеле руке.“
Друга ријеч добра испанула,
Добра ријеч, добра Црногорца,
Већ од Цуца Богичевић Анто;
Овако је ријеч бесједио:
„Не харача, драги господару,
Него да се сложно устанемо,
Да Мамуту пашу дочекамо,
Да се шњиме добро ударимо,
Све с помоћи Бога великога.“
Трећа ријеч добра испанула,
Од Бјелица Боровића Вука,
И овако ријеч бесједио:
„Не за Бога, драги господаре,
Него да се шњиме ударимо,
Да га, браћо, сложно дочекамо,
Све с помоћи Бога великога.“
Кад владика ријеч разумио,
То је њему много мило било,
Па ситницу књигу направио,
У књизи га тако поздрављаше:
„О, Мамуте, драги господару!
Остави се боја јуначкога,
Да будемо главни пријатељи;
Харач теби пошиљати не ћу.“
Ријеч рече, књигу отправио.
Књига дође варош Подгорици,
Дакле Спужу на крајину дође,
А на руке Мамуту везиру.
Кад Мамута књига допанула,
Књигу гледа, па се расрдио,
А како се мало расрдио,
Из рукâ је књигу испустио.
У то њега санак преварио:
Нити турску кафу рипарива,
Ни дугачки чибук запалио;

Једва седми данак проговара:
„Алах, алах, свече Мухамеде,
Од кога се јесам препануо,
Од некога Петра калуђера!
Да ме не би була породила,
Но кобила која хата мога,
Ако њему ударити не ћу.
Хоћу моју силу сакупити,
Моју силу и моју ордију:
Седам ага и седам бегова,
И сазват ћу агу Мердан-агу
И до њега шарац Мамут-агу.“
Ма не рече Туре: ако Бог да.
Ријеч рече, на ноге скочио,
Па ситнице књиге направио,
На све стране књиге обрнуо;
Једна књига двије аге мину,
Док је своју силу сакупио.
Отале се паша окренуо.
Најпрви је Мамуте везире,
А за њим је ага Мердан-ага,
А до њега шарац Мамут-ага,
А за њима сва турска ордија;
А што ћу ви дуљит и казиват.
Да би зрно проса пропадало,
Не би пало на зелену траву,
Но на добра коња ил' јунака.
Ето ти га варош-Подгорици,
Окрену се уз брда камена,
До два, три је села поперио
Те зелени чадор попалио,
На сред брда у Бјелопавлиће.
Под чадором књигу накитио,
Па је посла на Цетиње равно,
У биљарду Петровић владике:
„Свети Петре, црногорски књаже,
Немој рећи, да је пријевара.

Ево мене у брда камена.
Два, три сам ти села попалио.“
Када књига на Цетиње дође
У биљарду Петровић владике,
Књигу гледа, грозне сузе ваља.
Па окупља младе Црногорце,
Међу њима књигу прочитао.
Књигу чита, на ноге устава:
„Црногорци, моји соколови,
Вазда сте ми добро вјерни били,
Или данас, или већ никада.“
На млађега вику учинио:
„Изиђи ми на бијелу кулу,
На бијелу вртијелку кулу,
Те омакни топа зеленога,
Кој’ не жеже никад без невоље,
Који стр’јеља брда и долине!“
Фала Богу, фала великоме,
То се чудо чуло по свијету,
То зачула српска Гора Црна.
Кад зачуше млади Црногорци,
Прихватише свијетло оружје,
Сваки хита, за владику пита;
Ал’ владика њихе не чекаше,
Но напријед коња прогоњаше.
Ма стигоше свога господара
У маломе селу Мартинића,
У бијелу кулу Цмијанића.
Ту се б’јела црква налазаше,
По имену свети Аранђеле;
Ту ми служе божју летурђију,
Причешћује редом Црногорце,
Бог да знаде, већ дочекат не ће.
Половину бјеше изредио,
Мамут паша више не даваше,
Пријеварно њима ударио;
Прекиде им божју летургију.

Кад видјеше млади Црногорци,
Халакнуше, Бога споменуше,
Часнијем се кретом прекрстише
А у Турке јуриш учинише.
Неколико глава откидоше,
Има доста, и броја им нема.
Ал' с' од силе мало препадоше,
Бога ми се натраг повратише.
Глас допаде Петровић владику,
Да се врћу млади Црногорци,
У цркви се добро расрдио,
Па свукује црквено одјело,
Обукује злаћен-џамадана,
А врх њега зелену доламу.
О бедри је ћорду опасао,
А на главу шишку натакнуо,
Часнијем се крстом прекрстио,
Господину Богу помолио,
Ка' што ће му помоћ, ако Бог да,
На својега коња појахао,
Кроз сву га је војску прогонио,
А бриткињу ћорду извадио,
Овакву је ријеч бесједио:
„Црногорци, мјои соколови,
Вјерни сте ми од старине били,
Немојте ме изневјерит' данас."
Па напријед коња прогонио,
У турску је војску угрезнуо.
Пукну пушке на обије стране
На сокола Петровић владику.
За то соко ни абера нема,
Сјече Турке, невјерне хајдуке,
Добро их је натраг поврнуо,
А за њим су млади Црногорци.
Ту владика мало починуо
Ал' му једно момче долазаше,
Од Цуца је Богичевић Анто,

И добру му доносише главу,
Добру главу Мамута везира.
Ма владика главу не познаје.
Нађоше се млади Црногорци,
Па владики тако говораху:
„О, владико, драги господару,
То је глава Мамута везира.“
„А нека га, милу Богу хвала!
Добар сам му харач намирио.“
Баци руку у шпаг од доламе,
Па извади три дуката златна,
Те дарива Богичевић Анта:
„Мој соколе, Богичевић Анто,
Вазда, синко, био у спомену!“
Отоле се војска окренула,
Докле дође на Цетиње равно.
Зачуди се сва турска ордија,
Гдје је Мамут срећу изгубио.
На крај Спужа у Бјелопавлиће.
Тад владика њима бесједио:
„Не бојте се, аге и бегови,
Ево вама Мамутове главе
У бијеле владичине руке;
А нека га, милу Богу хвала!
Докле буде земље и свијета
Он ће бити вазда у спомену,
Свети Петар, права српска дика.“ —
То је било, Бог зна је ли било,
Нама, браћо, дуго здравље било;
Но сам чуо гдје се спомену је,
Бог нам браћу, браћо, споменуо,
Од сваке их муке отклонио,
Тешке муке и душманске руке!

17.

Паша Бошњанин и Омер Ћелебија.

Прошета се паша Бошњанине,
По бостану и по врту своме,
Задио га стручак босиока,
Па га стаде, момче, проклињати:
„Босиоче, малени цвијете,
Ни цвјетало. нити замећало,
Но грднијем вехом повехнуло,
Како вене моја љуби драга.
Чувах овце девет годин' дана,
Ја с Јанкуном, лијепом дјевојком,
Ни јој видјех скуца ни њедарца,
Ни у главу зуба бијелога;
Ја се мишљах шњоме оженити.
Бјех је, јадан, за се оставио.
Јал за мене, јал за брата мога.
Данас ми је други преграбио,
По имену Омер Ћелебија;
Још ме зове Омер у сватове,
Да му будем ђевер уз дјевојку.
А тако ми ишта сретно било,
Како ћу му поћи у сватове,
И ја бити ђевер уз дјевојку!“
Стара га је разумјела мајка,
Са панџера од куле бијеле,
Овако му мајка бесједила:
„Синко мио, паша Бошњанине,
Шта си ми се тако расрдио,
Те ти кунеш у бостан цвијеће?
Дану дођи мени у дворове.“
Хоће момче послушати мајку,
Па ми пође на танчицу кулу,
Стаде њега запитиват' мајка:
„Што се тако јеси расрдио,
За што не ћеш мени казивати?“

Стид га бјеше, поче казивити.
Све јој право по истини каже:
„Чувах овце у Вршан планину,
Ја с Јанкуном, лијепом дјевојком,
Чувах, мајко, девет годин' дана,
Ни јој видјех скуца, ни њедарца
Ни у глави зуба бијелога.
Бјех је, мајко, за ме оставио,
Ил' за мене, ил' за брата мога.
Данас ми је други преграбио,
По имену Омер Ћелебија.
Још ме Омер зове у сватове,
Да му будем ђевер уз дјевојку;
А тако му ишта сретно било,
Како ћу му у сватове поћи
И ја бити ђевер уз дјевојку.“
Кад то стара разумјела мајка,
Овако му ријеч бесједила:
„Синко мио, паша Бошњанине,
Ти ако ћеш мене послушати,
Бит ће она теби заручница,
А ти пођи њему за ђевера.
Када будеш пити вино ладно,
Не напијај другу ни једноме,
Не напијај бану домаћину,
Но напијај под пером дјевојци:
„Да здраво си, лијепа дјевојко,
Мило ми је е си се удала,
Јер си стекла добра господара,
И лијепу српску домовину,
То ти сретно и честито било.
Не сретно ти троје дјеце лудо,
Што имасмо у Вршан планину,
Ни у мало, ни у много, душо,
Него, душо, у девет година.“
Кад је паша мајку разумио,
Бога ми је на ноге скочио,

Старо свлачи, а ново облачи,
Док се паша изођеде дивно.
У џеп баца бурме и прстене,
Можда ће му од потребе бити.
Отолен се паша окренуо,
Те Омеру у сватове пође.
Диван ми је, жалосна му мајка!
Отолен се свати окренуше.
Кад је дош'о тамо до дјевојке,
Ту су дивно свате дочекали,
Лијепе им софре поставили,
Доста пива и јестива дава.
Чаша пође од друга до друга,
Док ђевера чаша допанула,
Обрну се на десницу банду,
Те погледа под пером дјевојку:
„Здраво да си, под пером дјевојко!
Мало ми је е си се удала,
Јер си стекла добра господара
И лијепу српску домовину.
То ти сретно и честито било,
А не сретно троје ђеце лудо,
Што имасмо у Вршан планини,
Ни у мало ни у млого, душо,
Него, душо, у девет година.“
Ријеч рече, а чашу попио,
Ко чујаше, чут' се не чујаше,
Но самога Омер Ћелебије.
Све се шета кроз бијелу кулу,
Нити хоће пива, ни јестива,
Докле другом чаша долазаше.
Кад ђевера чаша допанула,
Тако исто ђевер проговара,
Не спомиње друга ни једнога,
Ни сокола бана домаћина.
Ко чујаше, чут' се не чујаше.
Он говори лијепој дјевојци:

„Да си здраво, под пером дјевојко!
Мило ми је е си се удала,
Јер си стекла добра господара
И лијепу српску домовину
И својега добра господара.
То ти сретно и честито било,
Не сретно ти троје дјеце лудо,
Шти имасмо у Вршан планини,
Ни у мало, ни у много, душо,
Него, душо, у девет година.“
Ко чујаше, чут' се не чујаше.
Када трећом чаше долазаше,
Чаша пође од друга до друга.
Кад ђевера чаша допанула,
Тако исто ђевер напијаше.
Кад то чуо Омер ћелебија,
Овакву је ријеч бесједио:
„Копилане, паша Бошњанине,
По што си јој лице обљубио,
Ти је води двору бијеломе.“
Кад то паша био ризумио,
Јадан паша једва и чекаше.
На лагане ноге устануо,
За десну је руку прихватио,
Баци руку у шпаг од доламе,
Па извади бурме и прстење,
Дарова је на обије руке,
А о грлу од злата колајну,
А са главе снимио клобуке,
Па захваља редом сватовима,
И захваља Омер ћелебији:
„Фала теби, Омер ћелебија,
Фала теби на твоје дарове,
Твојом си ме софром оженио.“
Ријеч рече, на ноге устаде,
Па поведе лијепе дјевојке;
А нека га, весела му мајка!

Здраво дође двору бијеломе
И доведе лијепе дјевојке.
Са пенџера видије га мајка,
Па узимље злаћене јабуке.
Па ми сину у сусрету пође,
Те загрли мила сина свога
И загрли миле снахе̇ своје,
Па је љуби у бијело лице:
„Оди, синко, па ми сретна била!“
Притиште је као душманина
А пољуби као пријатеља,
Па ми вјенча лијепе дјевојке.
То је било, Бог зна је ли било,
Нама, браћо, дуго здравље било,
Дуго здравље и помоћ од Бога,
Да поможе у дом домаћина,
Домаћина и у дом ко му је,
И ко му се добро веселио,
Ил’ на море, ил’ на крају суху,
Бог му дао здравље и весеље!

18.

Сењанин Иво и Аџим Ибраиме.

Коло игра више Сења града,
У том колу мушке главе нема,
Но дјевојке и невјесте младе,
Старе бабе и још удовице.
Коло води Диздарево Злато,
Већ то коло нико не виђаше,
До сокола Сењанина Ива,
Са пенџера и двора бијела,
И овако сестри бесједио:
„Фала Богу, фала великоме!
Да је мени у колу играти,
Ја бих дао по Сења мојега,

Да имадем Диздарево злато.“
Кад га чула сестра Анђелија,
Па овако брату бесједила:
„Мио брате, Сењанине Иво,
Ако хоћеш мене послушати,
Бит ће теби за драге љубовце.
Ти си сличја и обличја мога,
Ти си ока и говора мога,
Даћу теби моје одијело,
Двије дојке, од злата јабуке,
Па ћеш поћи колу дјевојака,
Погињи се до земљице црне,
Л'јепо ћеш им божју помоћ звати:
Бог на помоћ, у колу дјевојке!
Оне ће ти примовати Божју.
Љуби бабе у бијеле руке,
А невјесте међу очи црне,
Удовице међу јагодице,
А дјевојке под грло бијело,
Под грьоце у жуте ђердане.
Измаћеш се крока неколико,
Бијеле ћеш савезати руке,
Међу њима стани цмиловати.
Устат ће се Диздарево Злато,
Она ј' много срца болећега,
Лијепо ће тебе загрлити.
Још ће тебе добро упитати:
А што ти је, Иванова селе?
Ти ћеш њојзи тако говорити:
Невоља је мени цмиловати,
Јер сам мила брата изгубила,
Мила брата, Сењанина Ива;
Но је мене одаслала мајка,
Да те Богом од невоље кумим,
Да ти дођеш у моје дворове,
Да ме учиш брата жаловати,
Мила брата, Сењанина Ива.“

Кад разумје Сењанине Иво,
Па ми пође сестру послушати.
Дивно ми се изодио Иво,
Сестра га је изођела красно,
На прси му кавaз запучила,
Двије дојке од злата јабуке
И под грлом злаћене ђердане.
Отолен се окренуо Иво,
Докле дође колу дјевојака;
Па им Иво божју помоћ вика:
„Бог на помоћ, у колу дјевојке!“
Оне су му здравље прихватиле.
Љуби бабе у бијеле руке,
А невјесте међу очи црне,
Удовице међу јагодице
А дјевојке под грьоце б'јело,
Под грьоце у жуте ђердане.
Измаче се крака неколико,
Бијеле је прекрстио руке,
Међу њима стаде цмиловати.
Одвоји се Диздарево Злато,
Па загрли Иванову селу:
„А што ти је, Иванова селе,
Која ти је плакати невоља?“
Још га љуби у бијело лице,
Но јој тако ријеч проговара:
„Како, што је, Диздарево, Злато?
Невоља је мени цмиловати,
Јер сам мила брата изгубила,
Мила брата, Сењанина Ива,
Па је мене одаслала мајка,
Да те Богом од невоље кумим,
Да ти дођеш у моје дворове,
Дя ме учиш брата жаловати,
Мила брата, Сењанина Ива,
А најмање до два и три дана.“
Кад то чуло Диздарево Злато,

Па ми пође у коло дјевојке:
„Ви водите коло наоколо,
Кано да је Диздарево Злато,
Немојте ми, младе, починути,
Ја ћу брзо к вама долазити.“
Ватају се за бијеле руке,
Ето ти их низа Сењу граду.
Докле дошли Иву на дворове;
Уљегоше у мермер авлију;
Но да видиш Диздарево Злато,
Гдје погледа уз пенџер од куле.
Кад ми виђе Иванове селе,
У дјевојци пуче срце живо,
Па погледа Сењанина Ива:
„Гдје си, Иво, жалосна ти мајка!
А ја имам моје девет брата,
Моја ће те браћа погубити,
Јер ме водиш тако пријеварно.“
Хтједе л'јепо Диздарево Злато,
Да ми, млада, бјежи на прагове,
Ма не дава Сењанине Иво,
Но је држи за десницу руку.
Још је љуби у бијело лице.
Шетајући у дворове поше.
Сусрете их Иванова селе,
Руке шире, у лице се љубе:
„Добро дошла, мила снахо моја!
Ја сам доста вр'јеме потрајала.
Докле сам те у двор видијела;
А нека га, и сретна ми била!“
Набавише и попа и кума,
Те вјенчаше Сењанина Ива
За лијепо Диздарево Злато.
Прођоше ми до два и три дана,
Не дава јој изаћ' из дворова.
Кад је трећи данак долазио,
Ти да видиш Диздарево Злато,

Гдје Иваном зове господаром:
„Господаре, Сењанине Иво!
Ја те Богом истинијем кунем,
Да ти пушташ сестре Анђелије,
Да бисмо се мало прошетале
До дворова млада Ибраима,
Јер сам брата ужељела мога.“
А Иво јој тако бесједио:
„О, предрага, мила љуби моја!
Или хоћеш мене преварити,
А вјенчање твоје изгубити
И сокола Сењанина Ива.
Хоће тебе браћа упознати.“
Но му тако млада проговара:
„Не бој ми се, драги господаре,
Ја ти не ћу радити преваре.“
Он јој пушта сестру Анђелију.
Хватају се за бијеле руке,
Шетајући низа Сењу пошле,
Испред двора млада Ибраима.
Када сестра к брату долазаше,
Дивно њему божју називаше:
„Бог на помоћ, Ађим Ибраиме!“
А он њојзи здравље прихватио:
„Добра срећа, мила селе моја,
И уза њу Иванова селе!“
Но му гȍри Диздарево Злато:
„Шта ме зовеш: драга селе моја?
Ја сам љуба Сењанина Ива,
Ја сам ларго родом из Млетака.“
Но јој тако момче проговара:
„Да опрости, мила селе моја,
Ја бих реко и би се заклео,
Да је моје Диздарево Злато.
Доста има слике и прилике,
Немој ми се, млада, расрдити,
Што ја јесам вама говорио.“

Но му вели Иванова селе:
„Пријатељу, Ађим Ибраиме,
Нијесу те очи превариле,
Ово ј' теби Диздарево Злато."
Кад зачуо Ађим Ибраиме,
Да му мило, мило му не било,
Он ухвати сестру Иванову,
На њу даје веље обиљежје,
Око грла од злата колајне,
А на руке бурме и прстење:
„Пази добро, Иванова селе,
Ако не ћеш мене узимати,
Твојега ћу брата погубити,
Сењ бијели ватром изгорјети."
Низ прси је сузе оборила,
Даре не ће узимати, млада,
Него пође низа Сења града,
Докле дође двору бијеломе.
Када дође двору бијеломе,
Све ми брату по истини каже,
И овако њему проговара:
„Никако га узимати не ћу;
Ал' ћу ладној води ускочити,
Ал' ударит гором и планином."
Још ми, млада, говорити шћаше,
Ма не дава млади Ибраиме,
Него силом на двор долазаше,
Зета Ива по имену зваше,
Иво му се дивно озиваше,
И још њему у сусрете пође.
За десне се руке ухватише,
У бијела лица пољубише,
Питају се за мир и за здравље,
И тако му Ибраиме рече:
„Хвала теби, Сењанине Иво!
Ма не хвала на твојему дару,
Е си моју сестру уграбио.

Јел' ти драго, да смо пријатељи,
Ил ти драго, да ми заратимо?“
За то Иво ни абера нема,
Но га хвата за десницу руку,
Шетајући у дворове поше,
За готову софру починуше.
Ију, пију пива свакојака.
Кад устали и објсдовали,
Подаде му сестру за љубовцу.
Здраво пође млади Ибраиме
И поведе сестру Иванову.
Оста Иво Сењу обијеломе
Са вјереном својом љуби драгом.
Давно било, сад се спомињало!
А да није њекад прије било,
Не би ни сад у спомену било!

19.

Љуба Јанковић Стојана.

Пило вино тридесет банова,
С њима бане Јанковић Стојане,
Код њих бане Крушевац Иване,
Па се они у вину захвале.
Неки хвале под собом ђогина,
Неки своје бијесно оружје,
Неки хвали мајку на чардаку,
Неки своју рођену сестрицу.
Ал' не хвали Јанковић Стојане,
Он не хвали од свога никога.
Ал' му рече Крушевац Иване:
„О, наш бане, Јанковић Стојане,
Што не хвалиш од твога којега,
Што не хвалиш драгу љубу твоју?“
Тад говори Јанковић Стојане:
„О, ти бане, Крушевац Иване!

Ја се јесам, бане, оженио,
Младом цуром од дванаест љета.
Колико је мудра и паметна,
Свију би вас тридест преварила.“
А говори Крушевац Иване:
„О, ти бане, Јанковић Стојане!
Хајдемо се, бане, окладити,
Да ћу љубу твоју преварити.“
Ту су тврди оклад поставили:
Клади бане вјенчане љубовце,
Клади бане бијеле дворове
И у двору све што има блага,
Најпослије са рамена главу:
„Ак’ превариш моје љуби драге
И доведеш у Крушево равно.“
Кад то чуо Крушевац Иване,
Скочио је на ноге лагане.
А кад виђе Јанковић Стојане,
Рече бану, Крушевац Ивану:
„О, ти бане, Крушевац Иване!
Ево теби добра коња мога
И ево ти моје одијело
И ево ти мухур прстен с руке,
Па ти хајде б’јелу двору моме,
Те превари моје љуби драге.“
Оде бане, Крушевац Иване,
Гони коња гором и планином.
Кад је дош’о на погледу двора,
Видјела га Јанкова љубовца
Са прозора од бијеле куле;
Позна коња, не позна јунака,
Па потрчи у одај’ камару,
Те дозива Марију робињу:
„О, Маријо, моја робињице!
Ето овуд бијесна јунака,
На ђогину мога господара,
Познам коња, не познам јунака.

На њему је дивно одијело,
Прстен златан мога господара.
О, Маријо, моја робињице,
Ја се бојим какве пријеваре.“
Па потрчи низ бијелу кулу,
Те причека бијесна јунака,
Те овако њему говораше:
„Окле ђого мога господара,
Окле прстен мога господара,
И његово дивно одијело?
Али ми је Јанко погинуо,
Или ми се гдјегод поболио?“
Проговара Крушевац Иване:
„О, тако ти, Јанкова љубовцо!
Право ћу ти по истини казат’
Окле ђоко твога господара
И његово фурсати оружје.
Није теби Јанко погинуо,
Нити ти се Јанко поболио;
Љуте су га ране допануле.
Него те је Јанко поздравио,
Да ти дођеш к њему у Крушевац.“
Проговара Јанкова љубовца:
„Чуј ме, бане, Крушевац Иване!
Ако хоћеш тврду вјеру дати,
Да се не ћеш на ме обзирати,
Прије него у Крушевац дођеш.“
Бане њоме тврду вјеру даје:
„Ево теби тврду вјеру дајем,
Тврду вјеру по стотина пута,
Да се не ћу на те обзирати,
Прије него у Крушевац дођем.“
Она трчи у бијеле куле,
Па дозивље танане робиње:
„О, робињо, драга душо моја!
Кунем ти се о вјеру ти давам,
Да ћу тебе удимити л’јепо.

Ми смо исте слике и прилике,
Истога смо струка тананога
И истога лица бијелога;
Хајде пођи, танана робиње,
Хајде пођи за ме у Крушево.
Даћу теби одијело дивно
У чем сам се млада удомила.
Ако буде Јанко у невољи,
Ти ћеш њему служит у болести;
Ако се је Јанко захвалио,
Да му не би образ поцрнио;
Ако се је Јанко окладио,
Тад да не би оклад изгубио.“
Кад то чула танана робиња,
То је њоме јако мило било,
Па се свлачи, те се преоблачи.
Госпођица нареси ђогина.
Робиња се на ђогина баци,
Шњоме иде Крушевац Иване,
Шњоме иде у Крушево равно.
А да видиш Јанкове љубовце!
Иде к брату, калуђеру, своме,
Брату своме по истини каже.
Тад је брате сели говорио:
„Селе моја, јабуко од злата,
Ево теби моје одијело,
Па ти хајде у Крушево равно.“
Кад то чула рођена сестрица,
Тад се свлачи па се преоблачи.
Отоле се млада подигнула,
Она пође пр’јечце кроз планину,
Прије бана Крушевац Ивана.
Прије бана у Крушево сиђе.
Ту је нашла тридесет банова,
Шњима бане свога господара.
Кад је виде тридесет банова,
Капу скину, до земље се клоне,

Па је љубе у бијеле руке,
Али не ће Јанковић Стојане,
Него сједи за свијетлом софром.
Ал' га коре тридесет банова:
„О, ти бане, Јанковић Стојане!
Ти нијеси кршћан од кршћана,
Него јеси Турчин од Турака.
Ти не познаш оца калуђера?“
Кад ето ти Крушевац Ивана,
Трком трчи гласовито виче:
„Носи даре Јанковић Стојане,
Носи даре на ове пољане,
Ево теби твоје љуби драге.“
А говори Јанковић Стојане:
„Луди бане, Крушевац Иване!
А то није моја љуби драга,
Него моја танана робиња.
Ја не жалим рад' тебе Иване,
Него ових тридесет банова,
Гдје их љуба моја преварила.“
Скаче Јанко на ноге лагане,
Прихватио сабљу од мегдана,
Да погуби Крушевац Ивана,
Ал' му не да мила заручница:
„Немој, Јанко, драги господару,
Не погуби Крушевца Ивана,
Нека узме танану робињу,
Да робиња не буде срамотна.“
Тад повикне Јанковић Стојане:
„О ти, бане, Крушевац Иване!
Јали узми танане робиње,
Јал' ћеш твоје изгубити главе,
Да ми није сромотна робиња.“
„Хоћу бане, Јанковић Стојане!“
Он робињу узо' за љубовцу.
Јанко био за вјенчана кума.

Оде Стојан двору бијеломе
И одведе своју љуби драгу.

20.

Женидба Сењанин Тадије.

Пило вино тридесет Сењана,
У сред Сења бијелога града,
С њима пије Сењанине Иво.
Проговара Сењанине Иво:
„Пите вино, тридесет Сењана,
Пите вино, станите весели.“
Сењани се хвалити стануше,
Неки брата, а неки рођака,
Ма не хвали Сењанине Иво,
Он не хвали од свога никога;
Ал' му рече Цмијанић срдаре:
„О, Иване, сењски капетане!
Што не жениш Сењанин Тадију,
Сина Таду од петнаест љета,
Шеснаест је добио мегдана,
Већ ожени синовца Тадију,
Не би ли се оставио кавге,
Да ти Таде не изгуби главе.“
Проговара Сењанине Иво:
„Котарани, моја браћо драга!
Ја обишо земље и градове
И све школье крај мора сињега,
Да ја нађем за Таде дјевојку;
Нема нигдје за Таде дјевојке.
Гдје би наш'о за њега дјевојку,
Она кућа пријатеља нема;
А гдје има кући пријатеља,
Ондје нема за Таде дјевојке.“
А говори тридесет Сењана:

„О Иване, Сењски капетане!
У нас овди тридесет Сењана
Сваки има по дјевојку младу,
Сваки би је теби поклонио
За Тадију, за твојега сина.“
А кад чуо Сењанин Тадија,
Тад овако Таде проговара:
„Хвала вама, тридесет срдара,
Хвала вама, вашим дјевојкама.
Ја сам Богу емин учинио,
Да се не ћу оженит никада,
Ја из Сења, из мојега мјеста,
Док је здраво на Удбини злато,
Драга селе моја и Алије.“
Кад то чуо Сењанине Иво,
Сину Таду заушницу дава.
Како га је лако ударио,
Три му здрава зуба извадио,
А четири бона оставио.
Тад га хвата за десницу руку,
Те га води на бијелу кулу,
Па га меће у мрклу тамницу
У дубину сто и песет нога.
Оде Иво у пјану механу.
То видјела љуби Иванова,
Побоље се болом без болести,
Ухвати је трољетна грозница,
Милутина слугу дозивала:
„Милутине, права слуго моја!
Ти ми пођи до пјане механе
И поздрави мога господара,
Нека брже б’јелу двору дође,
Да сам му се љуби побојала,
Бог ми душа, да ћу умријети.“
Кад то чуо Милутине слуга,
Он ми пође до пјане механе
И дозива Ива господара:

„О, Иване, драги господаре!
Хајде брже двору бијеломе,
Твоја те је љуби поздравила,
Јер ти се је љуби побојала,
Бог ми душа, хоће умријети.“
Кад то чуо Сењанине Иво,
Он ми иде двору бијеломе,
Нађе љуби у душеку меку.
А говори Сењанине Иво:
„Љуби моја, мило добро моје,
Шта си ми се, душо, побољела,
Је ли бәлест од Бога послата
Ил’ је болест од ашиковања?“
А Ивану љуби проговара:
„О, Иване, драги господаре!
Није болест од Бога послата,
Нег’ је болест од ашиковања.
Ја сам чула, па ми кажу људи,
Да ја, млада, преболети не ћу;
Већ ме хватај за бијелу руку,
Пренеси ме преко б’јела двора,
Чини ми се, да ћу оздравити.“
Кад то чуо Сењанине Иво,
Хвата своју у наручје љуби,
Пренесе је преко б’јела двора,
Па му се је око грла вила,
Те му баца око грла руке,
А највише баца у њедарца,
Док се Иву кључа добавила.
Када му се добавила кључа,
Тад Ивану љуби говорила:
„О, Иване, драги господаре!
Стави мене на мека душека,
А ти хајде у пјане механе,
Нека ми је умријети с миром.“
Оде Иво у пјану механу,
Она оде низ бијелу кулу.

Од сужнице отворила врата,
Она пушта синовца Тадију.
Води Таду на бијелу кулу,
Па му дава пива и једива.
Ал' Тадија мајци проговара:
„О, старице, мила моја мајко,
Дај ти мени пушку Иванову
И дај мени сабљу Иванову
И дај мени прстен дијаманат,
Златни прстен старца баба мога,
И дај мени токе од три оке
И дај мени ђога Иванова,
Одох, мајко, у Удбину Турску,
Из Удбине извести Туркиње.“
Стара мајка срца милостива,
Све му стара поклонила мајка.
Тад се Таде на ђогина баци,
Те утече зеленом планином.
Куд год иђе, у Удбину сиђе.
Кад је доша' у Удбину равну,
Колико је Таде јунак био,
Запалио каменм и духана,
Све му скачу дими на јагањце,
На јатове како голубови.
Преко себе диме премећује.
Слуша Таде из бијела двора,
Је ли когод на бијелој кули,
Ал' на кули не има никога,
Нег' Хајкуна, селе Рњичина,
Везак везе, попијева танко,
Припијева Сењанин Тадију:
„О, Тадијо, драга душо моја!
Да ти знадеш, Сењанин Тадија,
Гдје су ноћас мила браћа моја,
Браћа моја у новој капији,
Пију браћа вино и ракију,
Ти би, Таде, к мени долазио,

Бијело ми обљубио лишце,
Водио ме Сењу на Крајину
На Крајину, на твоју старину.“
Кад то чуо Сењанин Тадија,
Тад задрма алком на вратима.
Проговара лијепа Хајкуна:
„Ко ми дрма на вратима алком,
Да би му се разбила о глави.“
Проговара Сењанин Тадија:
„Отвор’ дворе, срце из њедара,
Ево теби Сењанин Тадије.“
Кад то чула лијепа дјевојка,
На прозор је изнијела главу,
Види, млада, Сењанин Тадију.
У руци јој ситан везак био,
Ситним веском о тле ударила,
Па потрча низ бијелу кулу,
Те ми она капију раствара,
Пушти Таду у бијелу кулу,
Па му дава пива и једива:
Добра коња у подруме коњске,
Дава коњу зоби и сијена,
Па Тадији, млада, говорила:
„О, Тадијо, црне очи моје,
Јеси л’ кадгод на Удбини био,
Јеси л’ кадгод Удбину робио,
Јеси л’ кадгод љубио дјевојке?“
Проговара Сењанин Тадија:
„О, Хајкуно, драга душо моја!
Ја сам скоро на Удбини био,
И ја скоро Удбину робио,
У Удбини дјевојке љубио.“
А дјевојка њему проговара:
„О, Тадијо, црне очи моје,
Што не љубиш б’јело лишце моје?
Ја се чудим шта и до сад радиш,
Што не љубиш б’јело лишце моје.“

А кад чуо Сењан Тадија,
Бијело јој обљубио лишце
И њу младу на меку душеку,
Љуби лишце и два и три пута.
Кад је њојзи лишце обљубио,
Тад дјевојци Таде говорио:
„О, дјевојко, драга душо моја!
Бјежмо, Хајко, да ми побјегнемо.“
Проговара лијепа дјевојка:
„О, Тадије, црне очи моје.
Кад како ти тице запјевају,
Тада ћемо Сењу путовати.“
Али Таде њоме проговара:
„О дјевојко, моја душо драга!
Душманин ме санак освојио,
Могу ли се поуздати у те,
Да ми тврде карауле чуваш?“
А дјевојка њему проговара:
„О, Тадијо, црне очи моје,
Можеш у ме, као и сам у се.“
Тадију је санак оборио,
Те је тврда санка утврдио;
А дјевојка, жалосна јој мајка,
И она је, млада, позаспала,
На Тадију наслонила главу,
Па је тврда санка утврдила.
Кад свануло и грануло сунце,
Три је копља оскочило сунце,
Још Тадија, жалосна му мајка,
Са Хајкуном на душеку спава.
Пробуди се Сењанин Тадија.
Б'јеле дворе огријало сунце;
А Тадија Хајки проговара:
„Бог т' убио, Хајкуно дјевојко,
За што хоћеш да млађан погинем?“
Проговара Хајкуна дјевојка!
„О, не бој се, Сењанин Тадија,

Ти да стојиш и нeђељу дана,
Не би за те обазнали Турци.
А довечер, када ноћца дође,
Тада ћемо Сењу путовати.“
Стави коња у потај подруме,
А јунака у потај одају.
Кад у вечер мркла ноћца била,
Пушти Тада из потај камаре,
Добра коња из потај подрума.
Ал' их љута опазила гуја,
Љута гуја Тренковић Омере,
Па потрчи у нове капије,
Те довиље Мујa и Алију:
„Гдје сте, Турци, не знали вас вуци!
Сењани вам кулу заробили,
А ви, Турци, у пјаној механи,
Гдје пијете вино и ракију.“
Кад то чули Турци Удбињани,
На лагане ноге устанули,
За Тадијом удрили поћеру,
Ухвати се висока Кунара.
За њим удре поточ од Турака,
Тадију су, јадна, обранили:
На коњу је осамнаест рана,
На јунаку двад'сет и четири.
А говори лијепа дјевојка:
„О, Тадијо, црне очи моје!
Знаш за какву камену пећину?“
Проговара Сењанин Тадија:
„Има горе камена пећина,
У Кунару високој планини.“
Кад то чула лијепа дјевојка,
Баци с' Тади на плећи јуначке,
Бјежи с њиме уз Кунар планину,
Ујтили се камених пећинâ.
Узме млада танка џефрдара.
Таде пуни, дјевојка испуња,

И Тадију брани од Турака.
Али пушка гласовита била,
Силни тутањ паде низ планину.
То се чудо и у Сењу чуло,
То зачуо Цмијанић Илија,
Шњиме побре Мандушићу Вуче,
А до њега Мркоњића Перо,
Па повиче, што му грло даје:
„О, Иване, Сењски капетане!
Пушка пуче у гори Кунару,
Познам гласа твога џефрдара;
Занаго је Таде погинуо.“
Кад то чује Сењанине Иво,
С Сењанима на ноге скочио,
Па ми иду у гору Кунара.
На Турске су чете нагазили,
Све што стижу, све под сабљу дижу,
Нико није њима убјегнуо,
Сам побјеже Тренковић Омере.
Тад Тадији бабо проговара:
„О, Тадијо, Бог те не убио!
Колико ти моје говорење
И проклето твоје неслушање,
Да не идеш у Удбину пусту.“
Носе Таду Сењу на Крајину,
И Тадију мећу на видање,
На лидиге и љечнике многе,
Док Тадији ране извидаше;
А Туркињу младу покрстише,
Лијепо јој име износили,
Од Хајкуне китна Анђелија,
И Тадију за њу оженише,
И велику свадбу учињеше. —
Је ли било, јали није било,
То ви право не умијем рећи!
Прије било, прије се чинило,
А сад се је, побре, спомињало,

Као Ђурђев у години данак,
Јали добар међ Србима јунак!

21.

Женидба Рада од Леђана.

Силан паша паде под Грахово,
Пашајлије около Грахова.
Ево Турци трудно ожеднеше
И још турски воде запиташе.
Али турски нико не разумје
У Николе од Грахова кнеза,
Већ његова Драгома дјевојка;
Још је старој говорила мајци:
„Остарице, моја мила мајко!
Ти изнеси у кондијер воду,
Да би, мајко, Турке послужила.“
А стара јој говорила мајка:
„Остави се, мила шћери моја,
Ја сам више остарала стара,
Но изађи и, синко, послужи;
Имај памет, мила шћери моја,
Немој Турке у очи гледати,
Е су турске очи пријеварне,
Да те не би, синко, преварили.“
Но да видиш Драгоме дјевојке!
На лагане ноге устанула,
Вино точи, мајци воду каже,
Па изађе пред танчицу кулу,
Те је Турке напојила редом.
Вино служи, у очи погледа,
Још се с њима турски разговара.
Сваки ми се јунак напојио,
До сокола Маркића дијете,
Он не хоће пити вино ладно;
Цуру гледа међу очи црне,

Па обрну вранца коња свога,
Докле паши под чадоре дође,
Па му, момче, божју помоћ вика:
„Бог на помоћ, паша господару!“
Паша му је божју примовао:
„Добро доша' вјерна слуго моја!
Јеси ми се, слуго, нашетао
По мојему Граховоме пољу?“
А слуга му тако проговара:
„Јесам теби, драги господару,
И видио Драгому дјевојку,
Шћерцу дивну Никол' од Грахова,
Да је такве на далеко нема.
Но ти, паша, драги господаре,
Дивна ли би пашиница била,
Најстарија у двору твојему.“
Кад је паша ријеч разумио,
По кољену књигу накитио,
Те је посла низ Грахово равно,
А на руке Николи Граховском:
„О, Никола, од Грахова кнеже!
Да си мени спрешом под чадоре,
Е ти имам нешто говорити.“
Кад Николу књига допанула,
На лаке је ноге устануо,
Па ми пође низ Грахово равно,
Докле дође паши под чадоре,
Па Никола Божју помоћ зваше:
„Бог помог'о, паша господаре!“ —
„Добро дош'о, кнеже од Грахова!“
За б'јеле се руке поздравише,
Питају се за мир и за здравље;
Ту је сио и попио каву,
Те му паша тако бесједио:
„О, Никола, моја вјерна слуго!
Ја сам чуо, и говоре људи,
Да ти имаш миле шћери твоје,

Да је такве до далеко нема,
Л'јепо име, Драгома дјевојка,
Поклони је мени за љубовцу,
Да будемо добри пријатељи."
А Никола њему бесједио:
„Фала, пашо, драги господаре,
Фала теби на твојој доброти;
Ја сам цуру заручио давно,
Јесам луду и малу, нејаку,
А нејаку од седам година,
У Леђану граду бијеломе,
За јунака од Леђана Рада.
Водит ће је брзо, ако Бог да."
Кад је паша ријеч разумио,
По кољену књигу накитио,
Па је шаље у Леђану граду,
А на руке од Леђана Раду:
„Мио зете, од Леђана Раде!
Оставља те лијепа дјевојка,
Него да си одмах на Грахово,
Јер је за те паша поручио."
Кад је Рада књига допанула,
Књигу гледа, па се расрдио,
На лаке је ноге устануо,
На се тура чудо и знамење,
Он обуче гаће и кошуље,
Врх кошуље зелену доламу,
Опаса се вукадим појасом,
За појасом двије срмалије,
У њих ништа од гвоздива нема,
Но два вука од челика љута
И калпаци који ватру дају;
На бедрицу сабљу од мегдана,
А на раме бистра џефрдара.
Прије преше, коња не седлаше,
Но се коња гола прибављаше,
Приведе га при камен мрамору

А с мрамора коњу на рамена.
Ето ти га пољем зеленијем,
Пак обрну низ Грахово равно.
На даље га ташта угледала,
А су ближе двора сусреташе.
Коња хита, за дравље му пита:
„Добро доша', мио зете Раде!“
А Раде јој тако бесједио:
„Шта је, ташта, превари дјевојка?“ —
„Није, Раде, живота ми мога,
Но је за те паша поручио,
Да му одмах под чадоре пођеш.
Дај ми коња, а дај ми оружје.
Дедер пођи, ради брзо дођи.“
А Раде јој тако бесједио:
„Моја ташта, вјеро и невјеро!
Тако хоћеш мене преварити?“
Она му се криво кунијаше:
„А не бој се, мио зете Раде.“
На то Раде гледа и не гледа,
Подаде јој лабуда својега,
Ма не дава свијетло оружје.
Још јој тако Раде бесједио:
„Мене мајка на рођењу клела:
Куд год би се обрнуо, Раде,
Да не давам са себе оружје.“
Па ми пође пољем зеленијем,
Докле дође под чадором паши,
Па му Раде божју помоћ зваше:
„Бог на помоћ, драги господаре!“
А паша му љепше одздрављаше:
„Добро доша', од Леђана Раде!“
А Раде му тако говораше:
„О, ти пашо, драги господаре!
Што си спрешно књигу накитио
За ме тамо у Леђану граду.
Или сам ти села попалио,

Или сам ти војску погубио,
Ил' икаква квара учинио?
А паша му тако бесједио:
„Мање силе, од Леђана Раде!
Нити си ми војску погубио,
Нити си ми села попалио.
Но сам чуо, и говоре људи:
Да се јеси ти вјерио, Раде,
На мојему пољу Граховоме,
Шћерцом дивно Николице кнеза.
Поклони је мени за љубовцу,
Ја ћу тебе бољом оженити:
Дат ћу теби сестру за љубовцу,
Градит ћу ти двере према мојим
И дат ћу ти блага задовољна,
Гледат ћу те као брата мога."
За то Раде ни абера нема,.
Но срдито паши одговара:
„Фала теби, пашо господаре,
Фала теби на твојој милости;
Но поручи мајци и дјевојци,
Нека дођу теби под чадора,
Нека бира лијепа дјевојка,
Нека бира којега јој драго,
Нека бира, па јој срећа била,
Они други да се не расрди."
Јоште Раде говорити шћаше,
У то доба мајка и дјевојка.
А да видиш, гуја је шинула,
Колико је угледна дјевојка,
Куд обрће лице по сокаку,
Ка' да грије од истока сунце,
Докле дође под чадором паши,
Па им дивно божју помоћ зваше,
А они јој божју прихватише:
„Срећа добра, мајко и дјевојко!"
Но да видиш пашу господара,

Гдје дјевојци вељу слобод' дава:
„О, Богу ти, лијепа дјевојко,
Гледај дивно, немој погинути.
Ако узмеш пашу господара,
Хоћеш сјести на столицу златну,
Хоћеш прести на кућељу златну.
Ако узмеш вјереника Рада,
Чуват ћеш му пребијеле овце,
Хоћеш ићи у крпљач опанке."
Раде мучи, ништа не говори.
Кад то чула лијепа дјевојка,
Пашу гледа, Рада погледива,
Рада гледа, пашу погледива,
Па овако стидом проговара:
„Драги бабо, чујеш ли ме дивно,
Радија сам пашу господара,
Свега гола, у кошуљи танкој,
Него Рада, вјереника мога,
Свег' у свилу и чистоме злату."
Кад то чуо од Лећана Раде,
Па изиде с стране од чадора,
Па довивље лијепу дјевојку:
„О, дјевојко, вјеро и невјеро!
Ти изиди с стране од чадора,
Да ми даваш бурме и прстење,
Што је теби даровао Раде,
У сироту двору бијеломе."
Но да видиш лијепе дјевојке!
Мудра била, ма се преварила,
Па изишла с стране од чадора,
Обје му је попружила руке.
Лијевом је прихватио Раде,
А десном је сабљу извадио,
Осјече јој од рамена руке
И овако паши бесједио:
„Остај с Богом, паша господару!
Мени руке, а теби дјевојка,

Нит је криво ни теби ни мени.“
Плећи даде а бјежати стаде.
Јадан Раде бјежи у опанке,
За њим паша на коњу голему.
Но да видиш од Леђана Рада,
Већ виђаше да је погинуо,
За студен је камен запануо,
Па ми сними бистра џефрдара,
Џефрдара по кундаку љуби:
„Џефрдару, мој уздани друже,
Како сам те с мајстора донио,
Нијеси ме никад преварио;
Немој данас, ако Бога знадеш,
Уби мени пашу господара.
И ако би мене послушао,
Те кад здраво сиђем у Леђане,
Са тебе ћу дрво снимовати,
У сухо те злато слијевати.“
Ни ријечи млађан не изрече,
У то доба паша налазаше.
Џефрдару ватру наложио,
Дивно ми је пашу погодио,
У врх главе, у чело јуначко.
Паша паде, а Раде допаде,
Па му кучку осијече главу,
Па пашина коња прихватио,
Те се њему на рамена баци.
Ето ти га гором и планином,
Докле дође под букову јелу.
Ту је Раде трудан починуо,
Па извади дјевојачке руке.
Низ образ је сузе оборио,
А рукама тако бесједио:
„О, дјевојко, дуго јадна била,
Шта изгуби, б'јеле руке твоје?“
Раде мисли нико га не чује.
Више њега вила прочинула

И тако је Ради бесједила:
„По богу ти. од Леђена Раде!
Подај мени дјевојачке руке.
Ја ћу цури саставити руке,
Бит ће теби опет за љубовце.“
Па је Раде вили бесједио:
„О, Богу ти, пребијела вило!
Ја ћу узет бурме и прстење,
А ево ти дјевојачке руке.“
Хтјаше вила њега проклињати:
„Нека мио од Леђана Раде,
Доћ' ће теби злато у дворове.“
Раде бјеше, Бога вјероваше,
Те је вили поклонио руке,
Па се вила у криоце дава,
Те полеће на Грахово равно,
На дворове Ника од Грахова,
У соби им тешку жалост нађе,
Тешку жалост лијепе дјевојке,
Гдје цмилује као змија љута.
Фала Богу, фала великоме!
Пунуо је вјетар од истока
Кроз собу ми лијепе дјевојке,
Обје јој се саставише руке.
Кад то виђе лијепа дјевојка,
На лаке је ноге устанула,
Господину Богу помолила,
Па ситницу књигу накитила.
Удари се пером низ образе,
Од образа крви одбијала,
Те ситницу књигу затворила
И у књизи тако бесједила:
„Вјерениче, од Леђана Раде!
Купи свате, хајде по дјевојку,
Бијеле су долећеле руке.“
Ето Рада књига допанула
У Леђану граду бијеломе.

Књигу чита, сватове сакупља.
Отоле се окренуо Раде,
Докле дође пољу Граховоме,
На дворове Нике од Грахова.
Тасте њега дивно дочекао
И лијепо даром даривао;
Ту стадоше и објед оваше.
Свате ми је даровао дивно:
Неком перо, неком перјаницу.
Уста ташта на ноге лагане,
Па узима две јабуке златне,
Те ми пође на около свата,
Па је зета загрлила Рада.
Још му дава две јабуке златне:
„На то теби, мио зете Раде.“
Хоће Раде, весела му мајка,
И добро је ташту загрлио:
„Фала теби, мила ташто моја,
Фала теби на дару твојему,
Ма не фала на твојој бесједи.“
Отоле се свати окренуше,
Изидоше пред бијеле дворе.
Но да видиш лијепе дјевојке,
Обрће се пут источне стране,
Часнијем се крстом прекрстила,
С крај ђевера тако бесједила:
„Чује те л’ ме, моје другарице,
Другарице, у колу дјевојке,
Овако се свакој догодило,
Која изда свога господара,
К’о ја што сам вјереника мога.“
Здраво Раде поведе дјевојку,
Докле дође у Леђану граду.
Здраво дође, весела му мајка,
Њему мајка, а нама дружина.
А сад здраво, браћо, и весело!

22.

Удадба Маре Ђурковића.

Од како је постануо свијет,
Није љепши процватио цвијет,
Што је сада овога земана,
У Нијему, бијеломе граду,
Селе драга Ђурковић срдара.
А каква је родила је мајка,
Да јој нема пара до Котара,
Ни ђердана у седам земаља.
Одасвуд је просиле делије,
А дјевојка не ће ни једнога,
Са све банде и черити стране:
С суха бани, с мора капетани;
А дјевојка не ће ђавољега.
Ал' је проси буљубаша Мујо,
Иза Муја Хасан-ага Куна,
Иза Куна Ковачина Рамо,
А дјевојка не ће ни једнога.
То се чудо чуло на далеко,
То зачуо Цмијанић Илија,
Он отиде просити дјевојке,
Обећаје и ћајко и мајко,
Прстен дава, вјеру уговара.
Ова вјера за мало времена,
За годину, ни за половину,
Него, рече, за петнаест дана,
Докле Иле б'јелу двору дође,
Те покупи киту и сватове,
А дјевојка рухо и дарове.
Оде Иле двору бијеломе.
То зачује буљубаша Мујо,
Па је силну чету искупио,
Те он оде у горе зелене,
Да погуби свате Цмијанића,
Да уграби Мару Ђурковића.

То зачује Хасан-ага Куна,
Те је Куна чету искупио,
Па он иде у горе зелене.
Да дочека свате Цмијанића,
Да уграби Мару Ђурковића.
То зачује Ковачина Рамо,
Па је Рамо чету искупио,
Те он иде у горе зелене,
Да дочека свате Цмијанића,
Да уграби Мару Ђурковића.
Када Иле б'јелу двору дође,
Он покупи киту и сватове,
Па отиде по дјевојку младу.
Кад је доша' у Нијема града,
А до куле Ђурковић срдара,
Лијепо су свате причекали:
Воде свате на бијеле куле,
Добра коња у росне ливаде,
Дава њима пива и јестива.
Они стоје два бијела дана,
А кад трећи данак освануо,
Повикне им из свата чаршија:
„Азур свати, на коња дјевојко,
Вр'јеме дође да ми путујемо,
Кратки данци, а дуги конаци,
Страх је мене да не изгинемо.
Густа гора није нигда сама:
Без хајдука, јал' без мрка вука,
Ја без какве чете у Турака."
Сви су свати шемно и весело,
Ама није Цмијанића Иле.
Стоји Иле тужно, невесело,
Говори му лијепа дјевојка:
„О, Илија, прва срећо моја!
Шта си, Иле, тужан, невесео?
Или н'јесам твоме срцу драга,
Или твоме роду и племену,

Јал' твојему двору бијеломе?"
Проговара Цмијанића Иле:
„О, дјевојко, драга душо моја,
О, дјевојко не гријеши душе!
А ти јеси моме срцу драга,
Право ћу ти по истини казат':
Силни тебе просили сватови,
Силни турски, а силни каурски,
Страх је мене да не изгинемо:
Ја се бојим буљубаше Мује,
И ђидије Хасан-аге Куна,
И ђидије Ковачине Рама."
Кад то чула лијепа дјевојка,
Кад те чула, па је говорила:
„Ој, Илија, драга душо моја,
Ој Илија, женска страшивице!
Дај ти мени одијело твоје,
Ја ћу прва низ планину сићи,
Ја ћу прва чете пролазити
До твојега двора бијелога;
Испет ћу се кули на бедеме,
Испалит ћу топа од мегдана,
Послат ћу ти абер у планину,
Да сам здраво двору долазила."
Кад то чуо Цмијанића Иле,
Тад јој дава одијело своје
И дава јој својега ђогина.
Облачи се лијепа дјевојка,
Па поклопи бијесна ђогина,
Низ планину поћера ђогина.
На прву је чету нагазила.
Прва чета буљубаше Мујa.
Бож'ју му је помоћ називала:
„Бог помого, буљубаша Мујо!
Кога чекаш, кому ли се надаш,
Те су твоји справни џефрдари?"
„По Богу ти, незнана делијо,

Кад ме питаш, право ћу ти казат’.
Кога чекам, кому ли се надам,
Тер су моји справни џефрдари.
Јеси л’ био у Нијему граду,
Јес’ видио свате Цмијанића,
А воде ли Мару Ђурковића?“
Проговара лијепа дјевојка:
„Ја сам био у Нијему граду,
Ја видио свате Цмијанића,
Иду свати, не воде дјевојке.
Би дјевојка, ал’ јој не да мајка,
Јер је стара обећала мајка,
За некаква буљубаша Мују.“
Кад то чуо буљубаша Мујо,
Тад је зове к себи под чадоре.
Кафу ј’ пила, и за ње је била,
Лулу пила, невоља је била.
Њој дарива тридесет дуката:
„На, делијо, и напи се вина!“
Она напр’јед поћера ђогина.
На другу је чету нагазила,
Другу чету Хасан-аге Куна,
Па му бож’ју помоћ називала:
„Бог помого, Хасан-ага Куна!
Кога чекаш на крај друма пута,
Кога чекаш, кому ли се надаш,
Те су пуни твоји џефрдари?“
Проговара Хасан-ага Куна:
„Чујеш ли ме, незнана делијо,
Кад ме питаш, право ћу ти казат’.
Јеси л’ био у Нијему граду,
Јес’ видио свате Цмијанића,
Воде л’ свати Мару Ђурковића?“
„Ја сам био у Нијему граду,
Ја видио свате Цмијанића,
Иду свати, не воду девојку.
Би дјевојка, ал’ јој не да мајка,

Јер је стара обећала мајка
За некаква Хасан-агу Куну;
Не да мајка до Ђурђева дана,
Док се гора не окити листом,
А планине не отопе сн'јегом
И језера ледом дебелијем."
Тад је зове к себи под чадоре:
„Оди к мени, незнана делијо!"
Кафу ј' пила, и за ње је била,
Лулу пила, невоља је била.
Он јој дава тридесет дуката:
„На, делијо, и напи се вина!"
Па напријед поћера ђогина.
На трећи је кланац нагазила,
То је кланац Ковачине Рама:
„Бог помого, Ковачине Рамо!
Кога чекаш, кому ли се надаш,
Тер су твоји справни џефрдари?"
Проговара Ковачине Рамо:
„Јеси л' био у Нијему граду,
Јес' видио свате Цмијанића,
И воде ли Мару Ђурковића?"
„Ја видио свате Цмијанића,
Иду свати, не воде дјевојку.
Би дјевојка, ал' јој не да мајка,
Јер је стара обећала мајка,
За некаква Ковачину Рама."
Кад то чуо Ковачина Рамо.
Тад је зове к себи под чадоре:
„Ходи к мени, незнана делијо!"
Кафу ј' пила, и за ње је била,
Лулу пила, невоља је била.
Да јој Рамо тредесет дуката:
„На, делијо, и халал ти било!
На, делијо, и напи се вина!"
Тад напријед поћера ђогина,
Дође брже кули Цмијанића,

Виђела га сестра Илијина,
Па старици мајци говорила:
„Остарице, моја мила мајко!
Нут' одовуд бијесна јунака,
Ако би ме у тебе просио,
Обећај ме, Бог те не убио.“
У то доба лијепа ђевојка,
У то доба пред двор долазила.
Она сама оскочи ђогина,
Па потрча кули на бедеме,
Те испали топа од мегдана
И послала абер у планину.
То зачуо Цмијанић Илија.
Па повукли свилене барјаке,
Ко да младе не воде ђевојке.
На прву је чету нагазио,
Прву чету буљубаше Муја,
Па су легли у зелену траву,
Покрили се травом и шеваром
Е да виде свате Цмијанића,
Иду л' свати, воде ли ђевојку.
Иду свати, не воде ђевојке.
Ту су с миром коње прогонили.
На другу је чету нагазио,
Другу чету Хасан-аге Куна.
Леже Куна у зелену траву,
Покрио се травом и шеваром
И гледају свате Цмијанића:
Да ли воде Мару Ђурковића.
Иду свати, не воде ђевојке.
Ту су с миром коње прогонили.
На трећу је чету нагазио,
Та је чета Ковачине Рама.
Леже Рамо у зелену траву,
Покрије се травом и шеваром
И гледају свате Цмијанића:
Да ли воде Мару Ђурковића.

Иду свати, не воде дјевојке.
Здраво дођу кули Цмијанића.
Дочека их Мара Ђурковића,
Под њима је примала ђогине,
Па потрча у одаје веље,
Те узима дивит и хартију,
Па је танку књигу накитила,
Те је пошље буљубаши Мују.
Овако му у књизи писаше:
„Ђиде један, буљубаша Мујо!
Ја сам с тобом под чадором била,
Ја сам с тобом врућу кафу пила;
Кафу пила, за мене је била,
Лулу пила, невоља је била.
Д'о си мени тридесет дуката,
Кад си луђак, нијесам ти крива.“
Па је другу књигу накитила,
Те је пошље Хасан-аги Куну,
Овако му у тој књизи каже:
„Ђиде један, Хасан-ага Куна!
Ја сам с тобом под чадором била,
И ја с тобом врућу кафу пила;
Кафу пила, за мене је била,
Лулу пила, невоља је била.
Д'о си мени тридесет дуката,
Кад си луђак, нијесам ти крива.“
Тад је трећу књигу накитила,
Па је пошље Ковачини Раму,
Овако му у тој књизи пише:
„Копилане, Ковачине Рамо!
Ја сам с тобом под чадором била,
И ја с тобом врућу кафу пила;
Кафу пила, за мене је била,
Лулу пила, невоља је била.
Д'о си мени тридесет дуката,
Кад си луђак, нијесам ти крива.“
Накитила па их оправила.

Књига дошла буљубаши Мују,
Кад видио, шта му књига каже.
Од муке се мртав преметнуо.
Књига дошла Ковачини Раму,
Кад видио Ковачина Рамо,
Кад видио, шта му је дон'јело,
Од муке се мртав преметнуо.
Књига дошла Хасан-аги Куни,
Кад видио, што му она каже,
Од муке се мртав преметнуо.
Тад се Иле Маром оженио,
Велику је свадбу учинио.
Лијеп му је породила пород·
Двије кћери и четири сина.
Прве кћери, посљедње синове,
Да невјесте не дочеку ȁве,
Да у кући пријекора нема. —
То ј' већ давно у земану било!
Давно било, а сад се спомиње!

23.

Царевић Мујо и Мермера дјевојка.

Гони коња Царевића Мујо
Испред двора Мермере дјевојке.
На провору Мермера дјевојка
Гдје-но плете жуте косе своје.
Говори јој Царевића Мујо:
„Л'јепа ти си, Мермера дјевојко,
Још су љепше жуте косе твоје!
Да их пустиш под поред Мермера,
Љепше би ти стале од мрамора."
Говори му Мермера дјевојка:
„Прођи с миром, Царевића Мујо!
Ти не гледај жуте косе моје,
Него гледај драге селе твоје.

Селе твоја чедо породила,
А друго јој под појасом живо.“
Када чуо Царевића Мујо,
Од муке га забољела глава.
Иде Мујо двору бијеломе,
Па дозива стару милу мајку:
„Мајко моја, мило добро моје!
Руса ме је забољела глава,
Од које ти преболети не ћу.“
Али Мују мајка проговара:
„О, мој сине, Царевића Мујо!
Је ли болест од Бога послата,
Или ти је урок дјевојака?“
Али Мујо мајци проговара:
„Мајко моја, мило добро моје!
Није болест од Бога послана,
Нег' је болест урок дјевојака,
Од лијепе Мермере дјевојке.“
Мују мајка тада проговара:
„О, мој сине, Царевића Мујо!
Лези, сине, на душеке меке,
Ја ћу викнут, што ми грло даје:
Гдје сте, буле, и дјевојке младе,
И невјесте скоро доведене,
Доведене и још не љубљене! —
Све ће доћи буле и дјевојке,
На ће доћи Мермера дјевојка.
Љуби, сине, колико ти драго.“
Кад то рече остарјела мајка,
Леже Мујо на душеке меке.
Оде мајка кули на чардаке,
Па повика, што јој грло даје:
„Гдје сте, буле, и невјесте младе,
И дјевојке још не обљубљене,
Премину ми Царевића Мујо!“
Све јој буле у полазе дошле,
Ма не иде Мермера дјевојка,

Него дође Мермерова мајка.
Ал' је коре буле и дјевојке:
„Бог т' убио, Мермерова мајко!
Гдје је теби Мермера дјевојка?
Што се Мујо њоме омразио?
Или јој је лишце обљубио?"
Кад то чула Мермерова мајка,
Иде она двору бијеломе,
Па Мермеру кћерку дозивала:
„О, Мермеро, моја кћери драга,
Хајде пођи у полазе Мују!
Мене јесу буле прекориле,
Да је тебе Мујо обљубио."
Кад то чула Мермера дјевојка,
Тад Мермера мајци проговара:
„Тамо ти се ни макнути не ћу."
Свачијем је мајка заклињала,
А најпосл'је братом рођенијем.
А Мермера мајци проговара:
„Бог т' убио, мила моја мајко!
Шта ме закле братом рођенијем,
Шта ме закле видом очинијем?"
Тад да видиш Мермеру дјевојку!
Облачила мушко одијело,
Како да је побро од Новога.
Она Мују пред двор долазила,
Пред двором ми оскочи ђогина.
Иде Мују у одаје тамне,
Па му бож'ју помоћ називала:
„Бог помого, Царевића Мујо,
Ево теби побра од Новога!
Је ли болест од Бога послана,
Ил' је болест урок дјевојака?"
„Чујеш ли ме побро од Новога,
Није болест од Бога послата,
Већ је болест урок дјевојака,
Од лијепе Мермере дјевојке."

„О, мој побре, Царевића Мујо!
Да ти Мермер запане у руке,
Шта би од ње учинио, Мујо?“
Говори му Царевића Мујо:
„Чујеш ли ме, побро од Новога.
Да ми Мермер запане у руке,
Б’јело би јој обљубио лишце,
Обљубио, ма је уз’о не би.“
„Што би мени, Мујо, даровао,
А да би ти Мермер добавио?“
А говори Царевића Мујо:
„Дат ћу теби стотину дуката,
Добави ми Мермере дјевојке.“
Дава Мујо стотину дуката,
Њему Мермер дуњу и јабуку.
Ту их мркла нојца пристигнула,
Она с Мујом нојцу преноћила,
А још с Мујом на меку душеку.
Кад свануло и грануло сунце,
Уранила Мермера дјевојка:
Из подрума истегла ђогина,
Па се коњу у рамена баци,
Те ми Муја иза гласа викне:
„Дед’ на провор, Царевића Мујо!“
Тад отпуча пуце под гриоце,
Извадила дојке на промајке,
Царевићу Мују говорила:
„Гледај, Мујо, шњима не видио,
Ти погледај б’јело лишце моје,
Што си њега љубити мислио;
Погледај ти танко грло моје,
Што си њега грлити мислио.
Гризи дуњу, Царевића Мујо,
Гризи дуњу и вонај јабуку,
Док ти Мермер запане у руку.
Ја сам с тобом нојцу преноћила,
С тобом, Мујо, на меку душеку,

У мандану чисто сребрноме,
У твојему двору бијеломе.“
Кад то чуо Царевића Мујо,
Од муке се мртав преметнуо.
Оде Мермер двору бијеломе. —
Нама, браћо, дуго здравље било!

24.

Женидба Борић Маријана.

Књигу пише Борић капетане,
Књигу пише, па је накитио,
Те је шаље у Кладуше равне,
А на руке од Кладуше Мујм;
Овако му у тој књизи каже,
Па на књигу мухур ударио:
„Побратиме, од Кладуше Мујо,
Од Кладуше, валијо позната,
Од цареве земље господару!
Чуо јесам, па ми кажу људи,
Да у твоме бијеломе двору,
Да је лијеп процватио цвијет,
Лијеп цвијет, драга шћери твоја;
Док мирише сваког бегенише,
Кад увехне, сваки ти је одбјегне.
Утргни га, мени поклони га,
За мог сина, Борић Маријана.
Ако ли је поклонити не ћеш,
Несрећа ће тебе достигнути;
Кунем ти се и вјеру ти давам,
Да ћу ранит у подруму гала:
Ранити ћу до Божића гала,
Уд'рит ћу ти тада на Кладушу,
Кладушу ћу редом заробити,
Поклат ћу ти мало и велико,
Исто ћу ти шћери уграбити,

Мога сина њоме оженити.“
Накитио, па је оправио.
Дава слуги добра муштулука,
Да му само не изгуби листа.
Књига дошла у Кладушу равњу.
А на кулу од Кладуше Мују.
Ту је наша' Мујова Алију,
У гаћицам' и кошуљи танкој,
Па ми преда књигу шаровиту.
'Го видио од Кладуше Мујо,
Скаче Мујо низ бијелу кулу,
С голом сабљом у десници руци,
Да Мађарцу осијече главу.
Ал' му не да млађани Алија,
Нег' овако брату говорио:
„Немој Мујо, Бог те не убио,
Ти војнику не откидај главе,
Војник нема у ничем кривице.
Ова књига из кршна Котара,
Од јунака Борић капетана:
У књизи ти Борић поручива:
Да је чуо, да му кажу људи,
Да у твоме бијеломе двору,
Да је лијеп процватио цвијет,
Лијеп цвијет, драга шћери твоја.
Док мирише, сваког бегенише,
А кад пређе, нико ти га не ће.
Да г' утргнеш и њему поклониш,
Да будете тврди пријатељи.
Ако ли је поклонити не ћеш,
Несрећа ће тебе достигнути:
Куне ти се и вјеру ти дава,
Да ће ранит' у подруму гала,
Ранити ће до Божића гала,
Уд'рит ће ти тада на Кладушу;
Кладушу ће редом заробити,
Поклат ће ти мало и велико,

Исто ће ти шћери уграбити,
И Борића шњоме оженити.“
А кад чуо од Кладуше Мујо,
Не хтијаше, с мање не могаше,
Нег' Алији брату говорио:
„О, Алија, брате од матере!
Нека иде Борић капетане,
Нека иде и сватове води,
Нека води колико му драго.
Нек' не води собом у сватове:
Све главаре, котарске срдаре,
Нек' не води срдар Цмијанића,
Нек' не води Вука Мандушића,
Нек' не води Петра Мркоњића,
Јере тада збогом бити не ће;
Нека води собом у сватове,
Нека води трид'сет дјевојака,
Нека води Косу Цмијанића,
Нека води Луцу Мандушића
И Марију, сестру Мркоњића,
Да чувају моју шћери драгу,
Да се не би бунил' у сватима,
Не зна, шћери, шта је мушка глава.
Од кад се је од мајке родила,
Не видјела сунца ни мјесеца,
Б'јела данка, ни млада јунака.“
Накитио, па је оправио,
Па на књигу мухур ударио,
Дава слуги добра муштулука,
Да му само не изгуби листа.
Књига дође у кршна Котара,
А на руке Борић капетана.
Књигу штије и на њу се смије,
Сам се Борић собом разговара:
„Од када је адет постануо,
Од кад иду у свате дјевојке?“
Па дозива тридесет срдара,

Да облаче женско одијело.
Тад облачи Цмијанић срдара,
А на мјесто Косе Цмијанића;
А облачи Вука Мандушића,
А на мјесто Луце Мандушића;
А облачи Петра Мркоњића,
А на мјесто Маре Мркоњића;
Ал' да видиш врага од јунака,
Не би реко, да су мушке главе;
Све би реко, Богом би се клео,
Да то јесу лијепе дјевојке.
Тад је Борић сина свјетовао:
„Маријане, све моје уздање,
Кад ти дођеш пред Кладуша града,
Ако буду затворена врата,
Сједи, сине, танку књигу пиши,
Па је пошљи на се на Котара,
Твоме бабу, Борић капетану,
Бабо ће ти за сватима доћи."
Отоле се свати подигнули,
Те одоше друмом широкијем.
Кад су дошли пред Кладушу града,
Ту је њима Бог и срећа дала,
Гдје од града затворена врата,
Заваљена дрвљем и камењем;
Не би лоши соко прелетио,
А камо ли јунак на ђогину.
Кад видио Борић Маријане,
Кад видио велику капију
Затворену дрвљем и камењем,
Тад он сједе танку књигу писат',
Па је пошље на равна Котара,
Своме бабу, Борић капетану.
У књизи му 'вако говораше:
„О, мој бабо, Борић капетане!
Поздрављам те и књигу ти пишем:
Од града су затворена врата,

Затворена дрвљем и камењем,
Не би лоши соко прелетио,
А камо ли јунак на ђогину.“
Накитио, па је отправио.
Књига дође у Кладушу равну,
А на руке Борић капетану.
Књигу штије, па се расрдио,
Књигу штије, а на ноге скаче,
Па потрча у подруме коњске,
Из подрума истегне галина.
Нема каде да седла ђогина,
Већ се тури голу у рамена,
Па загрли брешу по кајишу,
Те потрча низ гору зелену.
Брже дође до Кладуше равне.
Од Кладуше затворена врата,
Пред вратима господа сватови.
Ал' се Борић на то расрдио,
Па до врата догони галина,
Па у врата ударио батом.
Није ништа штете учинио,
Већ на троје раздвојио врата,
И сам себи пута учинио,
Самом себи и своме ђогину,
У Кладушу угони ђогина.
Кад је доша' пред бијелу кулу,
И ту му је Бог и срећа дала,
Од подрума отворена врата.
У подруму угони галина:
У подруму оскаче галина.
Без тестјера у дворе ушета,
Ту находи Мују и Алију.
Што год зборе, о јаду говоре:
Како хоће свате изопити,
Како ће им главу откинути.
Кад видјели Борић капетана,
Помакне се један до другога

И све гледа један на другога,
Кад ће лећет до тавана глава.
Ал’ не гледа Борић капетане,
Он не гледа на свијетлу софу,
Ни Турцима да откине главу,
Већ он иде у собе дјевојке,
Пак дјевојци до постеље дође.
Нађе Хајку на меку душеку.
Красна ли је, л’јепа Хајка:
Танка стаса, висока узраста,
Коса јој је кита ибришима,
Очи су јој два камена драга,
Обрвице, с мора пијавице,
Два образа, два ђула румена,
Сред образа румена ружица,
Уста су јој кутија шећера,
Зуби су јој два низа бисера,
Кад говори, канда голуб гуче,
Кад се смије, канда бисер сије,
Кад погледи, кано соко сиви,
Кад се шеће, као пауница;
Премеће се с десне на лијеву,
Ал’ јој рече Борић капетане:
„Што је теби, Хајкуно дјевојко?
Или си се, млада, покајала,
Гдје ти идеш у равне Котаре,
За мог сина Борић Маријана?“
А Хајкуна њему проговара:
„О, мој бабо, Борић капетане,
О, мој бабо, не гријеши душе!
Ја се н’јесам млада покајала,
Гдје ја идем у равна Котара
За твог сина, Борић Маријана,
Нег’ мој бабо, у з’о час му било,
Са Алијом, братом рођенијем,
Мијешао вино и ракију;
Јесу вино од девет година,

А ракију двадес'т и четири.
Они ће ти свате изопити,
Русу ће им главу откинути,
Нег' сам чула, па ми кажу људи,
Да ти имаш бијесна галина.
С твојим сином мијењај галина,
Ти узимљи његова ђогина,
А дај њему твојега галина;
Па ти реци Мују и Алији:
Да не данас с њима пити вино,
Да си силне довео сватове,
Нема ко ће сејип дати кавги;
Да изведу цуру на кочију,
Да с' довео тридес'т дјевојака,
Све сестара, котарских срдара,
Што ће чуват' цуру у сватима,
Да се не би бунили сватови.
Кад изведеш цуру на кочију,
Слушај мене, Борић капетане,
Слушај мене и владај се мудро;
Добро свјетуј Маријана сина,
Маријана, мојег вјереника:
Да не гледа погубити Турке,
Јербо може изгубити главу,
Па ја могу остати биједнa
Без мојега Борићева сина;
Него реци Маријану твоме:
Нека гледа кочију од злата,
У кочији лијепу дјевојку,
Да догони коња до кочије,
Сама ћу му скочит' на ђогина.
Нека бјежи са мном у Котаре."
Кад то чуо Борић капетане,
Љуби Хајку у чело бијело
И овако, младој, говорио:
„Не бој ми се, лијепа Хајкуно!
Све ћу радит', како ти је драго;

Бит ћеш сретна уз мојега сина.“
Па он иде Мујн и Алији,
Па говори Муји и Алији:
„Пријатељи, Мујо и Алија!
Не ћу данас с вама пити вина,
Ја сам силне довео сватове,
Нема ко ће сејип дати кавги.
Млади, плахи, пуно поносити,
Опит ће се и заметнут' кавгу,
Па ће когод изгубити главу.
Ја довео тридес'т дјевојака,
Све сестара Котарских срдара.
Довео сам три красне дјевојке:
Ја довео Косу Цмијанића
И довео Луцу Мандушића,
Довео сам Мару Мркоњића
И довео драгу шћери моју,
Што ће чуват' цуру у сватима.
Него браћо, Мујо и Алија,
Изведите цуру на кочију,
Да будемо главни пријатељи,
Да пијемо, да се веселимо
И да нашу дјецу оженимо,
Те да њихов пород угледамо.“
То су Турци Бога и молили,
Па је бабо шћери наресио,
Те изводе цуру на кочију.
А да видиш Борић Маријана,
Гдје са бабом мијења ђогина,
Борић сину тако говорио:
„Маријане, све моје уздање,
Ево теби мојега галина.
Немој гледат' ти погубит' Турке,
Јербо можеш изгубити главу,
Па ће цура остати биједна
Без својега Борићева сина;
Слушај, сине, шта ћу теби рећи:

Немој гледат' ти погубит' Турке,
Него гледај кочију од злата.
У кочији лијепу дјевојку,
До кочије догони галина.
Сама ће ти скочит' на ђогина,
Бјежи шњоме на равна Котара."
Кад то чуо Борић Маријане,
Од радости на земљу скочио.
Љуби баба у бијелу руку,
И у руку и у браду жуту,
Обећаје, да ће учинити,
Како му је бабо наредио.
То је бабу јако мило било,
Брже с сином мијења ђогина.
Кад ето ти кочије од злата,
У кочији лијепа дјевојка;
Ал' је прате од Кладуше Турци,
Сва су кола опколили редом:
За кочијом до седам Турака,
А за њима још троје кочије,
Покривене црвеном кадифом,
На кочијам' четири јабуке,
Све од чиста саливена злата.
А да видиш гојена Алије,
До јунака Цмијанић срдара,
До срдара догони ђогина,
Подиже му мараму са лишца,
Па му баца руке у њедарца,
Да му види у њедрима дојке,
Јесу ли му дојке од дјевојке,
Или су му дојке од јабуке.
А говори срдар Цмијанића,
Он говори гојеном Алији:
„Враг те носи, проклети Турчине!
Нисам лишце за тебе гојила,
Нег' за каква складна Каурина."
А говори гојени Алија:

„А не лудуј, Коса Цмијанића,
До сад била сестра Цмијанића,
Од сад бит ћеш моја љуби драга.“
Кад то чуо Цмијанић срдаре,
Од јада се, јунак, насмејао,
Али њему Бог и срећа даде,
Да га младо не опази Туре;
Па се маша испод одијела,
Те повади сабљу од мегдана,
Да Алији осијече главу.
Утече му гојени Алија.
А да видиш Борић Маријана!
До кочије догони галина,
Сама цура скаче на ђогина.
Бјежи шњоме у кршна Котара,
Ал' га љута опазила гуја,
Љута гуја гојени Алија.
Трком трчи, гласовито виче:
„Стан, дочекај, Борић Маријане!
А не бјежи као права курва,
Него чекај да се огледамо,
Да јуначки мејдан подјелимо;
Ако л' мене ту чекати не ћеш,
За тобом ћу коња припустити;
Да си вила, па да имаш крила,
Не би перје месо изнијело,
Не ћеш ни ти на рамену главу.“
У брзу га путу пристигнуо,
Па је својој сели говорио:
„Нагни главу, драга селе моја,
Нагни главу на коју год страну,
Да те пасја не поштрапће крвца.“
Ал је селе брату говорила:
„Бог т' убио, мој рођени брате!
Не могу ти собом ни кренути,
Пукоше ми обје лопатице
Од милости Борић Маријана.

Тврдо ме је момче утврдило;
Нег' пређерај твојега ђогина,
Пред његова бијесна галина,
Па његову осијеци главу.“
Мудар био гојени Алија,
Мудар био, па се је ставио,
Да га сека преварити хоће,
Само, јунак, да изгуби главу,
Пак Алија сели проговара:
„Бог т' убио, драга селе моја!
За што хоћеш, да млађан погинем
Од твојега милог пријатеља?“
Али селе брату говорила:
„Ја бих за те црне очи дала,
А за њега не би ни динара,
Него момку осијеци главу.“
Кад то чуо гојени Алија,
Мудар био, ма се преварио,
Мисли, јадан, да га Хајка љуби,
Као сека брата рођенога,
А не знаде, жалосна му мајка,
Да ће данас погинути лудо;
Па прегони својега ђогина,
А да момку осијече главу.
А да видиш Борић Маријана,
Гдје извади сабљу од мегдана,
Да Турчину осијече главу.
Убјегну му гојени Алија,
Хтједе бјежат' главом без обзира.
А да видиш лијепе дјевојке,
Гдје оскаче бијесна ђогина,
Да галину буде лакше носит
И то самог Борић Маријана,
Да га прије погубити може.
Кад се Борић на осами нађе,
За Алијом у поћеру удри;
У брзу га путу пристигнуо,

Хоће њега да с коња обали:
Не гледа га с' чела ни с' калпака,
Него гледа са свиленог паса,
Да од једног двојицу направи.
Паде Туре стрмоглав' у траву,
Туре паде, а Борић допаде,
Те му пасју осијече главу,
Па је меће коњу у зобницу,
Да је носи оцу за јабуку.
Кад то види лијепа дјевојка,
Трком трчи до Борића свога,
Па узела за дизгин кобилу,
Те овако њојзи проговара:
„Стан', кобило, ја сам те гојила,
Да идемо данас у Котара,
За mојега мила господада,
Господара, Борић Маријана."
Отоле се они подигнули,
Те ми иду у равна Котара.
Кад су дошли у равна Котара,
Ту их мајка дочекала л'јепо,
Љуби младу у чело бијело,
Она стару међу двије дојке;
Маријана у образе љуби,
А Маријан међу двије дојке.
Ту су л'јепо нојцу преноћили,
Љубили се до зорице б'јеле,
Док не доше кићени сватови
И весеље веље учињеше. —
Када Хајка скочи на ђогина
И полети пољем широкијем,
Да побјеже у равна Котара,
Тад се с мјеста заметнула кавга.
Пала тама на поље широко,
Да брат брата познати не може,
А камо ли Турчин Кауђина.
Моли Бога Цмијанић срдаре,

Да му пуне вијор са планине,
Да однесе маглу низ крајине,
Те да види Цмијанић срдаре:
Ко добио, а ко изгубио.
Јес молио, па га умолио:
Пуну вјетар с високе планине
И однесе маглу низ крајине.
А кад види Цмијанић срдаре.
Кад видио, да се гледат може,
Тада стане бројити дружину,
Али нема друга најбољега,
Најбољега, Борић Маријана,
Ни млађане лијепе дјевојке.
Кад то види Цмијанић срдаре,
Стострука га мука ухватила,
Мисли, јадан, да су погинули.
Проли сузе низ бијело лице,
Па говори Борић капетану:
„Побратиме, Борић капетане!
Нема нама најбољега друга,
Најбољега, Борић Маријана,
Ни млађане лијепе дјевојке;
Ја се бојим, да су погинули.“
Кад то зачу Борић капетане,
Грохотом се јесте насмејао,
Па овако старац проговара:
„Та не плачи, Цмијанић срдаре,
И не мисли, Цмијанић срдаре,
Да је мени сине погинуо.
Бит ће веће доша’ у Кстаре
Са млађаном, лијепом дјевојком,
На душеку, гдје јој љуби лишце.“
А кад чује Цмијанић срдаре,
Од радости запјевао бјеше;
Стаде турске преметати главе:
Нема главе гојена Алије;
Па се свому јаду домислио:

Биће пош'о за дјевојком младом,
Па ће красну уграбити Хајку
И погубит' Борић Маријана.
Мисли, мисли Цмијанић срдаре,
Па из чизме потегну канџије,
На којој су дванајст пламеница,
На свакој је куршум од олова,
Сваки тежи по петнаест драма;
Пак уцука под собом ђогина.
Гдје га куца све му кожа пуца,
Испод коже ударила крвца;
Ал' се под њим ђого помамио,
За три копља у висину скаче,
У дуљину двад'сет и четири.
Брже дође у гору зелену,
Гледа срдар и тамо и амо,
Испод траве и у шуми густој,
Испод крша и у пећинама,
Не ће л' гдјегод угледати кога.
Али њему Бог и срећа даде,
Да је наш'о гојена Алију,
Наш'о трупа на сред друма пута,
Но му нема на рамену главе.
Тада натраг поврати ђогина,
Капетану по истини каже,
По истини што је и како је.
У то доба Борић с' сватовима,
Они дођу у кршна Котара.
Воде цуру цркву манастиру,
Па покрсте танану Туркињу.
Лијепо јој име изнијели:
Од Хајкуне китна Анђелија.
Маријана за њу оженише
И велику свадбу учинише. —
То је, побре, некадара било,
Прије било, сад се спомињало,

Као Ђурђев-данак у години,
Јали добар јунак на Крајини!

25.

Ослобођење Петра Мркоњића.

Поцмилио сужањ у тамници,
У тамници Травничког везира;
Сужањ цмили и невоља му је.
Зачула га везирова ћерка,
Те ми иде у одаје к бабу
И овако њему говорила:
„Мио бабо, Травнички везире,
Има пуна три бијела дана,
Откад сужањ у тамници цмили.
И он цмили дневљу без престанка,
Или тавној ноћи бев заспанка,
Не да спават у душеку меку.
Помози му, мој премили бабо!“
Тад је везир шћерцу послушао,
Те он иде на тавничка врата
И он пита сужња тавничара:
„Шта ти цмилиш у тамници ледној,
Која ти је голема невоља?“
А говори Петре Мркоњићу:
„Тамница ми кућа додијала,
Ево дана дванаест година,
Од када сам допануо мука.
А има ли икаква откупа,
Не би ли се, јадан, откупио?“
Говори му Травнички везире:
„Ја сам чуо, Петре Мркоњићу,
Да ти имаш на дворове љубу,
Да је љепша од бијеле виле;
И да имаш дебела ђогина,
Ја каквога у другога нема.

Пиши твојој вјереној љубовци,
Нека дође у замјену за те
И доведе дебела ђогина.
Ја ћу узет твоју вјерну љубу,
Да јој љубим њено б'јело лице
И да јашем дебела ђогина.“
Кад то зачу Петре Мркоњићу,
Хитро ситну књигу накитио,
Накитио, па је оправио
И у њој је љуби поздравио,
Шта говори Травнички везире,
Да за њега не има откупа:
„Него тебе, моја вјерна љубо,
И мојега пустога ђогина.
Но поздрави мила кума мога,
Мила кума, Митровић Стојана:
Да обуче рухо дјевојачко,
Да он иде у Травника града
И да води дебела ђогина,
Он на мјесто тебе, моја љубо,
Не би л' мене јунак избавио
И везиру главу изгубио.“
Кад је љуби књига допанула
И видјела шта јој књига каже,
Од јада је сузе пропадоше,
Па скочила на ноге лагане,
Те заови оде у одаје
И дозива сестру Јелисаву:
„Да чујеш ли, шта ти брате пише:
Да другога не има откупа,
Него мене и ђога својега.
Него пођи низ Нова Пазара
До дућана бербера Јована,
Нека дође на моје дворове,
Нек' донесе алат од бријања.“
Брзо сека снаху послушала:
Она иде низ Нова Пазара

До дућана бербера Јована,
И овако њему говорила:
„Моја те је снаха поздравила,
Да ти идеш на бијелу кулу,
И да носиш алат од бријања.“
Хитро скочи бербере Јоване
И он иде уз Нове Пазаре.
А до куле Петра Мркоњића.
Ту Петрову находио љубу.
Она му је књигу додавала.
Књигу учи бербере Јоване,
Књигу учи, грозне сузе рони:
„Ао, мени, драги побратиме!
А гдје си ми млађан запануо,
Ками ће те љуба откупити.“
Тада рече Петрова љубовца:
„О, чу ли ме, бербере Јоване!
Подбривај ми косу на турице,
К'о што носе цареве делије.“
Кад то зачу бербере Јоване,
Подбрија јој косе па турице,
К'о што носе цареве делије;
Како њојзи, тако и заови.
Па су мушко рухо дохватиле,
Те облаче јуначко од'јело,
Како оно цареве делије.
Док се оне наредише дивно,
Дотле слуга коње поизвео.
Наредише два коња ђогина.
Па да ти је погледати љубу,
Кад Петрова посједе ђогина,
Јелисавка дебела дорина,
Не би рек'о, да су женске главе,
Него да су цареве делије.
Гоне коње низ Нова Пазара.
Ал' говоре по новом Пазару:
Окле јесу цареве делије,

Те туд' јашу два коња једнака?
Делије су коње прогонили,
Здраво дошле пољу Травничкоме.
Но не гоне два коња једнака,
Не гоне их као што се гоне,
Него као цареве делије
А гледа их Травнички везире,
Па дозива своје вјерне слуге:
„Изидите пољу Травничкому,
Сусретните цареве делије,
Питајте их од којег су места,
Што су своје коње уморили;
Или их је царе отправио,
А на моје пребијеле дворе."
Хитро су га слуге послушале,
Те пођоше пољем Травничкијем,
Сусретоше до двије делије,
Па под њима коње ухватише,
Те питају до двије делије:
„Окле јесте од мјеста којег сте?
Куд сте ваше коње уморили?"
Проговара Мркоњића љуба:
„Ми ти јесмо од Стамбола града,
Од онога цара честитога.
Ми смо дошли у Травника града,
Овамо нас, царе, отправио,
Да нам дате сужње тамничаре,
Да водимо на Стамбола града,
Јер хоћемо свију објесити."
Када су их разумјеле слуге,
Оне иду к Травничком везиру.
У то доба дођоше делије,
И везиру турски селам вичу.
Везир им је селам прихватио
И пред њима на ноге скочио,
Те им одмах мјеста направио.
Ал' делије сјеђет не хоћаху,

Нег везиру ’вако говораху:
„Дајдер нама трид’сет тамничара,
Још пред њима Петра Мркоњића,
Што је царског погубио сина;
Јер их хоће царе објесити
И у свом се јаду насладити.“
Кад то зачу Травнички везиру,
Он дозива тамничке кључаре:
„Изведите трид’сет тамничара.“
Па потајно њима говорио:
„Оставите Петра Мирконића.“
Тамничари њега послушаше,
Изведоше тридес’т тамничара,
Оставише Петра Мркоњића.
Ал’ погледа Мркоњића љуба.
Кад јој нема Петра господара,
Па се врну на бијелу кулу,
Те везира за грло дохвати.
Одиста га посјећи хоћаше,
Те му, млада, хитро говорила:
„Дај, везире, Петра Мркоњића,
Ил’ ћу твоју изгубити главу.“
Препаде се Травнички везиру,
Па дозива тамничке кључаре:
„Изведите Петра Мркоњића.“
Кључари га брзо послушаше,
Изведоше Петра Мркоњића,
Дадоше га међу сужњевима.
Сад да ти је виђјети делије!
Поћераше тридесет сужњева
И пред њима Петра Мркоњића,
Па их бију бичем плетенијем.
Сваког друга по једном бијаху,
По два пута Петра Мркоњића,
Да се не би везир досјетио,
Докле здраво поље пролазише,
Гдје су оне раскрснице честе:

Неке иду ка Стамболу граду,
Неке воде кули Мркоњића.
Тада рече Петрова љубовца:
„Чујте мене, трид'сет тамничара!
Ви хајдете куд је коме драго,
Ја ћу водит' Петра Мркоњића,
Ја ћу водит' на Стамбола града,
Нек га вјеша царе на Стамболу."
Кад то зачу трид'сет тамничара,
А они се с Петром изљубише,
Као братац с братом рођенијем.
Сваки пође своме завичају,
Само оста Петре Мркоњићу.
Рони сузе низ бијело лице.
А говори његова љубовца:
„Не бој ми се, Петре Мроконићу!
Како мене не познајеш љубу,
Гдје не позна твојега ђогина,
Или твоју сестру Јелисавку?!"
Али Петре не вјерује љуби,
Већ је она прси распучила,
Бијеле му дојке указала.
Кад то виде Петре Мркоњићу,
Тад овако, Петре, говорио:
„Благо мени данас, па до вјека,
Кад је мене љуби избавила
Из тамнице Травничког везира!"
Отле добре коње посједоше:
Потар с љубом на дебела ђога,
Јелисавка на свога дорина.
Здраво двору млади дојездише
И весеље велико чинише.

26.

Женидба Ивана, сењског капетана.

Књигу пише Златија дјевојка,
Мила сестра Бојичића Муја,
Књигу пише, шњом се разговара:
„О, Иване, сењски капетане!
Кад забраниш зелену ливаду:
Ил' је коси, или је не брани.
Кад запросиш лијепу дјевојку:
Ил' је води, или је не проси.
Ево дана девет годиница,
Од како си, Иво, долазио,
Долазио у Турску Удбину
И злаћен ми прстен поклонио,
А више се н'јеси повратио,
Нити мени књиге отписао.
Ја те чеках девет годиница,
Просаше ме три млада везира
У мог брата Бојичића Муја;
Ја, Иване, не ћу ни једнога,
Но од тебе чекам одговора.
Хоћу тебе, или земљу црну.“
Књигу шаље у ломне Котаре.
Књига лети брдом и долином,
Куд год лети, на Котаре слети.
Кад Ивану књига долазила,
И видио, шта му књига пише,
Од милости три је пута љуби,
Па он књигу ставља у њедарца,
Те дозива сестру Анђелију:
„Анђелијо, мила сестро моја!
Хајде, пођи у коњске подруме
И оседлај мојега дорина,
Изведи га мени у авлију,
Јер ја хоћу у Удбину равну.“
Брзо сестра брата послушала,

Те ми пође у подруме коњске,
Па оседла Ивова дорина.
Докле, млада, коња оседлала,
Обуче се капетане Иво,
Па излази под бијелу кулу.
У то сестра изводи ђогина,
Приведе га бињишу камену,
А с камена ђогу на рамена,
Те га гони пољем Котарскијем.
Дневљу пође пољем Котарскијем,
Ноћу иде уз Кунар планину,
Докле сиђе пољу Удбињскоме;
И Удбињско поље прелазио
До дворова Бојичића Мујa.
У најљепше доба долазио:
Кад је ноћи около по ноћи.
Шта је боље да је долазио,
Од куле су затворена врата.
Обазре се тамо и овамо,
Не би л' гдјегод штогод угледао,
Ал' је њему Бог и срећа дала
Е је скоро прекривана кула;
Уз кулу је прислоњена јела,
Под прозор је врхом домашила.
Уз њу иде капетан Иване,
Док се припне на прозор дјевојци,
Па Златију гледа у одају,
Како, млада, на душеку спава,
По душеку ноге растурила,
Као патка по води студеној.
А да видиш Иван-капетана,
Како му се срце разиграло,
Те се самац собом разговара:
„О, ђаволе, срце у јунаку!
За што тако јеси узиграло?“
Па се маша злаћана прстена,
Те га баца Златији на дојке.

У то скочи Златија дјевојка,
Млада сједе на душека мека.
Сама собом, млада, говораше:
„Хвала Богу, хвала великоме!
Шта сам ноћас Богу згријешила,
Те ме бију из облака муње?“
А говори с прозора Иване:
„О, Златијо, и грло и душо!
Не бију те од облака муње,
Но прстење Иван-капетана.
Ако ли ми не вјерујеш, Злате,
Ти погледај по бијелу скуту,
Па ћеш видјет’ злаћена прстена.“
Кад Златија разумје Ивана,
Тад је у скут очи окренула,
Па угледа злаћена прстена,
Те скочила на ноге лагане.
Иде, млада, низ бијелу кулу,
А колико иде полагано
Сва се кула из темеља тресе.
Прије Злата под кулу слазаше,
Него Иван низ зелену јелу.
С Иваном се срете на вратима.
Хватају се за бијеле руке.
Ћаху одит на бијелу кулу,
Но Златији Иван говораше:
„О, Златијо, срце из њедара!
Куд ће мени под кулом дорине?“
Кад Златија разумјела Ива,
Тад ухвати дебела дорина,
Па га води у подруме коњске.
Натаче му свилену зобницу
И у њојзи јечам и пшеницу,
Па се враћа под бијелу кулу.
С Иваном се ухвати за руке,
Те одоше на бијелу кулу,
И заспаше у душеку меку.

Док у јутро јутро освануло
Приспа Иван на руци дјевојци;
Ал Удбину огријало сунце,
До бијела Бојичића двора.
Пробуди се капетан Иване,
Па Златију шаком ударио:
„Невјернице, Туркиња дјевојко!
Зар ти мени о невјери радиш?“
А говори туркиња дјевојка:
„А не бој се, драги господаре!
Крила бих те и годину дана,
А камо ли докле нојца дође.“
Па јој враже мироват не даде,
Но дохвати златне штипавице
И почупа Иву науснице,
Те доноси рухо дјевојачко,
Обукује Иван-капетана,
Докле га је наредила дивно;
Не би рек’о да је мушка глава,
Него да је лијепа дјевојка.
Па дохвати златну плетивачу
И у њојзи и свило и злато,
Још дохвати злаћена ђерђева,
Стаде млада по ђерђеву вести;
Задијева Златија дјевојка.
Издијева Иван-капетане.
У то дође Бојичићу Мујо,
Мио брате Златије дјевојке,
У Ива се Мујо загледао,
Па сестрици турски говораше,
Он мишљаше, да не зна Иване:
„О, Златијо, драга селе моја!
Окле теби лијепа дјевојка?
За њу дâô би двије очи црне.“
А Златија њему проговара:
„Мили брате, Бојичићу Мујо!
Јес дјевојка из Кладуше мале,

Мила сестра Осман-капетана,
Па је к мени у Удбину дошла,
Да је учим на ђерђеву вести.
Но чули ме, мој рођени брате,
Хајде, пођи низ Удбину Турску,
И покупи тридес'т дјевојака,
Е хоћемо коло заводити,
Пред бијеле и високе куле;
И хоћемо весеље чињети
И за тебе вјерити дјевојку.
Још доведи Диздареву шћерцу."
Тада Мујо сестру послушао
И он иде низ Удбину Турску
И покупи тридес'т дјевојака
А још позва Диздареву шћерцу.
С дјевојкама пред дворове дође,
И изиде Златија дјевојка,
Она води Иван-капетана.
Па под кулу коло заметнуше.
Коло води Диздарева шћерца
И са њоме Иван-капетане,
До Ивана Златија дјевојка,
До Златије тридес'т дјевојака.
Враг нанесе Будалину Тала,
Те се клања колу дјевојака
И угледа Иван-капетана,
Па овако Тале проговара:
„Хвала Богу, хвала милостивном,
Гдје је дош'о Иван-капетане,
Те заводи коло с дјевојкама
И он сестру Бојичића љуби."
Кад то зачу Златија дјевојка,
На четворо коло раскинула.
Рони сузе низ бијело лишце,
Па потрча на бијелу кулу,
Те својега брата дозиваше:
„Чујеш брате, Бојичићу Мујо,

Шта говори Будалина Тале,
Да је оно Иван-капетане
И да љуби моје б'јело лишце,
Мили брате, за живота твога.“
Кад то зачу Бојичића Мујо,
Он ми трчи низ бијелу кулу,
Да ухвати Будалину Тала.
Ал' утече Будалина Тале,
Не мога га Мујо достигнути.
Опет цуре коло заведоше,
Те заводе коло на сусрете.
Сусрете се Иван-капетане,
Са Хајкуном, Диздаревом шћерцом.
Под грло је зубом дохватио,
Прекиде јој три ситна ђердана.
Хајкуна га шаком ударила:
„Копиланко, Туркиња дјевојко,
Шта прекиде три ђердана златна?
Да си главом Иван-капетане,
Па ми не би тако прекинуо,
А камо ли Туркиња дјевојка,
Јер ја јесам рода госпоцкога.“
Препаде се Иван-капетане,
Па јој веже струке на ђердане,
Лијевом је ногом очепкује
И десницом руком уштипкује.
Разметну се коло дјевојака.
Свака оде својој б'јелој кули,
А Златија с Ивом на дворове.
У то дође Бојичићу Мујо
И Златији сестри говораше:
„О, Златијо, драга сестро моја!
Справи мени госпоцку вечеру,
Е ћу довест' тридесет Турака,
Да ми виде лијепу дјевојку,
Хоћу ли се оженити ш њоме.“
И Златија брата послушала,

Па му справи госпоцку вечеру.
У то дође тридесет Турака,
За готову софру посједаше.
Вино служи Златија дјевојка,
А двори их Иван-капетане,
У руке му фењер и свијећа.
Не гледају тридесет Турака,
Не гледају Турци на трпезу,
Већ гледају лијепу дјевојку.
У то дође Будалина Тале,
И овако Тале проговара:
„А видите Иван-капетана,
Гдје он двори тридесет Турака
И свијетли за вечером њима,
И он сестру Бојичића љуби.“
Препаде се Иван-капетане
И упушти из руке свијећу.
Утули се фењер и свијећа.
Ал’ да ти је видјети Златију,
Гдје дохвати два клупка канаве,
Ивану их у њедарца баца,
Па Ивана лако ударила:
„О, несрећо, Туркиња дјевојко!
Ил’ су ти се уморила руке,
Те упушти фењер и свијећу.“
Те запали фењер и свијећу,
Па Турцима овако бесједи:
„О, ви, Турци, браћо моја драга!
Чујете ли Будалину Тала?
Дохватите лијепу дјевојку,
Је су л’ ово дојке у дјевојке?
Да је мушко, он дојака нема.“
Послушали Златију јунаци,
Дохвитише лијепу дјевојку,
И нађоше дојке у дјевојке.
Тад скочио Бојичићу Мујо
И дохвати Будалину Тала,

Па га баци низа стубе кули.
Низ тридесет слетио скалина,
И још хтјаше прогањати Тала,
Ал' утече Будалина Тале.
Испод куле Тале говораше:
„Љуби, Иво, а куни се криво,
Помаже ти лажа код Турака.
Ако теби до невоље дође,
Тале ће ти на помоћи бити.“
Сад се Турци вина прихватише,
Сташе стрмо без узглавја спават'.
А да ти је видјети Ивана!
Он Златијом у одаје пође,
Па свукује рухо дјевојачко,
Обукује рухо од јунака,
Па припаса свијетло оружје,
И оштрицу сабљу дохватио,
Те улази Иван међу Турке
И посјеће тридесет Турака;
Ал' остави Бојичића Муја,
Бијеле му савезао руке,
Па дозива Златију дјевојку:
„Хоћу л' посјећ' Бојичића Муја,
Или ћу ти брата оставити?
Е ти немаш до њега једнога.“
Тад Златија Иву проговара:
„Не, Иване, Сењски капетане,
Немој мени брата изгубити,
Но остави брата јединога,
Нека свезан на дворове спава,
Ми хајдемо кулу похарати,
И велико благо покупити,
Да бјежимо у Сењске Котаре.“
Тад је Иван Злату послушао,
И бијелу кулу похараше,
И велико благо покупише,
И три коња шњим натоварише,

И изводи Златија дјевојка,
Извела је Мујова ђогина,
А за Ива Ивова дорина.
Два јунака коње посједоше,
Побјегоше пољем Удбинскијем
И велико благо понесоше.
И поље су здраво пролазили,
А ето их Кунару планини.
И Кунар су здраво прелазили,
Хватише се поља Котарскога.
Угледа их сека Анђелија,
На близу је брата сусретала
И овако њему говорила:
„Благо мени данас и до в'јека,
Ево мени моје миле снахе,
Од онога рода госпоцкога,
И њоме се могу подичити.
И одоше на бијелу кулу.
Ту велику свадбу учинише,
Па добави и попа и кума,
Те покрсти Златију дјевојку,
Покрсти је и привјенча за се
И дивно јој име издјенуо:
Дилбер-Мара Иван-капетана. —
Ето пјесма, више вам је нема,
Прије било, сад се спомињало!

Двије ријечи.

Гусле моје, овамо те мало,
Амо и ти, танано гудало,
Да превучем, да мало загудим,
Да ми срцу одлане у грудим,

Овако ће сваки честити син мајке земље Српске заједно с Бранком кликнути, кад му душу обузме туга и невоља, кад се сјети некадашње своје славе и опомене садашње своје невоље и понижења. — Година 1389. била је кобна за цијело Српство. Те године на Косову паде Милош, паде Лазар, а што је још грозније, пропаде српско господство и српска држава. Не би Србин ни жалио, да је мегдан јуначки изгубио и потпао под туђи јарам ради своје млитавости, него га је, напротив, гадна и опака издаја проклетога Вука Бранковића бацила у јаз несреће и вјековите туге и жалости. Србин се је непрестано борио против свом несретном удесу и премда му је све било противно и непријатељско, ипак је срчано и јуначки обарао невољу за невољом, недрхћућом руком савлађивао бијесна непријатеља, који га је, као гладна звијер, настојао прогутати и уништити. Србин је неустрашивим јунаштвом ишао „у бој за народ свој, да црној ноћи сване, да јарко сунце гране.“ Железном десницом и јуначким срцем бранио је „кућу своју, слободицу своју.“ Спомињући Христа и лијепу вјеру

православну, умирао је на колац „за крст часни и слободу златну.“

Борио се, хрвао се и више пута опет падао пред непријатељем пуно претежнијим од себе и тек послије скоро петстољетна робовања угледа звијезду слободе, угледа младо сунце, које му се смјешећи с истока показивало.

Србин је ипак знао у својој невољи наћи утјешитеља, наћи учитеља, који би га поучавао и на добар пут наваћао. Тај утјешитељ, тај учитељ није био нико други, него вила, посестрима Србина, те га је она падахњивала пјесничким духом и учила, како да своје невоље претапа у божанствене стихове уз вјешто гудање јаворових гусала.

Гусле, то чудотворно оруђе, какве чудотворне силе у себи имају! Хоћеш ли да чујеш бој Краљевића Марка, оне ти звуком озбиљног јунаштва срце напуњају. Хоћеш ли да чујеш жалост за прошлом славом, оплакаће ти је гусле дубоким, тужним гласом. Хоћеш ли светиње и побожности, чућеш је у меланхоличном и величанственом звуку гусала. Хоћеш ли јадиковања, које ти срце пара, слушај слијепца, кад уз гусле милостињу заслужује.[1]) И све то на једној жици!

---

[1]) Ево ти примјера једне такове пјесме, коју си можда већ и чуо:

Мили Боже, на свему ти хвала!
Мили Боже и нећељо млада!
Мили боже, помови свакоме,
Свакомe брату и добру јунаку,
Који оре, па сироте храни,
И сироте, и црва и мрава,
Дарујте ме, хранитељи!
Хранитељи, родитељи!
Дарујте ме, браћо моја
Племенита и честита!
Браћо моја, милостивна!
Немојте ме пролазити,
Мога дара проносити,
Мога дара убогога,
Убогога, маленога:
Крајцара је мален дарак,
Ал' голема задужбина;
Већ подјели и намјени,
Своје мртве све спомени;
Молићу вам молитвицу:
За све куће добре среће,
За тежака и волака,
За путника и војника,
За пастира, гранатира,
Зарад ђака ученика,

Та жица је права вилинска коса, орошена крвљу и сузом Србиновом.[1])

Кад Србин види гусле, покрај њега пролазе у мислима многа стољећа славе и туге. Оне су и дан данас значај душевне огромности Српства. У оним предјелима, гдје Србин није окужен слабијом страном европске цивилизације, видјећеш, да људи имају чисте човјечне и огромне мисли, као год што им је чист ваздух и огромна гора, у којој живе.[2])

Гусле су Србина потсјећале и потсјећају на она давна времена, кад је био жив и

Радосна му мајка била! —
Дарујте ме, мила браћо!
Так' овако не гледали!
Сљепа чеда не имали,
Ни у дому, ни у роду,
И у св'јет га не спремили,
Кано мене моја мајка
Што је у св'јет оправила,
(У незнану, туђу земљу,
А за туђим очицама),
Да се бијем и пребијам
Од немила до недрага,
Као вода о брјегове. —
Видиш, брате милостиви,
Мене воде туђе очи,
Мене хране ваше руке,
Ваше руке, тешке муке;
Ја сам жељан б'јела св'јета,
Б'јела данка, жарка сунца,
Жарка сунца и мјесеца,
И по св'јету погледати,
И све браће око себе,
Црне земље испред себе,
Ведра неба изнад себе. —
Мене воде туђе очи,
Ја с' не могу сам помоћи
А без ваше десне руке:
Нити могу узорати,
Нити могу ускопати.
Што су вама б'јели дани,
То су мени тавне ноћи,
Тавне ноћи без мјесеца. —
Видиш, брате, сужњичара,
Сужњичара, тавничара,
Кој' не види жарка сунца.
Видиш, брате, сужњичара,
Сужњичара, тавничара,
Јер не видим б'јела данка.
Тешке путе да путујем,
Тешке броде да бродијем,
Нит' ког знадем, не познајем,
Већ се бијем и пребијам
Од дрвета до дрвета,
Од камена до камена,
Од немила до недрага,
Као вода о бр'јегове.
Сужањ ће се опростити,
Из тавнице исходити;
Ја сљепоће ни дов'јека,
Ни до часа умрлога,
Ни до конца самртнога.
Сљепоћа је тешка мука,
Тешка мука, тешка патња.
Видите ме очицама,
А чујете ушицама,
Дарујте ме ручицама
Зарад данка данашњега,
Зарад ваше добре среће.
Срећице се наносили!
Љепа житка наживили!
Добре среће находили,
Добре среће, љепог здравља!

Ова ти је пјесма, у којој се описује баш красно невоља слијепчева, штампана у „Народне пјесме" у Задру 1865., стр. 7.

[1]) Србин и његова поезија. Игњатовић, стр. 24.

[2]) Игњатовић. Србин и његова поезија. Стр. 25.

у најбољој снази Милош и Марко, кад је Страхињић зубима клао Влах-Алију и кад је Старина Новак желио да види Шарца и оружје Марково, а послије се ш њиме подбратимио.

На таква, на таква блажена и по Србе незаборавна времена, сјећала је и сјећа вила свог побратима и у дивној пјесми знала га је храбрити и успаљивати осветом.

На тај су начин постали хајдуци, али то нијесу они крадљивци и разбојници, који нападају мирне и невине људе, већ су то момци, који су побјегли у горицу зелену, да се освете клетом душману рода свога. Хајдук не ће навалити и похарати мирног трговца, него благом оптерећена харачлију, који му је браћу клао, само да новаца добије, те се на њега спусти као гладни гавран на стару лешину, те му на мјесто кости остави. Хајдук увијек носи главу у торби, те је изложен свакој погибељи, али знаде и да подноси најужасније муке. Зна добро, ако погине, да ће га осветити или син или унук. Кад би Турци хајдука ухватили, уморили би га највећим мукама; а крв је његова вапила освету, коју би браћа му извршила. Хајдуку је најдраже, по што се душману освети, узети гусле, загудити два три пута, „да му срцу одлане у грудим.“

Дан данас, на жалост, опажамо, да гусала све већма нестаје, а на мјесто њих наступају „виолине“ или „гласовири“, тако звани „цивилизовани.“ Право би било, да и данас слијепи гуслар сакупи око себе српску младеж, да им запјева штогод тако дивно, да их гане, да их развесели и да их надахне

духом освете и мржње према својим непријатељима и угњетачима

Код правог Србина не би требало да буде ни једне гозбе, ни једне свечаности, а да не загуди ко год уз јаворове гусле. Крсно име, свадба, Божић, Ускрс, све би то морало бити испреплетено гудањем гусала.

Док буде вијека, док устраје сунца и мјесеца, Србин ће се спомињати и у пјесми и у причи, те ће тако живити у дугој успомени код свих изображених народа, који су се већ одавна увјерили о његовом јунаштву и срчаности, све

Док се поје, док се винце пије,
Док се коло око свирца вије,
Докле срце за срцем уздише,
Е, па дотле, а куда ћеш више!

. Пази на кратице.

В. Н. П.: Вукове нар. пјесме; Н. П. Б.: Нар. пј. Богишића; См. М.: Смаилагић Мехо; Н. П.: Нар. пјесма.; Тал.: Талијански, Ст.: Стих; См. С. А.: Смрт Смаил Аге.

Објашњења.

I.[1]) 1. „Вино пило." Србин каже: „Ко вина не пије, оно јунак није"; к тому пјева:

Ко не пије вина,
Не зна за весеље,
Он живи ко свиња,
За њега је зеље.

Прави Турчин не пије вина, јер му Коран забрањује. Србин, на против, у друштву не може ти, ако нема пред собом чашу вина.

2. „У влашкоме граду." Турчину је сваки влах, који не вјерује у коран и Мухамеда, исто као некад што су Грцима сви странци били барбари. Срби зову Румуне власима. Ријеч влах мисли се, да је келтичког порјекла, па да је кроз Нијемце допрло до Словена, а да је значила: пастир, чобанин.

5. „У вину се они захвалише" = почеше се хвалити.

16. „Двору бијеломе." Особита фигура, која се налази барем по један пут у свакој народној пјесми. То су тако звани епитети „ornantia" или „per-

---

[1]) Римски број назначиваће пјесму, а арапски стих.

petua". Најобичнији епитети, што се у нашим пјесмама находе, били би: ведро небо, жарко сунце, јасан мјесец, мркла нојца, хладно вино, студен камен, свијетла сабља, дробна звијезда, главити град, грдна рана, тврди бедем, висока кула, поносито село, тврда вјера, силна војска, голема неправда, танка цура, валовита ријека, мучна ријеч, гола сиротиња, равно поље, сиње море, сухо злато, тиха роса, бистра вода, тврди град, брзи коњ, љута змија, танко рухо, јуначка сабља, пусто благо, гиздава дјевојка, стара мајка, вјеран слуга, вјерна љуба, честита господа, силан цар, охол цар, драга сестра, мила сеја, жута коса, румено лице, грозна суза, свилен калпак, оштра ћорда, бритка сабља, вито копље, танковрха јела, бојно копље, перна стријела, сиви соко, клета завист, тешка радост, и тако би се напријед могло ићи све до судњега дана.

31. „Бабо", или бабајко, турски баба = отац.

„Од како ме бабо одгојио,
Па ми не да у четицу бабо." (См. М.)

32. „Бешика" или колијевка све је једно.

59. „Хоћу поћи, ако не ћу доћи." Србин ће драговољније погинути, него ссрамоћен остати.

68. „Буздована", а има гдје год и буздохана,

„Наљути се Вилип Маџарине,
Па подиже перна буздохана." (В. Н. П.)

67. „Ћорду." Ћорда долази од персијског карид, а значи мач, или сабља:

„Па с око њег' омотала ћорда,
Баш кô љута гуја око трна." (См. М.)

Чорда пак је, што и талијанскй „greggia", али презирно. Тако се у једној пјесми каже:

„Челик-срце, бритка ћорда,
Па шта ће та турска чорда." (Н. П.)

73. „Приведе га биљегу камену." Каже се биљишу камену. Биљег, биљек или биљеш је биљег

или мјесто, с којег се коњаник коњу на рамена баци. Бињеџија значи коњаник; арапски биња јест зид.

86. „Бјеларице“, које бијеле платно

94. „Свака гледа у водицу хладну.“ Гледа од стида, јер би дјевојка била срамотна, кад би мушкоме, а особито младићу, погледала у очи.

Лијеп примјер дјевојачког стида имамо у „Женидби Милић-Барјактара.“ — Кад су свати већ кренули из дјевојчине куће и упутили се Милићевој, на по пута дјевојка

. . . бесједи до себе дјеверу:
„Завор ме је у те погледати,
А камо ли с тобом говорити;
Ал' нагони мука и невоља.“

Да је није дакле нагнала мука, јер ју је глава бољела, не би ш њим ни проговорила.

104. „С поред нам'а“ = заједно с нама.

107. Шњоме има двоје дјеце младо,
Двоје дјеце, два малена сина.

Ова се врста понављања зове палилогија, т. ј. понављање једнога дијела сиха у стиху, који слиједи. Имаде много такових примјера.

— „Вино пије, Краљевићу Марко
Вино пије, па бесједи јунак.“ (Н. П.)
— „Суве рони протоп Недељко,
Суве рони, па њима говори:
Одбите се силни од силнијех итд. (В. Н. П.)
— „Отидоше четири чауша,
Отидоше ка Прилипу граду“. (В. Н. П.)
— „Подиже се патријару Саво,
Подиже се хитар лов ловити,
Лов ловити љетњи дан до подне.“ (В. Н. П.)

И у бугарштицама се налази често понављање. Ево ти неколико примјера:

— Свилен шатор распео млади Марко Краљевићу,
Он је шатор распео на ливади од Будима.
— Секула сам вјерио на Косову равну пољу,
На Косову равну пољу, косовском младом дјевојком.
— Хоћу ти се заклињати на јавору суху дрву,
На јавору суху дрву, на мрамору студеноме.

— Сам донесе напокоње рогатије[1]) дјевојчине,
Сам донесе напокоње рогатије и поздраве. (Н. П. Б.)

Али не само да се опетују исте ријечи у два стиха, него имаде примјера, гдје се и по три пута налази, н. пр.:

— „Погледује српски цар Стјепане,
Погледује сву редом господу,
Погледује, паке проговара —“

У бугарштицама имаде, гдје се исте ријечи по шест пута опетују, н. пр.:

— Што ми стојиш зловољно, мој Милошу у тамници?
Али стојиш зловољно, ер си жедан хладна вина?
Али стојиш зловољно, ер си лачан бијела хљева?
Али стојиш зловољно, ер не видиш бијела данка?
Али стојиш худе воље, ер не јездиш добра коња?
Али стојиш худе воље, ер не видиш жарка сунца?

Мисли се, да палилогија долази у епској пјесми, да поколеба донекле ону мирноћу, којом тече епско приповједање. Миклошић каже, да то бива и за то, да би задржало слушаоца оним лијепим описивањем с љупким миром још који час код предмета.

122. „Делијо“ = момак, јунак; перзијски дили = срчан, одважан.

— „Док из таме дундар[2]) ударио,
Тежак дундар стотину делија,
Све делије паше будимскога.“ (См. М.)
— „Хотијаху свати путовати,
Док ево ти пашине делије.“ (См. М.)

141. „За Крајину и тамо и амо“, исто као да је рекао: пита га о свему, што се на Крајини могло догодити.

151. „Од горице лија“ = лукава.

163. „Мекана душека“ = постељу. Душек је јастук, па је овде узет дио, мјеште цјелине (pars pro toto. Sinedoka).

173. „Пива.“ Пиво је у пјесми увијек или вино или ракија.

---

[1]) Дар; особито дарови, кад се испроси дјевојка. Још се и данас од старих Дубровчана у том смислу чује.

[2]) Дундар што и гомила, чета.

179. „Утврдио санка“ = кад је добро заспао.

183. „Лисичине“ = гвожђа, којима се злочинцу руке савежују; тал. = manette.

184. „Букадије“, или букагије, то су као лисичине, али се употребљавају само за ноге.

208. „Љуби.“ Старинска ријеч мјеште љуба. Налази се често код нашег Гундулића. Тако у осмом (VIII.) пјевању каже:

„Први поче, ко н'јекада,
Од херцега од Стјепана
Уграби се љуби млада,
Ка му сину бјеше дана.“

Љуби се не склања, већ у сваком падежу остаје једнако.

234—243. Слично имаде у „Зидању Раванице“, (издање Бр. М. Поповића. Н. Сад, 1885.) од 155—171.

„Кад то зачу славан цар Лазаре,
Он дозива Милош-Обилића:
„О, Милошу, моја вјерна слуго!
Иди, јаши ждрала високога,
Па ти иди цркви Раваници,
Те објеси девет Југовића,
И ухвати стара Југ-Богдана,
И на муке удари га тешке:
Извади му обје очи чарне,
Повади му клијештима зубе,
Извади му језик на вилице,
Расјеци га на четири стране,
Објеси га о четири гране:
Ко је чудан, нек се чуду чуди,
Ко је страшив, да не смије проћи.“

255. „Тихо“ = понизно, јер је хтио Вука преварити.

257. „Опрости ми“ = одријеши ми.

264. „Мудар био, ма се превари о.“ Опажа се противност двају појмова — антитеза.

У пјесми „Краљевић Марко и Муса Кесеџија“, говори овај Марку:

„Ако т' и јест родила краљица
На чардаку на меку душеку,
У чисту те свилу завијала,
Одранила медом и шећером; —
А мене је љута Арнаутка
Код оваца на плочи студеној,
У црну ме струку завијала,
А купином лозом повијала,
Одранила скробом овсенијем."

Лијепа антитеза — супроставност.

267. „Добавио руку," по што су му биле везане, тад их је сматрао као изгубљене.

332. „Одрви је и окамени је", овдје је гуслар скројио глаголе, да му стих бољи буде. Одрви је = бацао је и потезао по дрвима и стаблима; окамени је = усмртио је и растргао по хридинама.

335. „Цвили", . . или цмили употребљава се исто у пјесми, а значи плакати.

II. 8. „Печа" = новац неки.

12. „Мала књига"; у пјесми се чује и: „листак књиге бијеле." Писма своја су писали Срби, пре 300 и више година, у књижице од неколико листића. Тај би се листић смотао и вуненом нити омотао. Око окрајка нити приљепио би се комадић воска, а на воску притиснуо печат. Књигу је књигоноша у њедра стављао, а к томе би му се казало, шта је у књизи, да би знао сам испричати, кад би му случајно књиге нестало, или би је изгубио, или би му је ко украо.

19. „Каурина". Турци нас зову каурима:

— „Што ми закон поднијет не море
А ни наша вјера донијети,
Да Туркиње иђу у кауре." (См. М.)
— „Дај не пушти мене у кауре." (См. М.)
— „Бели не ћеш данас у кауре,
Док се моја не поваља глава,
Испод мога племића дората." (См. М.)

22—33. Имаде овако у „Краљевићу Марку и и Мусу Кесеџији" од 18—23.:

„Одврже се у приморје равно,
Позатвара скеле око мора,

И друмове около приморја,
Куд пролази царевина благо,
На годину по триста товара.“

28. „Заоблица“ је цијело прасе, које се код православних о Божићу цијело на ражњу испече, и зове се божура.

29. „Барно“, то је ријеч талијанска и назначује осредњу посуду за вино.

37. „За пашу би тебе поставио.“

— „Сада смо га пашом начинили,
И егбу[1]) му даала везирску.“ (См. М.)

— „Новијем га пашом начинити,
На њ' обући везирске хаљине.“ (См. М.)

43. „Пратиђија“ или пратилац. Обичај је, да испратиш госта до međе твоје земље. Кад су гости врло одлични, пође сва чељад; ту ће госта дјевојке јабуком са древета даривати и дар од госта примити, а домаћин и најстарији син морају ићи с гостима до међе или до главне цесте, којом кола иду.

49. „Русу главу.“ Рус, од тал. rosso = црвенкаст, морговаст. У пјесеми се скоро увијек вели „руса глава.“ У Срба Мухамедоваца је руса глава, а и дјеца кршћана Србина имају русу главу, и то двадесете године, а кашње помркава.

50. „Бијелом се кулом разговара“: говори бијелој кули, као да је какова особа.

У „Смрт мајке Југовића“ има:

„Узе мајка руку Дамјанову,
Окретала, превртала с њоме,
Пак је руци тијо беседила:
„Моја руко, зелена јабуко,
Где си расла, гдје л' си устргнута!
А расла си на криоцу моме,
Устргнута на Косову равном.“
Надула се мајка Југовића.“ итд. (В. Н. П.)

69. „Бритву од бијура“ = од бривања.

[1]) Егба, арапски акабах = пратњу, што носи пртљаге. Ријеч поријекла грчкога.

113. „Љуби цара у скут и у руку,“ као знак почитања.

Код нас син оца у браду љуби, кад му хоће показати особиту почаст; кад мајку моли, те је заклиње,

„па је љуби у бијеле дојке.“

Старији млађега љуби у чело; странога а старијега, кому хоће омилити, љуби млађи „у скут и у руку.“ Кад се брате или сестриме, љубе се по три пута у образе. Сретну ли се пријатељи послије дугог растанка:

„руке шире у очи се љубе,
у повије[1]) међу очи двије,
гдје но ти се и љубе јунаци.“

Кад се својта на зборовима из далека састане, љуби старија млађу жену у чело по три пута, а млађа старију по три пут у оба рамена, а каткад се догоди да ће ју, као мајку, међу дојке пољубити. Само зету је слободно и прилично пољубити пуницу у руку, ал' иначе жену у руку пољубити грдна је срамота. Србин је већ одавна рекао: „Заклео сам се, да не ћу никад женску ни турску руку љубити.“

Дођеш ли у кућу православног Србина, приступиће ти жене редом руци, најстарија као и најмлађа. Ако им се ускрати, то је за њих велика увриједа. Кад Херцеговац пољуби цуру, чује се и иза куће како љазне. Љубећ момак цуру, туриће јој свој језик у уста, да се језиком о језик такне. То зову „језичати се“, а слађе је и од меда. Дјевојка ће од драгости момку прсте љубити, од малога па све до палца. Са љубави ће момак цури и у лице пљунути и угристи је, па му она опет не замјера.

Ако трудна жена туђе дијете љуби, опет ће отешћати. Трудна жена не смије да пољуби крст, јер ће јој дијете добити падавицу. У Босни кажу: „Не ваља, да се пољубе двоје дјечице млађе од године дана, јер им не би било напретка.“ Опће је вјеро-

[1]) Простор чела поврх носа.

вање, да човјек не смије никако дијете да пољуби, јер би га урекао.

125. „А млађи му кафу донијеше.“ Код Мухамедоваца је обичај, да почасте одличног госта кафом и духаном. Ако има више гостију, тад ће најстарији сјеђети уз домаћина. Је ли пак домаћину драго да тај долази, онда ће му дават најбољи чибук, двориће га првога кафом и опет нудити; је ли му пак противно, он ће му тада дати најгори чибук, задњега ће служити кафом, а по други му пут не ће ни нудити.

148. „Бедевија.“ Кад се цура води, најприје ће упријећи бијеле коње, ако их има. И заручник, кад иде по дјевојку, воли бијела коња. Бедевија није пак тако брза и поносито, као бијели коњ или дорат.

— „Док ево ти babaкли кочија,
А двије ји' возе бедевије.“ (См. М.)

— „Долијећу хати оседлати,
И кобиле бедевије брзе.“ (См. М.)

166. „По свилену пасу“ гледао је да га копљем прободе. — Свилен су пас носили само већи богаташи, као аге и бегови; прости људи носили су и носе пас вунени.

Још прије него ли овдје (у пјесми) гуслар заборавља на Анђу, сестру Филипову, јер је више не зове Анђелија, већ само Филип, осим гдје-гдје, као да се ставља, да оно није Филип, већ сестра му.

213. „Њоме“ = њој.

224. „Спенце“, посрбљена ријеч од тал. трошак „spesa.“

236. „Две“ и на многа друга мјеста мјеште „дв'је.“

262. Толико их је била премеунула, да би је мајка могла укопати заједно с њем, као у ст. 283, 84; 295, 96; 314, 15.

270. „Мећите се каменом с рамена.“ Ова је игра и дан данас обична код Срба. Сакупе се више

млађарије, па се каменом с рамена бацају. Онај, који се најдаље добаци, добије окладу.

303. „Скачите се скока јуначкога.“ И ово је такођер народна игра, те играчи гледају, који ће даље скочити, али самим једним скоком.

370. „Двије кћери и четири сина.“ „Кад се женско роди, кућа се руши“, јер „мушка глава кућни оџак гласи, дјевојачко име оџак угаси.“ За то не би рада сељак, да му жена роди женско чедо, већ мушко, или барем више мушких него ли женских. Домаћину за вољу запјеваће гуслар:

„Двоје мушко, а четири сина —“

или још смјешније:

„Двоје мушко, а четир' дјевојке,
За јунака нек је дјевојака.“

III. 18. „Улентрана“ = нацртана.

23. „Ражалило“, јер нема мушког порода, које ће му име одржати и славити крсно име.

26. „Цуро.“ У Босни и Херцеговини, па и у Боки назваће цуром свако дјевојче; у Славонији цура је служавка, била стара или млада, удата или дјевојка.

27. „Петнаест дана.“ Обични рок сватовима послије заруке

39. „Краљевићу Андрија.“ Брата Маркова Андрију зову такођер краљевић, али не „Краљевић“, јер се Марку оно „Краљевић“ придодаје као да му је крштено име.

94. „Стаде“. Тај аорист, као и шједе, готово су испразни глаголи постали.

„Стаде гледат што му Мађар пише. (См. М.)

103. „Вода радовати.“ „Море те радовало“, кажу, кад желе да се један утопи.

IV. 13. „Тешко запр'јетио“ или строго запр'јетио.

38. „Из потаје клете,“ јер је велика срамота убити јунака из потаје, него на јуначком мегдану.

56. „Злаћена кондира“. Код „Косовке дјевојке“:

„У рукама два кондира златна:
У једноме лађене водице,
У другоме руменога вина.“

83. „Панц’јер“ је гвоздена кошуља.

123. „Наудило није.“ Није га ни убило, ни ранило, јер је на себи имао панцијер.

140. „Шено“, и шемно кажу, за то и имаде у овим пјесмама час шено а час шемно. Шемно, турски шен = весео; шенлук = весеље, н. пр.: „Шенлук чини од Прилипа краљу“; „шенлучити“, бити весео.

V. 5. „На бабицу дали.“ Дали су их другима, да их они одгоје. Дан данас (барем у ове крајеве) зове се „баба“, осим што се то име даје мајци родитеља, она жена, што доји дјецу; или с тога, што им је мајка болесна, или с тога, што је господскога кољена, па јој је тешко држати дијете под сису.

38. „Повиђет“, казати да си самном згријешила.

59. „Злаћену кутију“ мјеште „у злаћену кутију“.

144. „Џепове“, арапски џиб. Наш језик нема праве ријечи за то, јер у широким чакширама, што су од вајкада Срби носили, не бијаше џепова. Још и сада наш простак „у њедра“ спрема и новце и друге ствари, што лако може изгубити.

164—165. Оваковн стихови, што се придодају неким пјесмама на свршетку, зову се „приклапушама“, „наклапушама“ или „допјеснама“. Најобичније су:

— „Негда било, сад се спомињало,
Нама, браћо, дуго здравље било!“
— „Мртв’јем душам било на спасење,
Нама, браћо, здравље и весеље!“
— „Давно било, сад се спомињало!
А да није некад прије било,
Не би ни сад у спомену било!“
— „Ето пјесма, више вам је нема,
Прије било, сад се спомињало!“

VI. 13. „За старић дуката.“ Мјера, којом се жито мјерило.

15. „Мазија“ = јако гвожђе, што се земља копа.

18. „Теби пењем три дуга мегдана“, зовем те на три мегдана.

148. „Лако ударио.“ Иронија. Примјера других имаде:

„Стиже њега Краљевићу Марко,
И њега је сабљом ударио,
Од једнога двојицу огради.“ (В. Н. П.)

Читатељ ће на први поглед опазити, да ова пјесма много сличи „Косовкој дјевојци“ у ономе:

„Красан јунак на овоме св'јету,
Сабља му се по калдрми вуче“, и т. д.

Веома сам се и ја зачудио, како могу у ову пјесму улазити исти стихови као у „Косовкој дјевојци“. Запитах гуслара, зна ли коју пјесму, гдје улазе још ти стихови, али, на жалост, одговори ми, да не зна. Ишао сам по цијелој околини, али ми је све узалуд било, јер ми нико није умио рећи другу коју пјесму у коју ти стихови улазе. Ја сам увијек мислио на „Косовку дјевојку“.

Ово, дакле, опетовање ја цјеним, да се пренијело из речене пјесме, и то како све више продире култура у наш народ, а пјесама све већма нестаје, да се је једна с другом смјешала, па пјевач оставио оно, што му се чинило прикладније, а друго изоставио. Оволико на знање!

VII. 1—4. Овакова се питања и опетовања прем често опажају у нашим народним пјесмама. Тако:

„Или грми, ил' се земља тресе,
Ил' удара море о бријеговје?
Нити грми, нит се земља тресе,
Нит' удара море о бреговје!“ (Н. П.)
— „Има л' што шире од мора?
Има л' што дуже од поља?
Има л' што бржe од коња?
Има л' што слађе од меда?

Има л' што драже од брата?
Шире је небо од мора,
Дуже је море од поља,
Брже су очи од коња,
Слађи је шећер од меда;
Дража је драга од брата.“ (Н. П.)

31. „Јакопчићу бегу“, мјеште „Копчићу“, као на многим другим мјестима ради стиха.

35. „Пријатељство.“ То су родови по женидби. Баш кад смо при томе, да ти напоменем неколико имена својте у опће: „шурс“, браћа жене; „шурњева“, жена брата жене; „свaја“, сестра моје жене; „заова“, сестра мужевљева; „снаха“, жена братовљева; „невјеста“, такођер жена братовљева; „јетрва“, жена мужевљева брата; „дјевер“, брат мужа; „свâк“ или „својак“, муж сестре; „пашанац“ или „пашаног“, муж женине сестре; „стриц“, брат очин; „стрина“, жена стричева; „ујак“, брат мајчин; „ујна“, жена ујакова; „братучеди“, рођаци“, „родице“, пород од браће, сестара, стричева и тетаке; „тетка“ или „тета“, сестра очева или мајчина; „зет“, онај, који узме цуру из куће: тасту, баби и браћи; кућа је зету „тазбина“, „бабалук“; „братићи“ од два брата дјеца међу собом; „сестрићи“, дјеца од двије сестре; „свекрва“, мајка мужа; „свекар“, отац мужа; „пуница“, мајка жене; „таст“, отац жене; „синовац“, „синовична“, дјеца од брата; „сестричић“, „сестрична“, дјеца од сестре; синовја дјеца оцу „унучад“; „праунучад“, дјеца унучади; „дјед“, отац оца; „прадјед“, дјед оца; „дјеверичић“, „дјеверична“, дјеца од дјевера; „заовичић“, „заовична“, пород заовин; „крвна својта“ по оцу. Још би ти које споменуо, али, мислим, да ти се већ и ово додијало.

134. „Допаде“ = дође.

143. „Oћале“, од тал. „ocetiali“.

VIII. 38. „Мајчина ти мљека.“ И данас се

тако заклињу, јер нема човјеку ништа светије од мајчина мљека.

65. „Срце“ = у срце.

99. „Камаре“ од тал. „camera“ = соба.

130. „Виола“, тал. „viola“ = љубица.

IX. 28. „Постиђе се“ јунак, јер краљ у њему нема повјерења и јер га пита о женидби.

67. „Прије“ = пријатеље.

123. „Погледује.“ Бошњак, кад кога презире, „криво погледује“; „очи исколачи“, кад се је разгњевио; „очима преврће“, кад је очајан; а опет ће очима преврћати и шкрипити зубима, кад угледа лијепу дјевојку.

165. „Којему је кућа кабаница.“ Срби док су хајдуковали против Турака, нијесу имали ништа друго, него оружје, мало џебане и били су са свим слабо одјевени, само су настојали, да им струка буде јака. Они би с тога зими и љети ноћивали под ведрим небом као и под бурним, па им често није било другог скровишта него струка.

189. „Кићени сватови.“ Има пјесма:

„Сви су свати уморени,
Уморени, окићени,
Окићени рузмарином,“ итд.

Сватови се ките не само с рузмарином, него и босиљком, житом јесенске жетве и ружицом.

201 „Ларго“ тал. далеко.

243. „По дружини гледа.“ Српски је обичај међу очи гледати ономе, с ким се разговараш. Небројено пута пјева се у пјесмама, како је од потребе добар јунак, четовођа погледао по војсци, али

„Сви јунаци ником поникоше
И у црну земљу погледаше,
Како трава на увојке расте,
Кано дојке у добре дјевојке.“

247. „Црне засукује брке.“

„Црна брка, а ока задрта,
Ниска стаса, а широка врата,

„Знам, јадан", одговори гуслар, кад сам му примјетио, „али тако мора бити, да боље изађе."

88. „Намјести га оку и образу" = намјести га на образ, како ће боље погодити.

119. „Саво пође опет код оваца", мјеште: „к овцама."

120. „Медте", тал. „medico" = лијечник.

XIV. 15. „Па пођоше гором и планином" = по гори и планини.

42. „Дуго јадна била." Куне је од милости, што је пуно поносита. То је слађе, него да јој рече: сретна била. Има и у пјесми:

„Кучко Фате, јадовита била!"

а цура ће му на то од љубави и милине одговорити:

„Да бог да се, момче, објесио,
Објесио о мом б'јелом врату!
Да бог да те вода однијела,
И дон'јела моме б'јелу двору."

45. „Свијема је забавила млада = рекла да их не ће узимати.

79. „Дед' ти 'зађи да те видим, Марко." Тако говори Марко, јер је Роса била у другој соби, те ју није могао видјети.

89. „За десну је прихватио руку." Десну би руку одрезали неправедном суцу, а крадљивцу обје до жглобаца. Не мрзе на тата толико, колико на јатака.[1]) Без јунака није тата. Прије ће јатак извући сто или више батина, него три крадљивца скупа.

XV. 28. „Тртана." Врста повећег брода, али не баш великога, с кровом, који је био у обичају и код нас све до прошлога вијека. Сад их нема ни на јадранском мору ни на црном мору, али кажу, да у хиспанском приморју доживјеше и до нашега времена. Талијански се зове „tartana".

38. „Ферман" = заповијест, писмо, па и дозвола.

---

[1]) Прималац лупежа, Diebshehler.

„Ферман стиже од Стамбола града,
А на руке паши Скадарскоме.“

99. „Но га смртна чаша пристизала“ = приближи му се час смрти.

XVI. 9. „Свети Петре.“ Паша бијаше чуо, да владику поштују сви као свеца, с тога га он овде поспрдно називља свецем. „Па је послије и платио“, примјети гуслар, „те никоме више не ће доћи на памет, да се са свецима титра“.

11. „Купиш харач.“ Харач, харча што и трошак, пристојбина. Судбених трошкова знали су Турци намећати као и најнапреднији народи нашега доба, али су у том били увијек напреднији од свију, да бар нијесу увели оне силне писаније у парничарењу. У сваког кадије виси у судионици о зиду мала врећица платнена. У њу баци кадија који важни спис.

У „Смаил аги“ имаде лијепи примјер, како Турци од раје окрутно сакупљају харач по Црној Гори:

„Харач, рајо, харач, риче,
Харач, харач, ил' још горе биће.“

16. „Даром даривати.“ Најобичнији дарови Србину од Турака јесу:

„Коме колац, коме ли конопац,
Коме бритку палу намјењену.“ (См. С. А.)

И на свим тим „турским даровима“ мучитељ остаје непромјенљив, храбро подноси најстрашније муке.

„Крцну колац неколико пута,
Звизну пала неколико пута,
Задрхташе та вјешала танка,
Ал' не писну Црногорчад млада.“ (См. С. А.)

19. „Дином“, перзијскп и арапски „дин“ = вјерски пропис. Србиин Мухамедовац овако се куне:

„И тако ми дина и имана[1])
И светога поста рамазана[2])
И овога и онога св'јета,
И тако ми мојега евлада,[3])
Тврдом вјером преварити не ћу.“

---

[1]) „Иман“ арапски = закон. [2]) „Ramaddan“ арапски = посни мјесец. [3]) Дијете.

32. „Ударити ломној Гори Црној“ = на ломну Гору Црну.

112. „На све стране књиге обрнуо“ = растурио је књиге на све стране, да му се купи војска.

229. „Ево вама Мамутове главе.“ Био је адет турских вођа, да су војску, особито јањичаре, уз највеће претње гонили у рат, те ако би побједила, робила би и палила до миле воље; а ако би изгубила битку, тада не само што их је толико међу хурије полетило, него су још остали били страшно кажњени ради „страха.“ Такову турску пријетњу налазимо у „Зрињски код Сигета“: пусти паша по војсци телале“, да од зоре до мрака вичу:

„Заповједа царе Сулејмане,
Да кастео тврди освојимо;
Ако ли га освојит не ћемо,
Живе ће нас мећат у топове
И с нама ће њега узимати.
Кад то чуше турски јањичари . . . “

Ради изгубљене битке бијаше се и Мамутова војска препала, а владика, да их ослободи страха, пружа им руку и главу:

„Не бојте се, аге и бегови,
Ево вама Мамутове главе
У бијеле владичине руке.“

XVII. 17. „Ћелебија,“ турски „челеби“ = племенити, уљудни, свијетли. То се код Турака обичаје, као код нас „свијетли господине“, „угледни господине“, итд.

64. „И лијепу српску домовину.“ „Како то“ запитах слијепца, „или се то догађало у Србији?“ „Јест у г. . . . . .“, рече ми љутито, „зар не знаш, да Срби и у Босни живе?“ „Знам, знам!“ рекох.

71. „Бога ми је“ = у истину, збиља.

72. „Старо свлачи, а ново облачи“ = свукао је старо одијело, што га је по кући носио, и обукује ново за у сватове.

74. „У џеп баци бурме и прстење.“ Бурма или прстење све је једно.

„Око врата свилена марама,
На руци му бурма позлаћена.“ (В. Н. П.)

86. „Десницу банду“ = десну страну.

98. „Ко чујаше, чут' се не чујаше.“ Ко је чуо, чинио се томе невјешт, јер је била срамота и по сватове и по дјевојку.

126. „Копилане, паша Бошњанине.“ Нема код Срба веће поруге, него кад коме викнеш копилане. Ето се заваде Црногорци баш кад ће у чету, па ће се Паун издријети на Вука:

„Копилане, Требишњанин Вуче,
„Нит си јунак, нит те је родио,
Већ нијеси за нашијех брда.“

А Вук ће му на то:

„Хеј, Пауне, пиперски војвода,
Копилане, а од копилана,
Копилан му и бабо бијаше,
Сву дружину своју продаваше,
У црвену вину испијаше.“

Најгора је погрда „пасије копиле“:

„Стан', Мехмеде, пасије копиле!
Сад ћу твоју посијећи главу,
Јер дјевојку пушта у кауре.“

148. „Са пенџерâ видије га мајка.“ Овде стоји „пенџерâ“ вишеброј, јер у турским дворовима великаша пенџер је био уз пенџер постављен, само их је дијелио мали ступац. Двор изгледа као крлетка. По томе, кад се стоји у једној соби, види се са свих страна предјео.

154. „Синко“ ће казати и женској од милости.

XVIII. 5. Коло води Диздарево Злато.“ „Злато“ се овдје спојило као да је крштено име. Од драгости и милине ријеће младић свакој прикладној цури „злато“; шћери мајчина, мајчин сине, дијете материно, исто је као: љубимче, мезимче мајчино. Још се каже: „отац је родио“ сина или шћер, а мајка их „храни.“

„Храни мајка до три сина,
Три мелема туге своје,
Међу њима једна сеја,
Њу ми зове очи моје.“ (Змај.)

34. „Бијеле ћеш савезати руке“ = савити, подвити.

„А Милошу натраг поступио,
Подви руке, цара подворио,
Док му царе ферман поткучио. (Н. П.)

95. „Уљегоше у мермер авлију.“ Авлија од грчког αὐλή = обор, двор; „мермер авлија,“ дворница покривена мраморним плочама. „Калдрме“ су авлије покривене неотесаним и шиљастим камењем. Калдрмом не могу проћи ни кола, ни пјешак, а мучно и коњаник.

110. „Поше“, скраћено од „пођоше“.

129. „До дворова млада Ибраима.“ Ибраим је био брат Златарева Злата.

150. „Гôри“, скраћено од „говори.“

XIX. 25. „Оклад поставили“ = окладили се.

92. „Струк“ = стас.

155. „Да робиња не буде срамотна.“ Срамота је кад се женска глава сама нађе са мушкарцем

XX. 16. „Синовца“ као на многим другим мјестима мјеште „сина.“

21—23. У „Женидби Милића Барјактара.“

„Мили Боже, чуда великога!
Кад се жени Милић-барјактаре,
Он обиђе земље и градове,
Од истока пака до запада,
А по ћуди не нађе дјевојке:
Главит јунак свакој нађе мане. . .“

39. „Ја сам Богу емин учинио“, заклео сам се.

79. „Ил је болест од ашиковања?“ „ашиковати“ = љубав спроводити; „ашик“ арапски = заљубљен.

194. „Кара-ула“, стража.

202. „На Тадију наслонила главу“ од љубави.

XXI. 16. „Имај памет“ = буди паметна.

22. „Вино точи, мајци воду каже.“ Драгома је точила Турцима у чаше вина, а говорила је мајци да је вода.

52. „Спрешом“ = одмах, брзо.

85. „Мио зете од Леђана Раде“. Паша пише писмо, као да га пише мајка Драгоме.

118. „Ради брзо доћи“ = настој брзо доћи.

158. „Ни абера нема“ = није му стало:

„За то паша ни абера нема,
Него купи силовиту војску“. (Н. П.)

Абер се пише и „хабер“ од арапског „кабар“ = глас, вијест.

— „Везиру ће хабер донијети“ (См. М.)
— „За вас гласа ни хабера нема“ (исто.)

хабер дати:

— „Како ћу му сада хабер дати, (Н. П.)
Како ли га у сватове звати?“ (Н. П.)
— „Хабер дао Петру ђенералу.“

хабер учинити:

— „Он ће њему хабер учинити,
Пак нам мо̑гу свати изгинути“. (Н. П.)
— „Каурске их straже опазише,
На топџије хабер учинише.“ (Н. П.)

187. „Хоћеш ићи у крпљач опанке“, = у окрпљеним, старим, подераним опанкама.

209. „Обје му је попружила руке.“ Раде је преварио Драгому, исто као Марко Краљевић Новака ковача, кад је овај бољу сабљу саковао Муси Кесеџији:

„Пружи руку, Новаче коваче,
Пружи руку, да ти сабљу платим.“
Превари се, Новаче коваче,
Превари се, уједе га гуја,
Превари се, пружи десну руку.
Ману сабљом Краљевићу Марко,
Осјече му до рамена руку:

„Ето сада, Новаче коваче,
Да не кујеш ни боље ни горе;
А ево ти стотину дуката,
Те се храни за живота твога.“

232. „Снимовати“ = скидати, дизати.

267. „Па се вила у криоце дава“, па је вила полећела пут куће Драгоме.

281. „Удари се пером низ образе“, точи јој крв из образа, те њом затвара писмо, исто као што је Милош Обилић, кад су га Латини били затворили, јер им његов перни буздован

„ . . . удари у банове дворе,
Те полупа срчали чардаке,
И ту уби два банова сина,
И четири морска ђенерала,
И дванаест великих властеле.“

писао цару Лазару:

„Не пише је, чим се књига пише,
Већ је пише крвљу од образа.“

Крвљу се пише или печати писмо, кад онај, што пише, хоће да покаже особиту жалост.

XXII. 14. „Буљубаша Мујо.“ „Буљук“ = чета; „буљубаша“ = глава буљука. Старјешинство или поглаварство баштинио је брат од брата старијега, син од оца. То је стари српски обичај. У Босни и Херцеговини и попов син од оца баштини парохију, и не може му је нико отети.

16. „Иза Куна Ковачина Рамо“ Право му је име Ковачевић Рамо:

„Нек поведе Ковачевић Раму.“

Обичније га зову Ковачина Рамо.

59. „Кратки дани, а дуги конаци.“ Конак, турски, значи скровиште. Обичај је код Срба, да сваки сеоски кнез путника на конак прими и нахрани бадава. У кнеза морају бити за путника одређене ложнице. Свака ће кућа у село дати кнезу 2—3 ф. годишње, или пак хране, да чува образ селу, кад путник дође.

„Ту ће дјеца конак учинити
Ама ће их л'јепо дочекати.“ (Н. П.)

200. „Па су легли у зелену траву“, да вребају из потаје, иде ли Мара Ђурковића са сватовима.

XXIII. 46. „Полазе“ = у походе, да тјеше Мујову мајку.

108. „Истегла“ = извукла га из подрума, да га оседла и да отиде.

XXIV. 6. „Мухур“, перзијски мухр = печат. Сваки га носи уза се. Кад се хоће ш њим послужити, мало најприје папир пљуваком оквасн, па омастивши печат црном масти, на папир га притисне (ударио печат). Није обичај био, да јунаци пишу име своје, та нијесу сви умјели ни читати ни писати.

8. „Валијо позната“. „Валија“, арапски „вâли“, = равнатељ, господар.

9. „Од цареве земље господару.“ „Царева земља“ јест Турска. Обично разликују: ћесар у Бечу, а цар у Стамболу.

14. „Бегенише“, турски „бјен-мек“ = забављати се. Момак цуру бегенише = љуби, воли.

Сви виђеше и бегенисаше,
И на мавар[1]) мухур удариише“ (См. М.)

19. „Несрећа.“ Народ себи преставља несрећу као некакву ружну женетурину, чупасту, малих а крмељавих очију, ниског стаса, широких бедара, а дебелих бутина. Читав дан као мамурна спава, па се вуче од села до села. Кога сретне, несретан је, у з'о час по њ. Није она крива, мисли народ, него јој је тако суђено. Има и о том пјесмица:

— „Тужила се у гори несрећа,
Горко цвили, а суве пролева:
Мани ги ми људи додијаше,
Полудише, на ме навалише:
— Еј, несрећо нигдје те не било! —

[1]) Писмо.

А ја ником ни крива ни дужна."
— „Несрећа ти под ногама била,
Као коњу под ногама чавли."

21. „Гала" = коњ црне боје.

29. „Дава слуги добра муштулука." Муштулук или муштурлук, или муштедлук и муштунлук. Перзијски и турски муждек = добра вијест. Муштулук је још и награда у име донесеног гласа, или какове друге послуге. Ко први донесе лијепи глас, прима у име тога лијепи дар. Тако бива и кад цуру доводе.

Донесе ли когод ружан глас, веле: налет га било. Да га не проклињу, оградиће се вијесник, н. пр.:

— „Рад бих теби добре кават гласе,
Али морам по истини рећи." (Н. П.)
— „Која фајда[1]) плакати јунаке?
„Када тако суђено је било,
Да остави косте у кауре . . .
Не море се утећ' од судбине." (Н. П.)

78. „Јере тада збогом бити не ће" = као и с миром. Растајући се с киму миру ријечеш: „збогом"; али кад је кавга, не ћеш ни ријечи проговорити, а по обичају највише ћеш га наружити, ако му не затвориш врата од куће. То је већ знак, да се с оним не мариш никада помирити. Праг и врата код Србина, и у опће код јужног Славена, вазда су била њека светиња. Праг му је симбол мира и слободе. Обичај је, кад не би дужник платио дуг, или што не може или што не хоће, дошао би му вјеровник, те сјео на праг, па не би ништа ни јео ни пио, док му онај не би платио дуг. У Славонији пак вјеровник отиде к дужнику, да га рани, док му дуг не исплати.

96. „Смије", јер се сјетио, да га хоће преварити.

166. „У подруму", мјеште у подрум.

168. „Тестјер" = дозвола.

188. „Ђула" = ружа.

221. „Нê" = не ћеш.

---

[1]) Корист.

223. „Сејип дати кавзи" = забранити, да буде кавга.

237. „Без мојега" вјереника.

507. „Ђурђев данак, јуначки састанак" каже Србин, а к тому пјева:

„Ако Бог да и срећа јуначка!
О Ђурђеву бијеломе дану,
Да се сва три овде састанемо,
Под зеленом, под танком јеликом,
Кад се гора листом заођене,
Црна земља травом дјетелином;
Да пијемо црвенику вино
И заједно чету четујемо."

XXV. 11. „Тавној ноћи" = у тавну ноћ.

41. Најприје је неуправни, а послије управни говор.

55. „Сестру" Петра Мркоњића, а заова жене му.

91. „Доватиле" = узеле.

137. „Селам". Отични поздрав, како су се Турцу један другоме јављали. Наш народ каже само: „Помоз Бог", „добра ти срећа," „Бог вам дао", итд.

„Па се за тог сусретоше брзо,
Па и Мехмед турски селам викну." (См. М.)

XXVI. 3. „Шњом се разговара" = пише у књизи.

58. „Домашила" = допрла.

193. „Те заводе коло на сусрете" = коло играју тако, да се састану.

Ово ти је, мили читаоче, задња пјесма, коју издајем у овом првом дијелу, и ако ми Бог да здравље, то ћу до мало приправити и другу свеску. Увјерен сам, да ћеш наићи на какву погрјешку и то не у пјесмама, јер оне нијесу моје, него мога народа, него у овим „Двије ријечи." С тога те молим, да ми не замјериш и опростиш брату Србину.